

ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร จากการเข้าถึง
ข้อมูลในระบบฐานข้อมูลทะเบียนกลางของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

สร้อยสุณี นามจิต

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

มีนาคม 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร จากการเข้าถึงข้อมูลในระบบ
ฐานข้อมูลทะเบียนกลางของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

มีนาคม 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

PROBLEMS PROTECTING PERSONAL INFORMATION IN THE CIVIL REGISTRATION FROM
ACCESS TO INFORMATION IN THE CENTRAL DATABASE OF OPERATORS

SOISUNEE NAMJID

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment
of the Requirements for the *Master of Laws Degree*

March 2023

Copyright 2023 by University of Phayao

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรื่อง

ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร จากการเข้าถึงข้อมูลในระบบ
ฐานข้อมูลทะเบียนกลางของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

ของ สร้อยสุนีย์ นามจิต

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
(รองศาสตราจารย์ ดิเรก ธรรมสมาคม)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
(รองศาสตราจารย์ กัญญ์กัญญา ใจการวงศ์สกุล)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิติ ไวกวี)

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุดม งามเมืองสกุล)

- เรื่อง:** ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร จากการเข้าถึงข้อมูลในระบบฐานข้อมูลทะเบียนกลางของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน
- ผู้ศึกษาค้นคว้า:** สร้อยสุนีย์ นามจิต, การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง: น.ม., มหาวิทยาลัยพะเยา, 2565
- อาจารย์ที่ปรึกษา:** รองศาสตราจารย์ กันย์กัญญา ใจการวงศ์สกุล
- คำสำคัญ:** ข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร, ฐานข้อมูลทะเบียนกลาง, สำนักทะเบียนกลาง, เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียน

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากฎหมาย ระเบียบ หนังสือสั่งการ แนวทางปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร ศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร โดยทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษากฎหมาย ระเบียบ หนังสือสั่งการ แนวทางปฏิบัติและมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในระบบฐานข้อมูลทะเบียนกลาง ผ่านทางข้อมูลเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ ตำบกฎหมาย หนังสือ บทความ วารสาร เอกสารทางวิชาการ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเพื่อเป็นข้อเสนอแนะ หรือแนวทาง หรือมาตรการเสริมสร้างความปลอดภัย เสริมสร้างประสิทธิภาพและสร้างความตระหนักรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎรถือเป็นสิ่งที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายในฐานะที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับหลักความยินยอมของเจ้าของข้อมูลทั้งในการจัดเก็บข้อมูล การใช้ การเข้าถึงและการเปิดเผย นอกจากนี้ ความรับผิดชอบของผู้ถือครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นเป็นหลักการที่มีความสำคัญที่ผู้ถือครองข้อมูลส่วนบุคคลจำเป็นต้องรักษาความลับและต้องไม่เปิดเผยข้อมูลเหล่านั้นให้กับบุคคลภายนอก ดังนั้น การสร้างความรู้ ความเข้าใจ เสริมความตระหนักรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน การมีเครื่องมือที่ช่วยเสริมการทำงานให้กับบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ นับเป็นการสร้างพื้นฐานระบบคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ดี เพราะระบบการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ดีเป็นทั้งการรักษาความปลอดภัยในเชิงระบบและเชิงเทคนิค รวมถึงการสร้างระบบคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ดี หน่วยงานจะต้องเตรียมคนให้พร้อม มีความรู้ ความเข้าใจ เพราะระบบที่ดีเกิดได้จากการมีบุคลากรที่พร้อม

Title: PROBLEMS PROTECTING PERSONAL INFORMATION IN THE CIVIL REGISTRATION FROM ACCESS TO INFORMATION IN THE CENTRAL DATABASE OF OPERATORS

Author: Soisunee Namjid, Independent Study: LL.M., University of Phayao, 2022

Advisor: Associate Professor Kankanya Jaikarnwongsakul

Keywords: personal information in the civil registration, the central registration database, the central registry office, the registraroperator

ABSTRACT

This research study aims to study laws, regulations, orders, Guidelines for Personal Data Protection in Civil Registration. Study of problems and obstacles affecting the protection of personal data in civil registration by conducting qualitative studies and research, including the study of laws, regulations, orders. Guidelines and related legal measures in the protection of personal data in the central registry database through electronic documents, websites, legal texts, books, articles, journals, academic documents then analyze the descriptive data for suggestions or guidelines or measures to enhance safety. Enhance efficiency and create awareness in the performance of staff in operation.

The results of the study found that Personal information in the civil registration is protected by law. As a fundamental right of the people It places great importance on the principle of consent of data subjects. In addition, the responsibility of the holders of the personal data of others is an important principle that the holders of the personal data must maintain confidentiality and must not disclose the information. Therefore, creating knowledge, understanding, enhancing the awareness of the staff working. Having tools that can enhance the work of personnel effectively. This is the foundation of a good personal data protection system. Because a good personal data protection system is both a systematic security and technical aspects, including building a good personal data protection system The agency must prepare people with knowledge and understanding because a good system arises from having personnel who are ready.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดีด้วยความกรุณาอย่างยิ่ง จาก รองศาสตราจารย์กัญญ์กัญญา ใจการวงศ์สกุล อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำ และความรู้ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ตลอดจนตรวจความเรียบร้อยของการศึกษาค้นคว้า ด้วยตนเองฉบับนี้จนแล้วเสร็จ อีกทั้งผลงานของอาจารย์ไม่ว่าจะเป็นงานเขียน บทความวิชาการ รวมถึงแนวคิด ล้วนแล้วแต่มีประโยชน์ ที่ผู้เขียนสามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน จึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

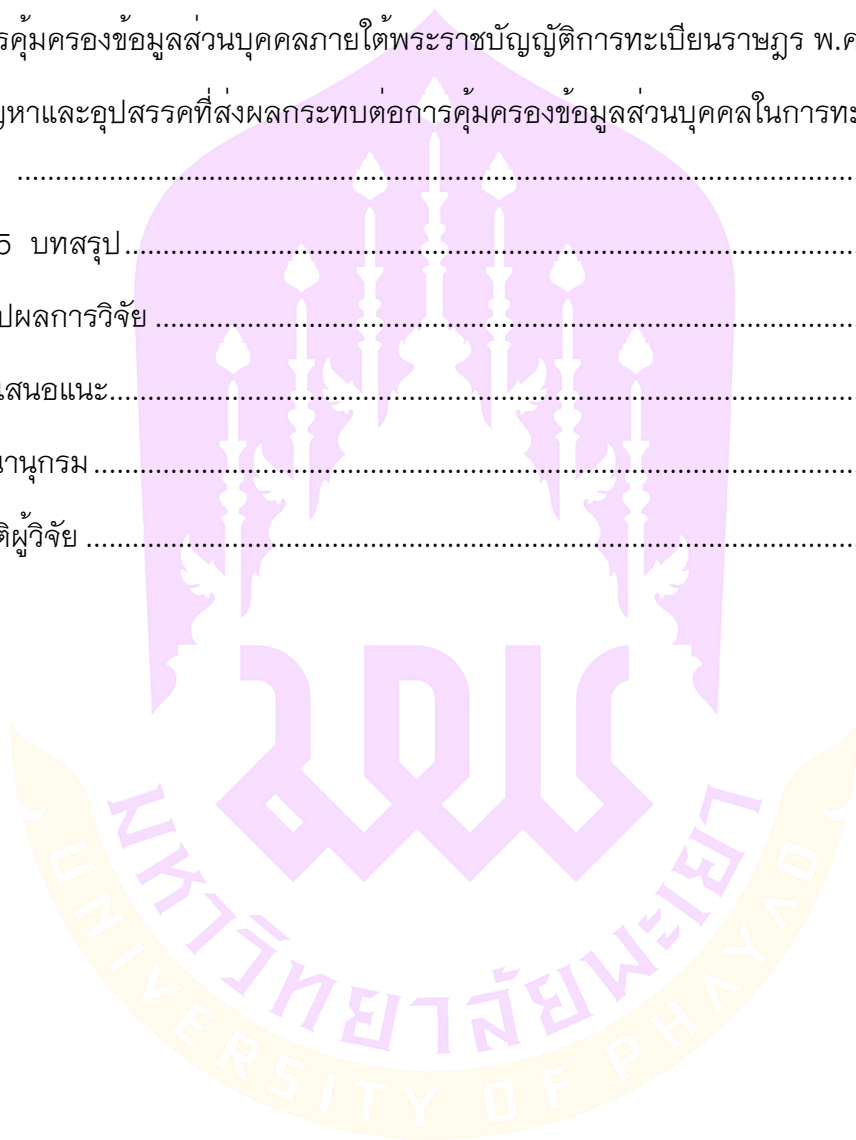
ผู้เขียนขอขอบพระคุณเจ้าของงานประพันธ์ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ได้เขียนหนังสือ เอกสารวิชาการ ตลอดจนตำราทุกเล่ม ไว้สำหรับค้นคว้าและอ้างอิงเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอกราบขอบพระคุณต่อบิดา มารดา และผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุน เป็นอย่างดี ซึ่งทำให้ผู้เขียนรู้สึกมั่นคง มั่นใจ ในการดำเนินชีวิต และสามารถศึกษาค้นคว้า ได้อย่างสบายใจ จึงขอมอบคุณความดีครั้งนี้ รวมถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้า ด้วยตนเองฉบับนี้แก่ผู้มีพระคุณทุกท่าน

สร้อยสุนีย์ นามจิต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
สมมุติฐานของการศึกษา.....	4
ขอบเขตการศึกษา.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล.....	7
ประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล	9
บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล	11
ระบบฐานข้อมูล และความปลอดภัยของฐานข้อมูล	12
การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล.....	16
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	42
การดำเนินการวิจัย	42
การเก็บรวบรวมข้อมูล	43
การวิเคราะห์ข้อมูล	43

บทที่ 4 ผลการวิจัย	44
ความเหมือนและความต่างของข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร ตามพระราชบัญญัติ การ ทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และข้อมูลส่วนบุคคล ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคล พ.ศ. 2562.....	44
การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายใต้พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534.....	45
ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร	61
บทที่ 5 บทสรุป.....	70
สรุปผลการวิจัย	70
ข้อเสนอแนะ.....	72
บรรณานุกรม	76
ประวัติผู้วิจัย	78

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ถือเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนตั้งแต่เกิดจนตาย โดยเฉพาะด้านงานทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชน เป็นภารกิจที่สำคัญของกรมการปกครอง เป็นฐานข้อมูลที่มีความสำคัญต่อบุคคล ชุมชน ท้องที่ ซึ่งกรมการปกครองได้ดำเนินการและพัฒนาระบบงานทะเบียนราษฎร งานทะเบียนบัตรประจำตัวประชาชน และงานทะเบียนอื่น รวมทั้งการบริหารจัดการฐานข้อมูลกลางเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันทั้งภาครัฐและภาคเอกชน พัฒนาการให้บริการประชาชนจากการจัดทำด้วยระบบเอกสารมาเป็นแบบระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ระบบดิจิทัล สร้างความสะดวก รวดเร็ว และความพึงพอใจแก่ประชาชนผู้รับบริการโดยมีสำนักทะเบียน ที่ให้บริการงานทะเบียนทั่วประเทศ ประกอบไปด้วย สำนักทะเบียนอำเภอ จำนวน 878 แห่ง สำนักทะเบียนท้องถิ่น จำนวน 1575 แห่ง ศูนย์บริการอำเภออิม (54 จังหวัด) จำนวน 67 แห่ง¹ อีกทั้งยังมีส่วนราชการและหน่วยงานจำนวน 251 แห่ง ที่ขอเชื่อมโยงข้อมูลทะเบียนราษฎรจากฐานข้อมูลทะเบียนกลางด้วยระบบคอมพิวเตอร์ของกรมการปกครอง² นับเป็นการยกระดับการบริการภายใต้แนวคิด “หน้าที่ของฝ่ายปกครอง คือ ทำให้ประชาชนทุกชั้นน้อยลงสุขมากขึ้น” และจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ระบบงานทะเบียนทั้งหมดถูกออกแบบพัฒนาให้สามารถเรียกดู ตรวจสอบ หรือเปิดเผยข้อมูลได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เพื่อรองรับการให้บริการแก่ประชาชน บางครั้งอาจสร้างผลกระทบต่อความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูล เกิดปัญหาการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ หรือเปิดเผยทำให้เจ้าของข้อมูลได้รับความเสียหาย ความไม่ปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย สิทธิและเสรีภาพ จึงต้องมีการคุ้มครองข้อมูลดังกล่าว

พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรในระบบฐานข้อมูลทะเบียนกลาง ถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งกำหนดให้ถือเป็นความลับ และให้นายทะเบียนเป็นผู้เก็บรักษาและใช้เพื่อการปฏิบัติหน้าที่หรือการอื่นใดตามที่กฎหมาย

¹ สำนักบริหารการทะเบียน, จำนวนสำนักทะเบียนทั่วประเทศ, สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, ค้นวันที่ 1 กันยายน 2565, จาก <https://www.bora.dopa.go.th/exec-stat/>.

² สำนักบริหารการทะเบียน, หน่วยงานที่เชื่อมโยงข้อมูลกับกรมการปกครอง, สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, ค้นวันที่ 16 มกราคม 2566, จาก <https://www.bora.dopa.go.th/mou/>.

กำหนดเท่านั้น หากผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษ ประกอบกับระเบียบ สำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการคุ้มครองและจัดการข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร พ.ศ. 2561 กำหนดให้ข้อมูลทะเบียนราษฎรและข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร ซึ่งจัดเก็บไว้ในฐานข้อมูลทะเบียนกลาง ไม่ว่าจะป็นฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร ฐานข้อมูลทะเบียนครอบครัว ฐานข้อมูลทะเบียนชื่อบุคคล และฐานข้อมูลทะเบียนบัตรประจำตัวประชาชน เป็นข้อมูลส่วนบุคคล จะเปิดเผยได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนเจ้าของข้อมูล หรือเปิดเผยได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น นอกจากนี้การเปิดเผยข้อมูลทะเบียนราษฎรและข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรดังกล่าว สามารถดำเนินการได้เท่าที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หรือผู้มีอำนาจกระทำการแทน แต่การเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวต้องไม่เป็นการนำข้อมูลไปใช้ในทางธุรกิจ หรือในเรื่องอื่นใดที่ไม่เกี่ยวกับหน้าที่ราชการหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลและในการปฏิบัติงานทะเบียนด้วยระบบคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงกับฐานข้อมูลทะเบียนกลางนั้น กำหนดให้นายทะเบียนและเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานทะเบียนจะต้องลงทะเบียนเพื่อกำหนดรหัสการใช้งานตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎรด้วยระบบคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2538 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกำหนดให้นายทะเบียนและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียนต้องเก็บรักษารหัสของตนไว้เป็นความลับ ห้ามมอบบัตรประจำตัวประชาชนและรหัสของตนให้บุคคลอื่นเพื่อเข้าถึงฐานข้อมูลทะเบียนกลางแทนตนเป็นอันขาด โดยเฉพาะบุคคลที่ไม่มีคำสั่งหรือหน้าที่รับผิดชอบปฏิบัติงานทะเบียน หรืองานอื่นที่ต้องเข้าถึงฐานข้อมูลทะเบียนกลาง หากมีการปฏิบัติโดยมิชอบหรือความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นอันเนื่องจากการใช้รหัสนั้น เจ้าของรหัสต้องรับผิดชอบในทุกกรณี ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลทะเบียนกลาง และเพื่อเป็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลบนฐานข้อมูลทะเบียนกลางจากการเข้าถึง ใช้ หรือเปิดเผยจากบุคคลที่ไม่มีคำสั่งหรืออำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานทะเบียน

สำนักทะเบียนกลางได้กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการเก็บรักษาและควบคุมข้อมูลทะเบียนราษฎร และการเข้าถึงหรือเปิดเผยข้อมูลทะเบียนราษฎรและข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรไว้แล้ว แต่ยังพบประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึง ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลดังกล่าว ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นในระบบฐานข้อมูลทะเบียนกลางโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของรายการหรือผู้มีส่วนได้เสียกับเจ้าของรายการผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ศูนย์บริการประชาชน ศูนย์ดำรงธรรม รวมถึงตามสื่อต่าง ๆ ว่าถูกบุคคลอื่นเข้าถึงข้อมูลรายการทะเบียนของตนโดยมิได้รับความยินยอมและนำข้อมูลไปเปิดเผยทำให้ได้รับความเสียหาย ซึ่งสำนัก

ทะเบียนกลางได้ตรวจสอบพบว่า มีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียนของสำนักทะเบียนจำนวนหนึ่งได้เข้าถึงหรือเปิดเผยข้อมูลทะเบียนของบุคคลอื่นโดยพลการ หรือด้วยวัตถุประสงค์อื่นใดที่ไม่ใช่เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ราชการตามอำนาจหน้าที่ ทั้งในลักษณะเป็นผู้กระทำ ผู้สนับสนุน หรือการใช้ดุลพินิจในการเข้าถึงหรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสร้างความเดือดร้อนทำให้เจ้าของข้อมูลได้รับความเสียหาย และบางครั้งพบว่ามีบุคคลอื่นที่ไม่มีคำสั่งให้รับผิดชอบงานทะเบียน และไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าถึงข้อมูลรายการทะเบียนได้ใช้บัตรประจำตัวประชาชนและรหัสของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายเข้าถึง หรือเปิดเผยข้อมูลรายการทะเบียนของบุคคลอื่นโดยมิชอบ หรือกระทำการไปในทางทุจริตเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ หรือสิ่งตอบแทนอื่นใด ซึ่งการกระทำดังกล่าวถือเป็นการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ หนังสือสั่งการและแนวทางปฏิบัติที่กำหนดไว้³ และบางครั้งพบปัญหาการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลหรือการปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลในการคัดและรับรองสำเนารายการทะเบียนราษฎร เนื่องจากการพิจารณาตีความคำว่า ผู้มีส่วนได้เสียกับเจ้าของข้อมูลไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมยังขาดหลักเกณฑ์แนวทางในการอ้างอิง บางกรณีผู้มีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องกับข้อมูลต้องอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเพื่อให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น ซึ่งการใช้ดุลพินิจดังกล่าวของเจ้าหน้าที่อาจก่อให้เกิดปัญหาการร้องเรียนเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติ หรือการสร้างภาระให้ประชาชนตามมาภายหลัง⁴

นอกเหนือจากการที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว ยังต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้ปฏิบัติงานทะเบียนซึ่งกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียน ซึ่งมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลของบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการและการบริการประชาชน พึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ละเว้นการใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ รักษามาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้งจิตสำนึกของผู้ปฏิบัติงานทะเบียน และหากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียนซึ่งมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลของบุคคลอื่นกลับใช้อำนาจหน้าที่ หรือสิทธิที่ได้รับอนุญาตกระทำการโดยมิชอบ หรือกระทำการด้วยวัตถุประสงค์อื่นที่ไม่ใช่เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ราชการ การกระทำดังกล่าวนอกจากจะมีความผิดตามกฎหมายทั้งทางอาญา ทางแพ่งแล้ว ยังมีความผิดทางวินัยอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบของทางราชการ

³ สำนักทะเบียนกลาง, **กำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าถึงหรือเปิดเผยข้อมูลทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชน**, ค้นวันที่ 3 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.bora.dopa.go.th/wpcontent/uploads/2022/01/mt0309v330.pdf>.

⁴ วีระเชษฐ จรรยากุล, **แคโหนดึงจะมีส่วนได้เสีย**, สำนักงานคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร, ค้นวันที่ 3 ตุลาคม 2565, จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER47/DRAWER022/GENERAL/DATA0000/00000105.PDF>.

มติคณะรัฐมนตรี นโยบายของรัฐบาล และปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการอีกด้วย และหากการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบที่กำหนดไว้ หรือจงใจไม่ปฏิบัติ จนเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง การกระทำของผู้นั้นถือเป็นการกระทำผิดวินัย อย่างร้ายแรงมีโทษถึงไล่ออกจากราชการ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาตามที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรซึ่งจัดเก็บไว้ในระบบฐานข้อมูลทะเบียนกลางเป็นข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายกำหนดให้ถือเป็นความลับ การเข้าถึงหรือเปิดเผย หรือกระทำการอื่นใดอันเป็นการละเมิดหรือกระทบสิทธิของเจ้าของข้อมูล และหากการกระทำนั้นนอกเหนือจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการตามอำนาจหน้าที่ของตนย่อมมีความผิดทั้งทางอาญา ทางแพ่ง และทางวินัย และการละเลยไม่ปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายที่กำหนด ถือเป็นการสนับสนุนให้เกิดความเสี่ยงต่อการกระทำทุจริตทางทะเบียนด้วย ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษากฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อเสนอเป็นแนวทางหรือมาตรการ เสริมสร้างความปลอดภัย เสริมสร้างประสิทธิภาพ และสร้างความตระหนักรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษากฎหมาย ระเบียบ หนังสือสั่งการ แนวทางปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร
2. เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร
3. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะ หรือแนวทาง หรือมาตรการเสริมสร้างความปลอดภัย เสริมสร้างประสิทธิภาพ และสร้างความตระหนักรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

สมมุติฐานของการศึกษา

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร ยังมีปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยเฉพาะในส่วน of เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ หนังสือสั่งการ และแนวทางปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร อีกทั้งยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นผู้ถือ

ครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน ดังนั้น การสร้างความรู้ ความเข้าใจ สร้างความตระหนักรู้ มีเครื่องมือที่สามารถช่วยเสริมการทำงานให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อาจส่งผลทำให้ การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และถือเป็นการสร้างพื้นฐานของระบบการคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎรที่ดียิ่งขึ้น

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นโดยศึกษากฎหมาย ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร ได้แก่ พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการคุ้มครองและจัดการข้อมูลทะเบียน ประวัติราษฎร พ.ศ. 2561 ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2538 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม และหนังสือสั่งการแนวทางปฏิบัติ ที่เกี่ยวข้อง และศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ในการทะเบียนราษฎร

นิยามศัพท์เฉพาะ

ข้อมูลทะเบียนราษฎร หมายความว่า ข้อมูลของบุคคลที่แสดงออกในรูป ของเอกสาร ภาพ หรือข้อมูลดิจิทัล โดยมีรายการตามที่ปรากฏในทะเบียนบ้าน เช่น ชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล วันเดือนปีเกิด เลขประจำตัวประชาชน สัญชาติ สถานะเจ้าบ้าน ชื่อบิดา ชื่อมารดาที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน เป็นต้น ทะเบียนการเกิด ทะเบียนการตาย รวมถึงทะเบียน ประวัติของคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย

ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร หมายความว่า ข้อมูลของบุคคลที่แสดงออกในรูป ของเอกสารภาพ หรือข้อมูลดิจิทัล โดยมีรายการตามที่ปรากฏในข้อมูลทะเบียนราษฎร และข้อมูลอื่นที่บ่งบอกถึงสถานภาพและตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของทะเบียนประวัติ เช่น ภาพใบหน้า ลายพิมพ์นิ้วมือ สถานภาพการสมรส ชื่อคู่สมรส ชื่อบุตร ชื่อบุตรบุญธรรม หรือผู้รับบุตร บุญธรรม ศาสนา วุฒิการศึกษา อาชีพภูมิสำเนาตามทะเบียนบ้าน ผลการตรวจสารพันธุกรรม หรือดีเอ็นเอ เป็นต้น

ข้อมูลส่วนบุคคล หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลธรรมดาที่ทำให้ระบุ ตัวเจ้าของข้อมูลได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งเป็นข้อมูลที่สามารถแยกแยะตัวเจ้าของข้อมูล ออกจากบุคคลอื่น สามารถติดตามพฤติกรรมของเจ้าของข้อมูล หรือสามารถเชื่อมโยงกับชุด

ข้อมูลอื่นแล้วทำให้สามารถระบุตัวเจ้าของข้อมูลได้ ทั้งนี้ให้รวมถึงข้อมูลทะเบียนราษฎร และข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรด้วย

ฐานข้อมูลทะเบียนกลาง หมายความว่า ฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร ฐานข้อมูลทะเบียนครอบครัว ฐานข้อมูลทะเบียนชื่อบุคคล และฐานข้อมูลทะเบียนบัตรประจำตัวประชาชน

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน หมายความว่า ผู้ที่มีคำสั่งแต่งตั้งหรือคำสั่งมอบหมายงาน ซึ่งระบุหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการทะเบียนราษฎร และได้รับการกำหนดสิทธิและรหัสการใช้งานตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎรด้วยระบบคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2538 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงกฎหมาย ระเบียบ หนังสือสั่งการ แนวทางปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร
2. ทราบปัญหา และอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร
3. ทราบถึงข้อเสนอแนะ หรือแนวทาง หรือมาตรการเสริมสร้างความปลอดภัย เสริมสร้างประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน
4. เป็นการรักษาวินัย และจรรยาบรรณวิชาชีพในฐานะผู้ปฏิบัติงานทะเบียนและรักษาภาพลักษณ์ของหน่วยงานราชการ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูล (Data) คือ ข้อเท็จจริง หรือสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องราวที่ได้รับจากประสาทสัมผัสที่ยังไม่ผ่านการวิเคราะห์ หรือยังไม่ผ่านการประมวลผล ข้อมูลที่ได้มาจากการสังเกต การเก็บรวบรวม ซึ่งข้อมูลอาจเป็นตัวเลข สัญลักษณ์ ตัวอักษร เสียง ภาพ ภาพเคลื่อนไหว ข้อมูลถือเป็นสิ่งสำคัญมาก เนื่องจากมนุษย์ได้นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์มากมาย เห็นได้จากในชีวิตประจำวัน ข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ทำให้เราสามารถทราบเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นข่าวเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง หรือข้อมูลจราจรเพื่อที่เราสามารถใช้ประกอบการตัดสินใจในการเดินทาง เป็นต้น ซึ่งเราสามารถจำแนกข้อมูลออกเป็นประเภทตามลักษณะของที่มาของการได้รับข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ กล่าวคือ

1. **ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)** เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมหรือบันทึกจากแหล่งข้อมูล โดยตรงด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น จากการสอบถาม การสัมภาษณ์ การทดลอง การสำรวจ สังเกตการณ์ หรือการจดบันทึก เป็นต้น

2. **ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)** เป็นการนำข้อมูลของผู้อื่นที่ได้จัดเก็บรวบรวม หรือบันทึกไว้มาใช้งาน โดยที่ผู้ใช้ไม่ได้เก็บรวบรวมเอง เช่น สถิติจำนวนประชากรจากรายงานที่พิมพ์แล้ว งานวิจัย วารสาร หนังสือพิมพ์ เป็นต้น การนำข้อมูลประเภทนี้มาใช้ถือเป็นการสะดวกเนื่องจากไม่จำเป็นต้องเก็บรวบรวมเอง แต่บางครั้งข้อมูลที่ได้อาจจะไม่ตรงกับความต้องการ หรือมีรายละเอียดที่ไม่เพียงพอต่อการจะนำไปใช้ ดังนั้น จึงควรมีการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลก่อนที่จะนำไปใช้หรือวิเคราะห์

ข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data) คือ ข้อมูลใด ๆ ที่สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม ทั้ง ชื่อ-นามสกุล เลขประจำตัวประชาชน ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ วันเกิด เพศ การศึกษา อาชีพ รูปภาพ ข้อมูลทางการเงิน และรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อน ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นคำที่มีความหมายแทรกอยู่ในความหมายของคำว่า “สิทธิส่วนบุคคล” ซึ่งมีความหมายกว้าง

Samuel D. Warren and Louis D. Brandeis ได้เขียน review ไว้ใน HARVARD LAW REVIEW ในปี ค.ศ.1890 เกี่ยวกับสิทธิความเป็นส่วนตัวไว้ว่าบุคคลควรจะได้รับ

การคุ้มครองอย่างเต็มที่ไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครองในตัวบุคคลหรือการคุ้มครองในตัวทรัพย์สิน ซึ่งหลักการนี้เป็นหลักการที่มีมาแต่เดิมและได้ถูกกำหนดไว้ในระบบกฎหมายจารีตประเพณี แต่หลักการดังกล่าวนี้บางครั้งมีความจำเป็นที่ต้องถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อกำหนดลักษณะ และขอบเขตของการป้องกันที่เกี่ยวข้องกับในทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่นำมาซึ่งการรับรู้สิทธิใหม่ ๆ และกฎหมายจารีตประเพณีเพื่อสนองความต้องการของสังคม ในครั้งแรกที่มีการปรับปรุงกฎหมาย ดังนั้น ในช่วงเวลาที่กฎหมายให้การเยียวยาที่เกี่ยวกับการถูกแทรกแซงทางกายภาพ ชีวิตและทรัพย์สินสำหรับที่ถูกบุกรุกสิทธิในชีวิตเป็นสิทธิเพียงเพื่อมีไว้ป้องกันตัวจากการทำร้ายร่างกายเท่านั้นและหมายความรวมถึงสิทธิเสรีภาพตามความเป็นจริงโดยการถูกควบคุม สิทธิในทรัพย์สินเพื่อให้มีความปลอดภัยรายบุคคล รวมทั้งความปลอดภัยในที่ดินและสัตว์เลี้ยงของบุคคลนั้น ต่อมาได้มีการรับรู้ถึงธรรมชาติในด้านความรู้สึกและสติปัญญาของมนุษย์ และสิทธิทางกฎหมายได้ค่อยขยายออกอย่างค่อยเป็นค่อยไปและสิทธิในการมีชีวิตได้หมายถึงสิทธิในชีวิตที่จะได้อยู่เพียงลำพัง สิทธิเสรีภาพในการใช้สิทธิทางแพ่งและคำว่า "ทรัพย์สิน" ประกอบไปด้วยทรัพย์สินที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้⁵

นอกจากนี้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายของแต่ละประเทศได้มีคำนิยาม คำจำกัดความ แตกต่างกันไป ได้แก่

General Data Protection Regulation หรือที่เรียกว่า GDPR เป็นกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริษัท ธุรกิจที่จัดเก็บและจัดการข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องเพิ่มมาตรการการคุ้มครองความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลส่วนบุคคลตามที่ GDPR กำหนดไว้ คือ ข้อมูลส่วนบุคคลใด ๆ ที่ระบุไปถึงเจ้าของข้อมูล (the data subject) ได้ ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม โดยไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ที่ถึงแก่กรรม เช่น ชื่อ สกุล หมายเลขประจำตัวประชาชน ข้อมูลตำแหน่ง หรือปัจจัยหนึ่ง หรือหลายปัจจัยเฉพาะทางกายภาพ สรีรวิทยา อัดลักษณะทางพันธุกรรม จิตใจ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม หรือสังคมของบุคคลธรรมดา

⁵ เอกฉันท สุชาติพันธุ์, การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กรณีศึกษาการโอนข้อมูลข้ามพรมแดนธุรกิจธนาคาร, (สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2561), หน้า 8-9.

องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่ระบุหรือระบุตัวตนได้ (เจ้าของข้อมูล)⁶

นอกจากนี้ ประเทศไทยได้มีกฎหมายฉบับพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องของข้อมูลส่วนบุคคลและได้ให้ความหมายเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลไว้ เช่น

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้กำหนดความหมายของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลว่าเป็นข้อมูลข่าวสารเฉพาะตัวบุคคล หรือเป็นข้อมูลข่าวสารอื่นที่สามารถทำให้รู้ถึงตัวบุคคลนั้น และให้หมายความรวมถึงข้อมูลของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ รูปถ่าย ประวัติการศึกษา ประวัติการทำงาน ประวัติอาชญากรรม ประวัติสุขภาพ รหัส หมายเลขประจำตัว เป็นต้น

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้กำหนดคำนิยามของข้อมูลส่วนบุคคลว่า เป็นข้อมูลที่สามารถระบุถึงตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมแต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ที่ถึงแก่กรรม เช่น ชื่อ-สกุล ที่อยู่ เลขบัตรประชาชน หมายเลขโทรศัพท์ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การให้คำนิยามของข้อมูลส่วนบุคคลทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ จึงมีทั้งการให้คำนิยามอย่างกว้างและอย่างแคบ ซึ่งส่วนใหญ่ในหลาย ๆ ประเทศ จะให้การยอมรับคำนิยามอย่างกว้าง เนื่องจากมีผลต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และเป็นการส่งผลทำให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นไปอย่างครบถ้วนและกว้างขวาง มีสาระสำคัญที่ตรงกัน นั่นคือ ข้อมูลนั้นสามารถระบุถึงตัวตนของบุคคลได้ และสามารถระบุถึงสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้

ประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคลสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ซึ่งแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของข้อมูล ได้แก่⁷

⁶ OECD Guidelines. Part one General Definitions, “Personal data” means any information relating to an identified or identifiable individual (data subject), ค้นวันที่ 3 ตุลาคม 2565, จาก https://www-oecd--library-org.translate.googleusercontent.com/technology/oecd-guidelines-on-the-protection-of-privacy-and-transborder-flows-of-personal-data_9789264196391-en?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=th&_x_tr_hl=th&_x_tr_pto=sc&fbclid=IwAR2CQkf9X5evhQRf%20MoEmBDVOOd_6EeJd4W2kAo6NCOMWxVvTxrLzmK0jwvc.

⁷ อธิพร สิทธิธีรรัตน์, ปัญหากฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในบริบทอิเล็กทรอนิกส์, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), หน้า 16.

ประเภทแรก ข้อมูลทั่วไป (Non-Sensitive Data) เป็นข้อมูลที่สามารถเปิดเผยได้ และการเปิดเผยไม่เป็นการสร้างปัญหาและไม่ส่งผลกระทบต่อเจ้าของข้อมูลจนอาจเกิดอันตรายแก่เจ้าของข้อมูลได้ เช่น ชื่อ ที่อยู่ สถานภาพการสมรส การศึกษา สถานที่ทำงาน หมายเลขโทรศัพท์ เป็นต้น โดยข้อมูลประเภทดังกล่าวข้างต้นเป็นข้อมูลซึ่งมิได้มีความละเอียดอ่อน สามารถใช้เปิดเผย หรือเก็บรวบรวมได้ ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย

ประเภทที่สอง ข้อมูลที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกหรือมีความอ่อนไหวต่อความรู้สึก (Sensitive Data) เป็นข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อนสูง และเป็นเรื่องเฉพาะตัวของบุคคลซึ่งข้อมูลประเภทดังกล่าว หากมีการเปิดเผยอาจส่งผลกระทบต่อตัวเจ้าของข้อมูลได้ ได้แก่ ข้อมูลด้านเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา ลัทธิ ความเชื่อ ประวัติอาชญากรรม ประวัติสุขภาพ พฤติกรรมทางเพศ อุดมการณ์ ความคิดเห็นทางการเมือง หรือข้อมูลสถานะทางการเงิน เป็นต้น โดยข้อมูลดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อความรู้สึกหรืออ่อนไหวต่อความรู้สึกของเจ้าของข้อมูลหรือประชาชนทั่วไป เป็นข้อมูลที่อาจสร้างปัญหาและก่อให้เกิดความขัดแย้ง ส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงหรือเกียรติศักดิ์ของเจ้าของข้อมูล หรืออาจก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติหรือเกิดอันตรายต่อเจ้าของข้อมูล

การเก็บข้อมูลประเภทดังกล่าวข้างต้น เจ้าของข้อมูลสามารถประสงค์ที่จะเก็บไว้เป็นความลับ หรือไม่ให้มีการเปิดเผยข้อมูล โดยข้อมูลประเภทที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกหรือมีความอ่อนไหวต่อความรู้สึก (Sensitive Data) นั้น สามารถแบ่งตามระดับของผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหากมีการถูกเปิดเผย หรือถูกแทรกแซงข้อมูลส่วนบุคคลโดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้^๘

ระดับแรก ข้อมูลประเภทที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกหรือมีความอ่อนไหวต่อความรู้สึกของบุคคลในระดับต่ำ (Low-sensitivity) กล่าวคือเป็นข้อมูล que เมื่อถูกเปิดเผยแล้วมีโอกาสที่จะเพิ่มระดับของผลกระทบต่อความรู้สึกให้สูงขึ้น หรือทำให้มีโอกาสได้มาซึ่งข้อมูลที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกหรือมีความอ่อนไหวต่อความรู้สึกของบุคคลในระดับที่สูงขึ้น

ระดับที่สอง ข้อมูลประเภทที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกหรือมีความอ่อนไหวต่อความรู้สึกของบุคคลในระดับปานกลาง (Moderate-sensitivity) กล่าวคือ เป็นข้อมูลที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหากถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด ข้อมูลประเภทนี้มักจะเกี่ยวข้องกับความคิดเห็นส่วนบุคคล เช่น อุดมการณ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ซึ่งมีโอกาสสูงที่จะเพิ่มระดับของผลกระทบต่อความรู้สึกให้สูงขึ้น และข้อมูลประเภทที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกหรือมีความอ่อนไหวต่อความรู้สึกของบุคคลในระดับปานกลางนี้ สำคัญเช่นเดียวกับข้อมูล

^๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า 17.

ประเภทที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกหรือมีความอ่อนไหวต่อความรู้สึกของบุคคลในระดับสูง และไม่ควรถูกเก็บรวบรวมไว้โดยสิ้นเชิง

ระดับที่สาม ข้อมูลประเภทที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกหรือมีความอ่อนไหวต่อความรู้สึกของบุคคลในระดับสูง (High sensitivity) กล่าวคือ ข้อมูลประเภทนี้โดยส่วนใหญ่ มักจะเป็นข้อมูลที่มีรายละเอียดของบุคคลที่ถือได้ว่าเป็นเรื่องส่วนตัวหรือลับเฉพาะ เช่น รสนิยมทางเพศ พฤติกรรมทางเพศ ประวัติสุขภาพ เป็นต้น ข้อมูลประเภทดังกล่าวถือเป็นข้อมูลที่สำคัญมีผลกระทบต่อความรู้สึก หรือมีความอ่อนไหวต่อความรู้สึกของบุคคลในระดับสูงและไม่ควรถูกจัดเก็บหรือรวบรวมโดยสิ้นเชิง

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลนั้นหมายถึง บุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องในฐานะต่าง ๆ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้⁹

1. เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล หรือผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ผู้จัดเก็บข้อมูลที่ได้ติดต่อหรือทำธุรกรรมร่วมกัน โดยประเภทของข้อมูลที่เจ้าของข้อมูลให้ไปนั้นอาจเป็นข้อมูลประเภทพื้นฐานทั่วไป เช่น ชื่อ นามสกุล เพศ อายุ ที่อยู่ สถานภาพ ครอบครัว สถานที่ทำงาน เป็นต้น ข้อมูลประเภทดังกล่าวมักเป็นข้อมูลประเภทพื้นฐานทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล หรือเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอยู่แล้ว

ส่วนข้อมูลประเภทเฉพาะเจาะจง เช่น สถานะการเงิน เลขที่บัญชี ข้อมูลบัตรเครดิต ประวัติอาชญากร ประวัติสุขภาพ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลประเภทดังกล่าวนี้มักเป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นหลังจากการติดต่อหรือทำธุรกรรมในภายหลังแล้ว และเป็นข้อมูลที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกหรือมีความอ่อนไหวต่อความรู้สึกของบุคคลสูงกว่าข้อมูลประเภททั่วไป ผู้ให้ข้อมูลหรือเจ้าของข้อมูลต้องมีความมั่นใจต่อระบบการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของผู้จัดเก็บข้อมูลว่ามีความรับผิดชอบสามารถให้ความปลอดภัยแก่ข้อมูล และไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลของตนออกมาเผยแพร่โดยไม่ได้รับการยินยอมก่อน

2. ผู้ควบคุมข้อมูลหรือผู้จัดเก็บข้อมูล เป็นผู้เก็บข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้มาจากผู้ให้ข้อมูลหรือเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ทั้งจากการให้ข้อมูลโดยตรง หรือผ่านทางออนไลน์หรือทางโทรศัพท์ เป็นต้น โดยผู้จัดเก็บข้อมูลนั้นจะต้องดำเนินการตามหลักในการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลโดยมีหลัก ดังนี้

⁹ จันทร์ทิพย์ แสงแปง, ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลศึกษากรณีการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลในหน่วยงานเอกชน, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2559), หน้า 33-34.

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย และต้องให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลรับทราบและยินยอมในการจัดเก็บข้อมูล

2.2 คุณภาพของข้อมูล ข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บต้องเป็นข้อมูลที่มีความถูกต้อง สมบูรณ์ และตรงตามความเป็นจริงอยู่เสมอ

2.3 วัตถุประสงค์ในการจัดเก็บข้อมูล ก่อนการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ก่อนที่จะมีการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลนั้น

2.4 การจำกัดการใช้ข้อมูล การใช้ข้อมูลจะต้องไม่ขัดต่อวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บ เว้นแต่ได้รับอนุญาตหรือได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หรือตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

2.5 การรักษาความปลอดภัย เพื่อป้องกันความเสียหายจากการเข้าถึง การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต การเปลี่ยนแปลงแก้ไข การทำลายข้อมูลต้องจัดให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยในการจัดเก็บข้อมูลนั้น

2.6 การเปิดเผยข้อมูล การกำหนดรูปแบบ วิธีการ และหลักเกณฑ์ในการเปิดเผยข้อมูลจะต้องไม่กระทบต่อความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลหรือเจ้าของข้อมูล

2.7 สิทธิของเจ้าของข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล หรือเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล สามารถมีสิทธิขอตรวจสอบ แก้ไข ข้อมูลของตน และสามารถปฏิเสธไม่ให้จัดเก็บข้อมูลนั้นได้

ระบบฐานข้อมูล และความปลอดภัยของฐานข้อมูล

ระบบฐานข้อมูล¹⁰

ฐานข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กันมาจัดเก็บรวบรวมให้อยู่ในที่เดียวกันอย่างเป็นระบบ ลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล ข้อมูลมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และเป็นมาตรฐานเดียวกัน ทำให้ผู้ใช้สามารถใช้ข้อมูลได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ประกอบกับในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ฐานข้อมูลจึงถือเป็นหัวใจสำคัญของระบบสารสนเทศ เนื่องจากสารสนเทศที่ดีและมีคุณภาพจะมาจากข้อมูลที่ ดี จะต้องมีความทันสมัย เชื่อถือได้ และถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบ ผู้ใช้สามารถเข้าถึงและใช้

¹⁰ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยพะเยา, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับฐานข้อมูล, คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยพะเยา, วันที่ 1 กันยายน 2565, จาก <https://www.ict.up.ac.th/worrakits/Database.files/charpter1.pdf>.

ประโยชน์ข้อมูลได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ดังนั้น ฐานข้อมูลจึงเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ช่วยให้ระบบสารสนเทศมีความสมบูรณ์ และปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระบบฐานข้อมูล (Database System) หมายถึง โครงสร้างสารสนเทศที่ประกอบด้วยรายละเอียดของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันและมีความสัมพันธ์กันตั้งแต่สองฐานข้อมูลขึ้นไป นำมารวมเข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล สะดวกต่อการค้นหา การเรียกดูข้อมูล และการบำรุงรักษา

องค์ประกอบของระบบฐานข้อมูล ประกอบด้วย

ฮาร์ดแวร์ (Hardware) หมายถึง อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นโครงสร้างสามารถสัมผัสได้และมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า เช่น จอภาพ คีย์บอร์ด เมาส์ เครื่องพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 หน่วย ตามลักษณะการทำงาน ได้แก่ หน่วยประมวลผลกลาง (Central Processing Unit: CPU) หน่วยรับข้อมูล (Input Unit) หน่วยแสดงผล (Output Unit) หน่วยเก็บข้อมูลสำรอง (Secondary Storage) โดยอุปกรณ์แต่ละหน่วยจะมีหน้าที่การทำงานแตกต่างกัน

ซอฟต์แวร์ (Software) หมายถึง โปรแกรมหรือชุดคำสั่งที่ใช้สั่งให้คอมพิวเตอร์ทำงาน เปรียบเสมือนเป็นตัวเชื่อมระหว่างผู้ใช้และเครื่องคอมพิวเตอร์ ถ้าไม่มีซอฟต์แวร์ก็จะไม่สามารถสั่งให้คอมพิวเตอร์ทำอะไรได้ โดยทั่ว ๆ ไป ซอฟต์แวร์จะเป็นโปรแกรมที่ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อการทำงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น โปรแกรมการจองตั๋วเครื่องบิน โปรแกรมการลงทะเบียน เป็นต้น ซึ่งอาจใช้ภาษาในการพัฒนาโปรแกรม เช่น ภาษาจาวา (JAVA) ภาษาซี (C) และ ภาษาพีเอชพี (PHP) เป็นต้น

บุคลากร (Personnel) ระบบสารสนเทศจะไม่สามารถปฏิบัติงานต่าง ๆ เองได้ ถ้าไม่มีคนเป็นผู้จัดการ ซึ่งสามารถแบ่งบุคลากรเกี่ยวกับระบบสารสนเทศออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. **ผู้ใช้งาน (Users)** จะเป็นผู้ให้ข้อมูลความต้องการในการนำคอมพิวเตอร์มาใช้งานในหน่วยงาน หรือเป็นผู้ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ที่ได้พัฒนาขึ้น หรือใช้โปรแกรมประยุกต์อื่นเป็นผู้ที่นำสารสนเทศที่เกิดจากระบบคอมพิวเตอร์ไปใช้

2. **ผู้พัฒนาโปรแกรมประยุกต์ (Application Programmer)** ได้แก่ บุคลากรที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการเขียนและพัฒนาโปรแกรมประยุกต์ต่าง ๆ เพื่อสั่งงานให้คอมพิวเตอร์ทำการประมวลผลและสร้างสารสนเทศในระบบงานใด ๆ เป็นต้น โดยการนำผลที่นักวิเคราะห์ระบบได้ออกแบบไว้ ผู้พัฒนาโปรแกรมประยุกต์ จะต้องทำการทดสอบแก้ไขโปรแกรม ติดตั้ง และบำรุงรักษาโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น

3. ผู้ดูแลระบบ (System Administrator) จะทำหน้าที่ควบคุมระบบด้านฮาร์ดแวร์ เช่น ผู้ดูแลระบบฐานข้อมูล ควบคุมเครื่องคอมพิวเตอร์ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น ไม่มีปัญหา หรือคอยแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของคอมพิวเตอร์ ตลอดจนบำรุงรักษาและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์

ความปลอดภัยของฐานข้อมูล¹¹

ความปลอดภัยของข้อมูล หรือฐานข้อมูลเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลข่าวสาร ป้องกันไม่ให้ข้อมูลข่าวสารนั้นถูกทำลาย จากปัจจุบันจะพบว่าการสื่อสารของมนุษย์ได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยี ส่งผลทำให้การรักษาความปลอดภัยของข้อมูลข่าวสารต้องขยายวงกว้างและครอบคลุมไปถึงสื่อกลางที่ใช้ เช่น การใช้รหัส การถอดรหัส การตรวจสอบ และการกำหนดสิทธิของผู้ใช้ในระบบคอมพิวเตอร์ และระบบอินเทอร์เน็ต และเพื่อป้องกันข้อมูลให้มีความมั่นคงปลอดภัย ย่อมจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในเรื่องการรักษาความมั่นคงปลอดภัยข้อมูลหรือสารสนเทศ

ความหมายความปลอดภัยของฐานข้อมูล ฐานข้อมูลเป็นการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยที่ผู้ใช้งานสามารถใช้ข้อมูลในระบบงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกันได้ โดยข้อมูลมีความถูกต้อง ไม่ซ้ำซ้อน ไม่ขัดแย้ง เชื่อถือได้ และเป็นมาตรฐานเดียวกัน ฐานข้อมูลถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมาก ดังนั้น การออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลจึงต้องคำนึงถึงการควบคุม การจัดการความถูกต้อง ประสิทธิภาพในการเรียกใช้ข้อมูลและจะต้องมีการกำหนดระบบความปลอดภัยของข้อมูลขึ้น

ความปลอดภัย (Security) หมายถึง สถานะที่มีความปลอดภัย ไม่มีอันตราย ไร้กังวล และได้รับการป้องกันจากภัยอันตรายทั้งที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญหรือตั้งใจ

ความปลอดภัยของฐานข้อมูล (Database Security) หมายถึง การดูแลจัดการรักษาข้อมูลให้ถูกต้องสมบูรณ์ สามารถใช้งานได้อยู่เสมอ และจะต้องมีการป้องกันรักษาข้อมูลสำหรับผู้ที่ไม่มีสิทธิเข้าใช้หรือแก้ไขข้อมูล เช่น การจำกัดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลของผู้ใช้ในฐานข้อมูล การกำหนดสิทธิการเข้าถึงข้อมูลในระดับต่าง ๆ ให้กับผู้ใช้ตามความเหมาะสม และความจำเป็นสำหรับผู้ที่มิมีสิทธิในการใช้ข้อมูล เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันภัยอันจะก่อให้เกิดผลเสียกับระบบฐานข้อมูล

¹¹ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยพะเยา, **ความปลอดภัยของฐานข้อมูล**, คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยพะเยา, ค้นวันที่ 1 กันยายน 2565, จาก <https://www.ict.up.ac.th/worrakits/Database.files/charpter10.pdf>.

การรักษาความปลอดภัยในระบบฐานข้อมูล ได้แก่

1. การไม่ให้ผู้ที่ไม่มิลิทธิในการเข้าถึงเข้ามาใช้ข้อมูลได้ โดยมีกำหนดสิทธิให้สามารถใช้ได้ตามที่กำหนดเท่านั้น และต้องไม่เปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับ

2. ข้อมูลมีความสมบูรณ์ ครบถ้วน น่าเชื่อถือ ปราศจากสิ่งปลอมปน และต้องให้เป็นไปตามเงื่อนไข กฎเกณฑ์ ที่กำหนดไว้ตอนสร้างฐานข้อมูล รวมทั้งความถูกต้องของข้อมูลในการประมวลผลข้อมูลพร้อมกันด้วย

3. ระบบมีความเสถียร (System Availability) และใช้งานได้อย่างราบรื่น ไม่ผิดพลาดสามารถทำงานได้เต็มประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายของการใช้งาน

4. ความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้น และเป็นอุปสรรคต่อการจัดการข้อมูล การรักษาความปลอดภัยที่ดีและเหมาะสมจะช่วยลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเสียหายของข้อมูล

ดังนั้น การควบคุมความปลอดภัยของฐานข้อมูลให้มีความถูกต้อง ปลอดภัย และพร้อมสำหรับการใช้งาน จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ใช้งานฐานข้อมูล การควบคุมความปลอดภัยของข้อมูลที่ดีจึงจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดนโยบายด้านความปลอดภัยให้ชัดเจน มีกฎระเบียบ ข้อบังคับ หน้าที่ความรับผิดชอบ และวิธีปฏิบัติในการทำงาน รวมทั้งติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้อย่างเคร่งครัด และสม่ำเสมอ อีกทั้งการกำหนดนโยบายของหน่วยงานถือได้ว่ามีผลสำคัญยิ่งต่อการควบคุมความปลอดภัยของข้อมูล

การควบคุมการเข้าถึง (Access Control) กระบวนการควบคุมการเข้าถึงข้อมูล เป็นการสร้างระบบรักษาความปลอดภัยในระบบฐานข้อมูลเพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น โดยสามารถกำหนดสิทธิการเข้าถึง ระดับการเข้าถึง และการใช้ข้อมูลอาจกำหนดว่า ผู้ใดบ้างที่สามารถเข้าใช้ได้ และผู้ที่สามารถจะเข้าใช้ระบบฐานข้อมูลได้จะต้องได้รับการอนุญาตก่อน และเมื่อทำการเข้าระบบแล้วจึงจะสามารถเข้าถึง เข้าใช้ข้อมูลตามการกำหนดสิทธิในการเข้าถึง

การยืนยันตัวตน และการให้อำนาจหน้าที่ ได้แก่ การกำหนดรหัสผ่านและรหัสการเข้าใช้ โดยให้ผู้ใช้ที่ได้รับการกำหนดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลจะมีรหัสเฉพาะของตนและในการกำหนดรหัสผู้ใช้สามารถกำหนดรหัสได้ด้วยตนเอง แต่ควรกำหนดรหัสที่ยากต่อการคาดเดา ไม่ควรกำหนด วันเดือนปีเกิด เลขประจำตัวประชาชน หมายเลขโทรศัพท์ เพราะง่ายต่อการคาดเดา ควรกำหนดรหัสให้มีความยาวไม่น้อยกว่า 8 ตัวอักษร โดยผสมกันระหว่างตัวเลขและตัวอักษร เป็นต้น และเมื่อใช้รหัสผ่านไปช่วงระยะเวลาหนึ่งผู้ใช้ควรเปลี่ยนรหัสในการเข้าถึงข้อมูล

การใช้การตรวจสอบจากร่างกายมนุษย์ (Biometric) การตรวจสอบลักษณะนี้ จะเป็นการนำลักษณะของผู้ที่ต้องการเข้าไปใช้ฐานข้อมูลนำไปเปรียบเทียบกับลักษณะข้อมูลของผู้ใช้ที่บ้านที่อยู่ในเครื่องคอมพิวเตอร์ ก่อนที่จะทำการเข้าสู่ระบบถ้าตรวจสอบพบว่า ข้อมูลตรงกันถึงจะมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลได้ เช่น การสแกนมาตา สแกนลายพิมพ์นิ้วมือ เป็นต้น

การสร้างข้อมูลให้เป็นความลับ (Encryption) เป็นการเข้ารหัสข้อมูลโดยอาศัย ขบวนการทางคณิตศาสตร์ ซึ่งมีหลายวิธีด้วยกัน เช่น การเข้ารหัสโดยวิธีการแปลงรูปแบบ ของข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่บุคคลอื่นไม่สามารถรู้เนื้อหาของข้อมูล ยกเว้นบุคคลที่เป็นผู้รับ และการเข้าถึงข้อมูลนั้นจะต้องมีตัวถอดรหัสที่ทำหน้าที่แปลงข้อมูลที่เข้ารหัสนั้นกลับมาเป็น ข้อมูลต้นฉบับได้

การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

เกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันตามประเภท ของข้อมูล ดังเช่น ข้อมูลประเภทที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกหรือมีความอ่อนไหวต่อความรู้สึก (Sensitive Data) ที่หากมีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล หรือมีการเปิดเผยข้อเท็จจริงของบุคคล นั้น ๆ สู่อำนาจหรือสู่บุคคลภายนอก ย่อมจะส่งผลกระทบต่อบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลนั้น ไม่ว่าจะเป็ผลกระทบบต่อชื่อเสียง เกียรติยศ หน้าที่ การงาน รวมทั้งชีวิตความเป็นอยู่ ของบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูล และหากเมื่อพิจารณาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการถูกเปิดเผย หรือการถูกแทรกแซงข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากเหตุผลนั้นแล้ว การกระทำดังกล่าวอาจ ถือเป็นการกระทำละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลเสมือนเป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพ ข้อมูล ส่วนบุคคลอันเป็นสิ่งบ่งชี้สำคัญเกี่ยวกับศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งในหลายประเทศ กำหนดให้ข้อมูลประเภทดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ห้ามเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยโดยเด็ดขาด เว้นแต่ได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูล หรือเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ยกเว้นไว้

ในปัจจุบันการเข้าถึงข้อมูลเป็นไปได้โดยง่ายและรวดเร็ว จึงเสี่ยงต่อการที่ข้อมูล ดังกล่าวถูกละเมิด หรือนำข้อมูลไปใช้โดยเจ้าของข้อมูลไม่ได้ให้ความยินยอม การกระทำ ดังกล่าวอาจสร้างความเสียหายและส่งผลกระทบต่อเกียรติยศ หน้าที่ การงาน หรือชื่อเสียง ของเจ้าของข้อมูลได้ ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลที่ปรากฏ อยู่บ่อยครั้ง และจากเหตุการณ์ดังกล่าวจึงส่งผลทำให้ทุกภาคส่วนไม่ว่า ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน เกิดความตระหนักว่าข้อมูลพื้นฐานหรือข้อมูลส่วนบุคคล อาจถูกนำไปใช้ ในการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ หรืออาจสร้างผลกระทบและสร้างความเสียหาย

แก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลได้ หากข้อมูลนั้นไม่ได้รับการเก็บรักษา และคุ้มครองที่ปลอดภัย และเชื่อถือได้ ดังนั้น จึงต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

1. หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในมาตรฐานสากล

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรฐานสากลในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั้งในกฎหมายระหว่างประเทศ ข้อตกลงระหว่างประเทศที่สำคัญ กฎหมาย และบทบัญญัติของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งจากองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา หรือ (Organization for Economic Co-operation and Development หรือ OECD) หรือองค์การสหประชาชาติ และจากองค์กรอื่น ๆ ทั้งในระดับประเทศ และในระดับสากล แม้ในรายละเอียดของบทบัญญัติของกฎหมายแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกัน เนื่องจากสภาพปัญหา และกระบวนการการคุ้มครองทางกฎหมายที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศ ตลอดจนเงื่อนไขที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค แต่ในท้ายที่สุดแล้วหลักการสำคัญก็เพื่อให้ความคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของบุคคลในมิติของข้อมูล หรือการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของพลเมือง ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของหลักความยินยอม (Consent) เป็นสำคัญซึ่งสาระสำคัญของหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในทางสากลมี ดังนี้¹²

1.1 หลักความยินยอม

การเก็บรวบรวมข้อมูลไม่ว่าก่อน หรือในขณะที่มีการเก็บรวบรวมต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หรือแจ้งต่อเจ้าของข้อมูล (data subject) ในกรณีที่ไม่สามารถขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลได้ ผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลต้องแจ้งขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลในเวลาใด ๆ ที่สามารถทำได้ และการนำข้อมูลไปใช้แต่ละครั้งให้ใช้เท่าที่ได้แจ้งวัตถุประสงค์ไว้เท่านั้น รวมถึงจะต้องมีการแจ้งต่อเจ้าของข้อมูลทุกครั้งด้วย

1.2 หลักวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจง

การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลต้องมีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง แน่นนอน และมีความชัดเจน โดยการใช้การเปิดเผย และการประมวลผล ต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้ในคราวแรกที่มีการขอความยินยอม และต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ห้ามมิให้ใช้ เปิดเผย ประมวลผล ข้อมูลข่าวสารในวัตถุประสงค์อื่น เว้นแต่จะได้มีการแจ้งแก่เจ้าของข้อมูล อย่างไรก็ตามเจ้าของข้อมูลดังกล่าวมีสิทธิบอกเลิก การใช้ การเปิดเผย และการประมวลผลดังกล่าวได้

¹² นคร เสรีรักษ์, มาตรฐานสากลในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล: ผลกระทบต่อประเทศไทย, สถาบันนโยบายศึกษา, ค้นวันที่ 15 กันยายน 2565, จาก <https://www.fpps.or.th/news.php?detail=n1588215051.news>.

1.3 หลักคุณภาพของข้อมูล

ข้อมูลที่มีคุณภาพต้องมีคุณสมบัติคือ มีความถูกต้องแน่นอน (Accuracy) มีความทันสมัย และอยู่ภายใต้ขอบเขตของวัตถุประสงค์ที่กำหนด

1.4 หลักสิทธิของเจ้าของข้อมูล

เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของตนสิทธิในการเรียกร้องให้มีการตรวจสอบ แก้ไข เปลี่ยนแปลง และปรับปรุงข้อมูลของตนให้ถูกต้องและทันสมัย สิทธิที่จะทราบได้ว่ามีใครบ้างที่สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของตน สิทธิในการรับรู้ถึงกระบวนการ หรือวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ประมวลผล เผยแพร่ ข้อมูลส่วนบุคคลของตน

1.5 หลักการคุ้มครองข้อมูลที่เป็นข้อมูลที่มีความอ่อนไหว

หลักการคุ้มครองข้อมูลที่มีลักษณะเฉพาะ หรือมีผลกระทบต่อความรู้สึก หรือมีความอ่อนไหวต่อความรู้สึกของบุคคล (Sensitive data) เป็นข้อมูลประเภทที่นานาชาติประเทศให้ความสำคัญและมีการกำหนดมาตรการคุ้มครองอย่างเคร่งครัด แม้ว่าในคำจำกัดความของข้อมูลส่วนตัวโดยเฉพาะจะไม่สามารถกำหนดได้อย่างชัดเจนก็ตาม แต่อาจกำหนดว่าในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวต้องได้รับความยินยอมของเจ้าของข้อมูลโดยชัดแจ้ง หรืออาจกำหนดว่าข้อมูลดังกล่าวไม่สามารถส่งโอนข้อมูลออกนอกประเทศได้ เป็นต้น

1.6 หลักการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล

มาตรการการรักษาความปลอดภัยทางกฎหมาย และมาตรการรักษาความปลอดภัยทางกายภาพ กล่าวคือ การเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลในสถานที่ปลอดภัย และมีความเข้มงวดในการเข้า หรือออกสถานที่เก็บข้อมูลดังกล่าว

1.7 หลักการแจ้งการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล

ในหลายประเทศส่วนใหญ่ การจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลต้องมีการบอกกล่าว หรือแจ้งต่อหน่วยงานที่มีอำนาจกำกับดูแล หรือแจ้งต่อนายทะเบียนที่มีอำนาจของรัฐ ซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล (data controller) จะได้รับใบอนุญาต (License) ให้ดำเนินการได้ และผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจได้กำหนด หากมีการฝ่าฝืนอาจถูกถอดถอนใบอนุญาตชั่วคราวหรือเป็นการถาวรแล้วแต่กรณี

1.8 หลักความรับผิดชอบ และองค์กรที่มีอำนาจบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย

การนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในทางที่ผิด การเปิดเผยข้อมูล การเข้าถึง หรือการสำเนาข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับอนุญาต อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคล

ซึ่งการกระทำดังกล่าวได้มีการนำหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดในกฎหมายแพ่ง หรือหลักคอมมอนลอว์มาปรับใช้ในกฎหมายอาญาในส่วนบทบัญญัติว่าด้วยการเปิดเผย ความลับ ความรับผิดชอบหมิ่นประมาท ดูหมิ่น และในกฎหมายเฉพาะเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งภายใต้กฎหมายนี้ได้ให้อำนาจบุคคล หรือคณะบุคคลซึ่งจัดตั้ง เป็นองค์กรมีอำนาจควบคุม กำกับดูแล ให้เป็นไปตามบทบัญญัตินี้

กล่าวได้ว่า การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในมาตรฐานสากลที่เป็นหลักสำคัญ คือ หลักการยินยอม (Consent) กฎหมายส่วนใหญ่มิได้กำหนดแบบการอนุญาตที่แน่นอนไว้ แต่โดยหลักแล้ว การอนุญาตจะเป็นลายลักษณ์อักษร หรือทำเป็นสัญญาหรือไม่ก็ได้ หรือการอนุญาตโดยนัย หรือมีท่าทางแสดงให้ทราบว่าได้อนุญาต ซึ่งในกฎหมายคอมมอนลอว์ มีหลักกฎหมายว่าด้วยการรักษาความลับ (Law of Confidence) และภายใต้หลักการนี้บุคคลใด ที่ได้รับรู้ข้อมูล หรือได้ครอบครองข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลอื่นไว้ บุคคลผู้นั้นมีหน้าที่ต้อง รักษาความลับ และต้องไม่เปิดเผยข้อมูลเหล่านั้นแก่บุคคลที่สาม หรือบุคคลภายนอกโดยไม่ได้ รับอนุญาตจากเจ้าของข้อมูล หน้าที่ดังกล่าวอาจเป็นหน้าที่ที่ได้แจ้งไว้เป็นลายลักษณ์อักษร อย่างชัดเจนหรือไม่ก็ได้ หากผู้ที่ได้รับข้อมูลมีเหตุสามารถรู้ หรือควรรู้ได้ว่าเจ้าของข้อมูล ไม่ต้องการให้เปิดเผย ผู้รับข้อมูลมีหน้าที่ในการรักษาความลับไว้ไม่เปิดเผยแก่บุคคลภายนอก นับแต่ได้รับรู้ข้อมูลดังกล่าว นอกจากนี้หน้าที่ในการรักษาความลับนี้สามารถเกิดขึ้นกับ บุคคลภายนอกด้วย หากในกรณีที่บุคคลภายนอกได้มีการรับรู้ข้อมูลนั้นมาอีกทอดหนึ่ง บุคคลภายนอกย่อมเกิดหน้าที่ในการรักษาความลับ หรือต้องไม่เปิดเผยแก่บุคคลภายนอก ภายใต้หลักการเดียวกัน

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามหลักการภายใต้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR) ถือเป็นข้อตกลงของสหประชาชาติที่ได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกได้ใช้เป็นแนวทางร่วมกันไปสู่เสรีภาพและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ เนื่องจากสิทธิและเสรีภาพ เป็นสิ่งที่จะต้องได้รับการปกป้องเพื่อให้มนุษย์ทุกคนสามารถใช้ชีวิตได้อย่างเสรี มีศักดิ์ศรี และเท่าเทียมนับเป็นการปกป้องสิทธิมนุษยชนของทุกคน

สิทธิมนุษยชน (Human Rights) หมายถึง สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่มีมาแต่กำเนิดและความเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ ศาสนา เพศ สีผิว ภาษา เผ่าพันธุ์ หรือสถานะอื่นใด

สิทธิความเป็นส่วนตัว (Privacy) ถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่สังคมยุคใหม่ต่างให้ความสำคัญ ดังจะเห็นได้จากในหลายประเทศที่ได้บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือรับรองไว้ในกฎหมายเฉพาะ ข้อมูลส่วนบุคคลมีฐานะเป็นสิทธิชนิดหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในชีวิตและร่างกายที่ได้รับการคุ้มครอง เนื่องจากมีพื้นฐานแนวคิดมาจากสิทธิความเป็นส่วนตัวที่เชื่อว่าแต่ละบุคคลจะมีพื้นที่หรือข้อมูลส่วนตัวของตนเอง ซึ่งเป็นพื้นที่หรือข้อมูลที่บางครั้งไม่ต้องการเปิดเผย หรือต้องการเก็บไว้เป็นความลับ และถือเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาของบุคคลหากการกระทำทุก ๆ อย่างสามารถถูกใครบางคนตรวจสอบ หรือจับตามอง ดังนั้น ในบริบทสากลจึงให้ความสำคัญกับความเป็นส่วนตัว ซึ่งถือเป็นคำที่มีความหมายกว้างและครอบคลุมถึงสิทธิต่าง ๆ ได้แก่

1. ความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูล (Information Privacy) โดยให้ความสำคัญคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งถือเป็นหนึ่งในสิทธิความเป็นส่วนตัว ไม่ว่าจะการจะเป็นการวางหลักเกณฑ์การบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคล หรือการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล
2. ความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย (Bodily Privacy) ซึ่งให้ความสำคัญคุ้มครองว่าจะไม่ถูกกระทำการอันเป็นการละเมิดความเป็นส่วนตัวในชีวิตร่างกายของบุคคล เช่น การถูกนำไปเป็นตัวอย่างในทางการแพทย์ เป็นต้น
3. ความเป็นส่วนตัวในอาณาเขต หรือสถานที่ของตนเอง (Territorial Privacy) ซึ่งให้ความสำคัญคุ้มครองในบริเวณขอบเขตหรือสถานที่ส่วนตัวที่บุคคลอื่นจะบุกรุกเข้าไปมิได้
4. ความเป็นส่วนตัวในวิธีการติดต่อสื่อสาร (Communication Privacy) บุคคลควรได้รับความคุ้มครองในความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวในวิธีการติดต่อสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสารรูปแบบ หรือวิธีการใด ๆ เช่น โทรศัพท์ จดหมาย ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

กล่าวได้ว่า สิทธิความเป็นส่วนตัว ครอบคลุมถึงสิทธิหลายประการไม่ว่าจะเป็นสิทธิในข้อมูล สิทธิในชีวิตร่างกาย สิทธิในอาณาเขต หรือสถานที่ของตนเอง ตลอดจนสิทธิในการติดต่อสื่อสาร ที่ย่อมได้รับความคุ้มครองและปราศจากการรบกวนต่าง ๆ โดยเฉพาะการให้ความสำคัญคุ้มครองความเป็นส่วนตัวในข้อมูลส่วนบุคคล จำต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลทำให้การติดต่อสื่อสาร รวมทั้งการเชื่อมโยงข้อมูลถึงกันได้อย่างสะดวกรวดเร็ว จนอาจเกิดการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว ซึ่งถือเป็นสิทธิตามกฎหมายของบุคคล อันมีสถานะที่ต่างจากสิทธิอื่น ๆ และการละเมิดสิทธิประเภทนี้ถือว่าการกระทำละเมิดต่อบุคคลอื่น ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นเช่นว่านั้น

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดังกล่าวย่อมมีทั้งผลดี ผลเสีย มีทั้งโอกาสและภัยคุกคาม ดังนั้น การให้ความคุ้มครองความเป็นส่วนตัวในข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อป้องกันการนำข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวไปแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ หรือนำไปใช้ในทางทุจริตจนส่งผลทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้รับความเสียหายอันถือเป็นการละเมิด และเป็นการก้าวล่วงในความเป็นส่วนตัวของบุคคลโดยไม่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และอาจส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมด้วย นอกจากนี้ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามหลักการภายใต้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเหล่านั้น ยังได้เป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนากฎหมายภายในของประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลก เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนในประเทศของตนรวมทั้งประเทศไทยด้วย เนื่องจากในการตรากฎหมายทั้งกฎหมายในระดับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และในระดับพระราชบัญญัติหลาย ๆ ฉบับ ได้มีการนำหลักการภายใต้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาวางเป็นฐานเสมอ

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทยถือเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชน ซึ่งหลักการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย มีทั้งกฎหมายในระดับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และในระดับพระราชบัญญัติหลาย ๆ ฉบับ ที่ให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

นับตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน พุทธศักราช 2475 ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวรและฉบับชั่วคราวมาแล้วทั้งสิ้น จำนวน 20 ฉบับ และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทยก็ได้ถูกนำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจาก การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลถือเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนที่ต้องได้รับการคุ้มครอง

สิทธิ และเสรีภาพ นับเป็นพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยเป็นสิ่งที่คุณค่ามากกับการกำเนิดของรัฐธรรมนูญในหลาย ๆ ประเทศทั่วโลกที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญคือการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล รวมถึงความเสมอภาคของบุคคล

สิทธิ เสรีภาพ ประกอบด้วย คำว่า “สิทธิ” และ คำว่า “เสรีภาพ” ซึ่งแต่ละคำจะมีความหมายเฉพาะของตัวเอง กล่าวคือ

สิทธิ หรือสิทธิ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง อำนาจอันชอบธรรมโดยในภาษากฎหมาย สิทธิ หมายถึง อำนาจที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างอิสระโดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย เช่น บุคคลมีสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ บุคคลมีสิทธิในทรัพย์สินของตน และส่วนใหญ่มักจะใช้ควบคู่กับคำอื่น เช่น สิทธิเสรีภาพ สิทธิและหน้าที่ เป็นต้น

เสรีภาพ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง ความมีอิสระความสามารถที่จะกระทำการใด ๆ ได้ตามที่ตนปรารถนาภายใต้ที่กฎหมายกำหนด และมีความมีเสรีภาพนั้นจะต้องไม่ทำให้บุคคลอื่นเดือดร้อน ทั้งนี้ ความมีเสรีภาพเป็นการกำหนดถึงบทบาทหน้าที่ของบุคคลเพื่อกระทำตามสิทธิของตน เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เป็นต้น

กองบรรณาธิการวารสารจุลนิติ ได้มีการสัมภาษณ์ความเห็นทางวิชาการเกี่ยวกับเรื่องสิทธิและเสรีภาพในประเด็นหัวข้อเรื่อง “หลักสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย: แนวความคิดและภาคปฏิบัติ” จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในวิชาการด้านสิทธิและเสรีภาพ และกฎหมายรัฐธรรมนูญอันประกอบด้วย

ศรียา วังคารยางกูร (สกุลเดิม เจริญพานิช) ได้ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” ทั้งความหมายโดยทั่วไปและความหมายตามรัฐธรรมนูญนั้น โดยหลักการแล้วมีความเห็นว่า ควรจะมีความหมายเป็นอย่างเดียวกัน เนื่องจากถ้าเราไปตีความหมายเป็นพิเศษ อาจจะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ซ้ำซ้อนกัน หรือทำให้เข้าใจยาก ถ้าพูดถึงคำว่า “สิทธิ” หรือ “เสรีภาพ” ไม่ว่าจะเขียนไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือในกฎหมายอื่น ๆ ก็ควรที่จะมีความหมายไปในทำนองเดียวกัน สำหรับความหมายของคำว่า “สิทธิ” คือเป็นอำนาจของบุคคลที่กฎหมายบัญญัติรับรองไว้ว่าจะกระทำการใดได้อย่างอิสระ รวมทั้งบุคคลนั้นย่อมมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการใดให้แก่ตน และตนก็ย่อมจะต้องมีหน้าที่กระทำต่อบุคคลอื่นภายใต้สิทธิของบุคคลอื่นนั้นด้วย ทั้งนี้เพื่อมิให้มีการใช้สิทธิของบุคคลแต่ละคนล่วงเกินสิทธิของบุคคลอื่น ส่วนความหมายของคำว่า “เสรีภาพ” คือเป็นความสามารถของบุคคลในสถานการณ์นั้น ๆ ที่จะกระทำการใด ๆ ได้ตามที่ตนปรารถนาโดยไม่มีอุปสรรคมาขัดขวาง ทั้งนี้ การใช้เสรีภาพของบุคคลนั้นจะต้องไม่เป็นการละเมิดต่อเสรีภาพของบุคคลอื่นด้วย

หากจะกล่าวโดยรวมแล้ว จะเห็นได้ว่า “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” เป็นคำที่ไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้ หรือควรที่จะต้องใช้รวมกันเป็น “สิทธิ เสรีภาพ” เพราะทั้ง “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” เป็นสิ่งที่บุคคลสามารถกระทำการใด ๆ ก็ได้ตามที่ตนประสงค์โดยมีกฎหมายบัญญัติรับรองไว้ แต่สิ่งที่บุคคลนั้นกระทำจะต้องไม่เป็นการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพ

ของบุคคลอื่นด้วย ทั้งนี้ เพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและความเป็นอยู่ที่เป็นระเบียบของชุมชนที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่เป็นสำคัญ¹³

บรรเจิด สิงคะเนติ ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” ตามความหมายทั่วไปนั้น “สิทธิ” หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองหรือคุ้มครองให้แก่บุคคลใดในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง และก่อให้เกิดหน้าที่ต่อบุคคลอื่นด้วย ส่วนคำว่า “เสรีภาพ” หมายถึง อำนาจอิสระของบุคคลที่จะกระทำการใด หรือไม่กระทำการใด อันเป็นอำนาจที่มีอยู่เหนือตนเอง ซึ่งจะมีความแตกต่างกับความหมายของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญในกรณีที่สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญนั้นได้ถูกยกระดับให้เป็นกฎหมายสูงสุด ซึ่งทำให้มีผลผูกพันกับอำนาจรัฐในเรื่องการตรากฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการตีความกฎหมายต้องสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ดังนั้น สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญจึงหมายถึง อำนาจที่กฎหมายสูงสุดให้การรับรองคุ้มครองแก่ปัจเจกบุคคลในอันที่จะกระทำการใด หรือไม่กระทำการใด

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าสิทธิเสรีภาพโดยทั่วไป เป็นสิทธิเสรีภาพที่มีผลผูกพันในด้านหน้าที่ที่มีระหว่างประชาชนด้วยกัน แต่สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญนั้นจะผูกพันกับอำนาจรัฐโดยตรง อาจจะมีผลผูกพันกับปัจเจกบุคคลบ้างแต่ก็เป็นเพียงความผูกพันในทางอ้อมเท่านั้น เมื่อเราพูดถึงเสรีภาพโดยทั่วไปของประเทศไทยนั้นไม่ได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญโดยชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามหากเราพิจารณาดูให้ดีจะพบว่าสิทธิเสรีภาพ โดยทั่วไปนั้นจะซ่อนอยู่ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เช่น มาตรา 32 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิต และร่างกาย...” โดยคำว่าเสรีภาพในชีวิตและร่างกายดังกล่าวจะไปโยงกับความหมายที่เอกชนหรือปัจเจกบุคคลย่อมอ้างเสรีภาพที่จะกระทำการโดยทั่วไปได้ ซึ่งซ่อนอยู่ในคำว่าสิทธิและเสรีภาพในชีวิต และร่างกาย ซึ่งคำว่าสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายหมายความว่า เสรีภาพที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใดตราบเท่าที่ไม่มีกฎหมายห้าม เพราะฉะนั้นถ้าเราเข้าไปดูในแต่ละมาตราของหมวด 3 ที่ว่าด้วยเรื่องสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยแล้ว ไม่มีมาตราใดที่บัญญัติในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในเรื่องดังกล่าวโดยตรง แต่จะยึดโยงในเรื่องสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายตามรัฐธรรมนูญตามมาตรา 32 ซึ่งเป็นเรื่องสิทธิเสรีภาพทั่วไป¹⁴

¹³ กองบรรณาธิการ สำนักกฎหมาย, หลักสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย "แนวความคิดและภาคปฏิบัติ". *จตุรนิติ* 8, 1 (2554): 4-10.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 28-43.

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิ” ในบริบททั่วไป หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะเรียกร้อง ให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตน โดยกฎหมายที่รับรองสิทธิแก่บุคคลนั้นอาจจะเป็นกฎหมายเอกชน หรือกฎหมายมหาชนก็ได้ ส่วนความหมายของคำว่า “เสรีภาพ” หมายถึง สภาพการหรือสภาวะของบุคคลที่มีอิสระในการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยความประสงค์ของตนเองและไม่อยู่ภายใต้ความครอบงำหรือแทรกแซงของบุคคลอื่น กล่าวคือ เสรีภาพเป็นอิสระในการกำหนดตนเองกฎหมายที่รับรองเสรีภาพอาจจะเป็นกฎหมายเอกชนหรือกฎหมายมหาชนก็ได้เช่นเดียวกัน

ส่วนความหมายของคำว่า “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” ในบริบทของรัฐธรรมนูญนั้น หมายถึงความหมายที่กล่าวไว้ข้างต้น ของแต่ละอันเพียงแต่ขยายความเพิ่มขึ้นว่าทั้งสิทธิและเสรีภาพ ดังกล่าวได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญนั่นเอง เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในเกียรติยศ ชื่อเสียง เสรีภาพในการชุมนุม เสรีภาพในการเดินทาง เป็นต้น สิทธิและเสรีภาพจึงเป็นอำนาจอันชอบธรรมที่กฎหมายรับรองและก่อให้เกิดหน้าที่เช่นเดียวกัน กล่าวคือ สิทธิก็ก่อให้เกิดหน้าที่ เสรีภาพก็ก่อให้เกิดหน้าที่ แต่หน้าที่ที่ก่อกำเนิดนั้นแตกต่างกัน¹⁵

ดังนั้น **สิทธิ และ เสรีภาพ** จึงมีความแตกต่างกันตรงที่ **“สิทธิ”** เป็นประโยชน์ที่ต้องมีกฎหมายรับรองและคุ้มครองไว้บุคคลจึงจะเกิดมีสิทธิเช่นนั้นได้ แต่ถ้ากฎหมายไม่ทำให้การรับรองหรือคุ้มครองประชาชนก็จะมีสิทธิเช่นนั้น ในขณะที่ **“เสรีภาพ”** เป็นภาวะโดยอิสระของมนุษย์ แม้จะไม่มีกฎหมายรับรองหรือคุ้มครองไว้ บุคคลก็ยังคงมีเสรีภาพนั้น **“สิทธิ”** ที่รัฐให้การรับรองและคุ้มครองแล้วนั้น รัฐมีหน้าที่โดยเฉพาะเจาะจงที่จะต้องทำให้ประชาชนได้รับสิทธินั้นในขณะที่ **“เสรีภาพ”** นั้น รัฐไม่มีหน้าที่ที่จะต้องจัดหาให้แต่อย่างใด

สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองให้แก่ประชาชนนั้น ถือว่าเป็นคุณค่าสูงสุดซึ่งองค์กรต่าง ๆ ของรัฐ ทุกองค์กร ไม่ว่าจะป็นองค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการก็ตาม ต้องเคารพและให้ความคุ้มครองอย่าให้ทับทญญิติแห่งรัฐธรรมนูญ เป็นเพียงคำประกาศอุดมการณ์ของรัฐเท่านั้น หากแต่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีผลบังคับใช้โดยตรง (Self-executing) แก่องค์กรของรัฐเหล่านั้นเลยทีเดียวน สิทธิและเสรีภาพของบุคคลจึงเป็นเครื่องมือสำคัญ สำหรับใช้เพื่อกำหนดวิถีชีวิตของมนุษย์ กล่าวคือ หากมนุษย์ปราศจากสิทธิและเสรีภาพเสียแล้ว การกำหนดวิถีชีวิตย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่ต้องถูกแทรกแซงจากผู้อื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้ปกครองรัฐ

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 44-55.

ในการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแต่ละฉบับ จึงต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยเป็นประการสำคัญ เนื่องจากสิทธิและเสรีภาพ ถือเป็นเกียรติยศ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะละเลยหรือไม่คุ้มครองเรื่องเหล่านี้มิได้ และการคุ้มครองในสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ได้มีการนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายระดับรัฐธรรมนูญของประเทศไทยมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งได้กำหนดการคุ้มครองไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย โดยบุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคล หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ

นอกจากการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย ที่ได้บัญญัติรับรองไว้ในกฎหมายในระดับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว ยังได้มีการบัญญัติรับรองไว้ในระดับพระราชบัญญัติ เช่น

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัตินี้ถือเป็นกฎหมายที่รองรับสิทธิได้รู้ของประชาชน โดยกำหนดสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ และกำหนดหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อรองรับและคุ้มครองสิทธิของประชาชนไปพร้อมกันโดยมีหลักการและแนวคิด ดังนี้

1. เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ เพื่อให้ประชาชนใช้สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้เป็นไปอย่างโปร่งใส

2. ประชาชนมีสิทธิของในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ที่อยู่ในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ สิทธิในการตรวจดูข้อมูล สิทธิในการขอข้อมูล สิทธิในการขอสำเนาหรือรับรองสำเนา สิทธิในการได้รู้ถึงข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในการร้องเรียน และสิทธิในการอุทธรณ์ เป็นต้น

ข้อมูลข่าวสาร คือ สิ่งที่สื่อความหมายให้ทราบถึงเรื่องราวหรือข้อเท็จจริงเรื่องหนึ่งเรื่องใด โดยในความหมายนี้เน้นที่การสื่อความหมายเป็นหลัก มิได้เน้นที่รูปร่างหรือรูปแบบของความเป็นข้อมูลข่าวสาร กล่าวคือ สิ่งที่เป็นข้อมูลข่าวสารได้นั้นไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปร่างหรือรูปแบบของกระดาษที่มีข้อความ หรือแฟ้มเอกสาร แต่หมายรวมถึงสิ่งต่าง ๆ

ที่อาจจะปรากฏให้เห็นเป็นข้อความ ตัวเลข สัญลักษณ์ เสียง แสง และสิ่งอื่น ๆ ที่ทำให้มนุษย์สามารถเข้าใจและรู้ความหมายได้ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ต้องเป็นข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ

ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ข้อมูลข่าวสารที่ถือเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องเป็นข้อมูลข่าวสารเฉพาะตัวบุคคล หรือเป็นข้อมูลข่าวสารอื่นที่สามารถทำให้รู้ถึงตัวบุคคลนั้น ซึ่งได้ยกตัวอย่างของคำว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเอาไว้ เช่น หมายเลขประจำตัว รหัส ลายพิมพ์นิ้วมือ รูปถ่าย ประวัติการศึกษา ประวัติการทำงาน ประวัติอาชญากรรม ประวัติสุขภาพ เป็นต้น และให้หมายความถึงข้อมูลเฉพาะตัวบุคคลของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย

การดำรงชีวิตโดยปกติของคนเราจะมีความเป็นส่วนตัวในระดับหนึ่งที่ไม่ต้องการให้ผู้อื่นนำไปเปิดเผยต่อสาธารณะ ซึ่งอาจทำให้เราเกิดความไม่สบายใจ หรือรำคาญใจ ซึ่งมาตรา 32 ของรัฐธรรมนูญได้รับรองว่าบุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นส่วนตัว ผู้ใดจะรุกรานความเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่นมิได้ พระราชบัญญัติดังกล่าวยังให้สิทธิแก่เจ้าของข้อมูลในการขอตรวจดูข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนได้และหากพบว่าข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความดูแลของหน่วยงานของรัฐไม่ถูกต้อง เจ้าของข้อมูลย่อมมีสิทธิให้หน่วยงานของรัฐแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน ทั้งนี้ เพื่อมิให้เกิดการนำข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาดไปใช้ให้เกิดผลร้ายแก่เจ้าของข้อมูล รวมถึงมีสิทธิในการได้รับสำเนาข้อมูลข่าวสารนั้นได้ หากหน่วยงานของรัฐไม่สามารถดำเนินการให้ตามคำขอเจ้าของข้อมูลมีสิทธิอุทธรณ์ อย่างไรก็ดี หากกรณีข้อมูลนั้นเป็นความลับ หน่วยงานของรัฐก็อาจปฏิเสธไม่ให้เปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้เช่นกัน

นอกจากนี้ยังได้กำหนดหลักการเฉพาะเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพื่อมิให้เกิดการกระทบต่อสิทธิของบุคคล ได้แก่

หลักการจัดให้มีระบบข้อมูลและการจัดเก็บข้อมูล

1. การจัดระบบข้อมูลในหน่วยงานของรัฐ เทาที่เกี่ยวข้องและจำเป็นในการดำเนินงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ และให้ยกเลิกเมื่อหมดความจำเป็น เพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และปลอดภัย

2. การเก็บข้อมูลที่จะส่งผลกระทบต่อบุคคลนั้น ให้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยตรงจากเจ้าของข้อมูล และจะต้องมีการแจ้งเจ้าของข้อมูลทราบล่วงหน้า หรือแจ้งพร้อมในขณะขอข้อมูล

3. ให้มีการประกาศรายการสำคัญ เช่น ประเภท ลักษณะการใช้ วิธีการในการแก้ไขเปลี่ยนแปลง การตรวจดูข้อมูล แหล่งที่มา หรือจำเป็นเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูล โดยพิมพ์

ลงในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้ จะต้องมีการตรวจสอบแก้ไขให้ข้อมูลถูกต้องอยู่เสมอรวมถึง ข้อมูลที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานของรัฐจะต้องมีการตรวจสอบแก้ไขให้ถูกต้อง และเป็นปัจจุบันอยู่เสมอด้วย

4. กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีระบบการรักษาความปลอดภัยแก่ข้อมูล เพื่อเป็นการป้องกันการนำข้อมูลไปใช้โดยไม่เหมาะสม หรืออาจเกิดผลร้ายแก่เจ้าของข้อมูล

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

การเปิดเผยข้อมูลตามกฎหมายกำหนดให้ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล เป็นลายลักษณ์อักษรก่อนที่จะเปิดเผยข้อมูลนั้น เว้นแต่เป็นข้อมูลที่อยู่ในความดูแล ของหน่วยงานของรัฐ และได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่ โดยหน่วยงานของรัฐ นั้นจะต้องมีหน้าที่ในการรักษาข้อมูลนั้นเพื่อไม่ให้เปิดเผยต่อไปยังผู้อื่น หรือเพื่อประโยชน์ ในการสืบสวน สอบสวน หรือการฟ้องคดี หรือเปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานของรัฐ ศาล หรือบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะขอข้อเท็จจริงดังกล่าว เป็นต้น

ทั้งนี้ ในการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวให้มีการจัดทำบัญชีแสดงการเปิดเผยกำกับไว้ เพื่อใช้ในการตรวจสอบหาพบว่ามีกรรั่วไหลของข้อมูลนั้น

สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน

1. สิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารของราชการ
2. สิทธิคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารกรณีมีส่วนได้เสีย
3. สิทธิร้องเรียนหน่วยงานของรัฐ
4. สิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ
5. สิทธิได้รับการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

ข้อยกเว้นที่หน่วยงานของรัฐสามารถปฏิเสธไม่ให้เปิดเผยข้อมูลดังกล่าว

1. ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ ความมั่นคงในที่นี้อาจรวมไปถึง ความมั่นคงในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ ความมั่นคงภายในประเทศ ระหว่างประเทศ การทหาร เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2. ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย หากข้อมูลข่าวสารใดเมื่อมี การเปิดเผย อาจทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่บรรลุตามเจตนารมณ์

3. ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับความเห็นภายในหน่วยงานของรัฐที่ยังไม่ได้ช้อยุติ หรือกำลังเสนอความเห็นเพื่อพิจารณา เป็นกรณีไม่เปิดเผยเฉพาะในส่วนของความเห็นเท่านั้น ไม่รวมถึงข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงในการพิจารณา

4. ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลและความปลอดภัยของบุคคล

5. ข้อมูลข่าวสารที่เจ้าของข้อมูลกำหนดมิให้เปิดเผย

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA)

พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นกฎหมายเพื่อป้องกันการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของทุกคน รวมถึงการจัดเก็บข้อมูลและการนำไปใช้โดยไม่ได้แจ้งให้ทราบ และไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล เช่น การซื้อขายข้อมูลส่วนตัวโดยที่เจ้าของข้อมูลไม่ยินยอม เป็นต้น

ข้อมูลส่วนบุคคล ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) ได้กำหนดคำนิยามของข้อมูลส่วนบุคคลว่า เป็นข้อมูลที่ทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม เช่น ชื่อ-นามสกุล ที่อยู่ เลขประจำตัวประชาชน เลขที่บัญชีธนาคาร หมายเลขโทรศัพท์ เป็นต้น ทั้งนี้ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ที่ถึงแก่กรรมและข้อมูลนิติบุคคล

นอกจากนี้ ยังมีข้อมูลส่วนบุคคลประเภทที่มีความละเอียดอ่อน (Sensitive Personal Data) เช่น เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา หรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติ อาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ความคิดเห็นทางการเมือง เป็นต้น ที่กฎหมายฉบับนี้ให้ความสำคัญและกำหนดโทษที่รุนแรง เนื่องจาก ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อน หากเกิดการรั่วไหลของข้อมูลสู่สาธารณะ ย่อมก่อให้เกิดผลเสียที่ร้ายแรงแก่เจ้าของข้อมูล ส่วนบุคคลมากกว่าข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จากการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล สรุปลงได้ดังต่อไปนี้

1. ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล และการขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลนั้นจะต้องทำโดยชัดแจ้ง และต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลนั้นด้วย
2. ต้องเก็บรวบรวมตามวัตถุประสงค์และเท่าที่จำเป็น
3. ต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม และการนำข้อมูลไปใช้ หรือเปิดเผย แจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดข้อมูลที่จะมีการเก็บรวบรวม ระยะเวลาในการเก็บรวบรวม ประเภทของบุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวม ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล สถานที่ติดต่อ และวิธีการติดต่อ รวมถึงสิทธิของเจ้าของข้อมูลดังกล่าว ทั้งนี้ หากต้องการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูล นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้จะต้องดำเนินการแจ้งวัตถุประสงค์ใหม่นั้นแก่เจ้าของข้อมูล และต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลนั้นก่อนการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผย

4. ในกรณีจำเป็นเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐ การศึกษาวิจัย หรือสถิติ การจัดทำเอกสารประวัติศาสตร์เพื่อประโยชน์สาธารณะ เป็นต้น ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าของข้อมูล เว้นแต่กรณีอื่นจำเป็นเพื่อประโยชน์ดังกล่าวนั้นสำคัญน้อยกว่าสิทธิขั้นพื้นฐานของข้อมูลส่วนบุคคล

5. ข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อน (Sensitive Personal Data) เช่น เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา หรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติ อาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ความคิดเห็นทางการเมือง เป็นต้น จะต้องได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูล

นอกจากนี้ยังให้สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (Data Subject Right) สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. สิทธิได้รับการแจ้งให้ทราบ

ผู้ควบคุมข้อมูลจะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อน หรือขณะที่เก็บรวบรวม ในการนำข้อมูลไปใช้หรือเปิดเผย เช่น แจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม ประเภทข้อมูลที่เก็บรวบรวม การนำไปใช้ วิธีการเก็บข้อมูล วิธีการขอเปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเพิกถอนข้อมูลที่ให้ไว้ ว่าสามารถทำอย่างไรได้บ้าง

2. สิทธิขอเข้าถึงข้อมูล

เจ้าของข้อมูล มีสิทธิขอเข้าถึงข้อมูลและขอรับสำเนา หรือขอให้เปิดเผยถึงที่มาของข้อมูลที่ตนไม่ได้ให้ความยินยอม โดยสิทธิดังกล่าวจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย หรือคำสั่งศาล หรือส่งผลกระทบต่อโอกาสก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

3. สิทธิในการขอให้โอนข้อมูล

ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลต้องการนำข้อมูลที่ได้เคยให้ไว้กับผู้ควบคุมข้อมูลรายหนึ่ง ไปใช้กับผู้ควบคุมข้อมูลอีกรายหนึ่ง ซึ่งการจัดทำข้อมูลต้องอยู่ในรูปแบบที่สามารถเข้าถึงได้ด้วยวิธีการอัตโนมัติ เจ้าของข้อมูลสามารถขอให้ส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังผู้ควบคุมข้อมูลรายอื่น และขอรับข้อมูลที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่งหรือโอนข้อมูลไปยังผู้ควบคุมข้อมูลรายอื่น ทั้งนี้ การใช้สิทธิดังกล่าวนี้ต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย สัญญา หรือละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

4. สิทธิคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูล

เจ้าของข้อมูลมีสิทธิคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูล เมื่อใดก็ได้ แต่ต้องไม่ขัดต่อกฎหมายที่สำคัญยิ่งกว่า หรือขัดต่อการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือเพื่อวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือสถิติ

5. สิทธิขอให้ลบหรือทำลาย และเพิกถอนข้อมูล

เจ้าของข้อมูลมีสิทธิขอให้ลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลไม่สามารถระบุตัวบุคคลได้ หรือกรณีที่ข้อมูลนั้นหมดความจำเป็นในการเก็บรักษาตามวัตถุประสงค์ หรือการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลไม่ชอบด้วยกฎหมาย และผู้ควบคุมข้อมูลไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลนั้นได้ และกรณีหากเจ้าของข้อมูลเคยให้ความยินยอม ต่อมาภายหลังต้องการยกเลิกความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลนั้นก็สามารถทำได้เมื่อใดก็ได้ โดยการยกเลิกจะต้องไม่ขัดต่อข้อกำหนดสิทธิในการถอนความยินยอมตามกฎหมาย

6. สิทธิขอให้ระงับการใช้ข้อมูล

เจ้าของข้อมูล มีสิทธิขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลระงับการใช้ข้อมูลได้ เมื่อข้อมูลนั้นอยู่ในระหว่างการตรวจสอบตามที่เจ้าของข้อมูลร้องขอ หรือการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือข้อมูลหมดความจำเป็นในการเก็บรักษาไว้ตามวัตถุประสงค์ หรือข้อมูลอยู่ในระหว่างการพิสูจน์ หรือตรวจสอบที่อยู่ระหว่างคำร้องคัดค้านการรวบรวม

7. สิทธิในการขอให้แก้ไขข้อมูล

เจ้าของข้อมูลมีสิทธิขอให้ดำเนินการปรับปรุงข้อมูลของตนเองให้สมบูรณ์ถูกต้องเป็นปัจจุบัน และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด และการแก้ไขนั้นจะต้องเป็นไปด้วยความสุจริต ไม่ขัดต่อหลักกฎหมาย

ความรับผิดและบทลงโทษของผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

ความรับผิดทางแพ่ง

กำหนดให้ชุดใช้ศาลสินไหมทดแทนให้กับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับความเสียหายไม่ว่าการดำเนินการนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม เว้นแต่พิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือความเสียหายนั้น เกิดจากการกระทำ หรือละเว้นการกระทำของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเอง หรือเกิดจากการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจตามกฎหมาย

โทษทางอาญา

โทษทางอาญามีทั้งโทษจำคุก และโทษปรับ โดยมีโทษจำคุกสูงสุดไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 1 ล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยโทษทางอาญามักเกิดจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจากการใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล หรือส่งต่อข้อมูลประเภทที่มีความอ่อนไหว ซึ่งอาจทำให้เจ้าของข้อมูลได้รับความเสียหาย เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับ

ความอับอาย หรือเกิดจากการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเอง หรือผู้อื่น ยกเว้น การเปิดเผยตามหน้าที่ หรือเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวน หรือการพิจารณาคดี หรือการเปิดเผยนั้นได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเฉพาะกรณี

โทษทางปกครอง

โทษปรับมีตั้งแต่ 1 ล้านบาท จนถึงสูงสุดไม่เกิน 5 ล้านบาท จะเป็นกรณีของการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูล หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ไม่แจ้งรายละเอียดการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ดำเนินการตามที่ร้องขอ การเข้าถึงและขอสำเนาไม่บันทึกการเพื่อการตรวจสอบ ไม่ขอความยินยอมตามแบบ หรือข้อความที่คณะกรรมการประกาศกำหนด หรือไม่แจ้งผลกระทบจากการถอนความยินยอม

2. ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เก็บข้อมูลเกินความจำเป็น เก็บรวบรวมโดยไม่ได้รับอนุญาต เก็บรวบรวมจากแหล่งอื่นโดยไม่ขออนุญาต ใช้หรือเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาต ส่งข้อมูลไปต่างประเทศไม่เป็นไปตามข้อกำหนด ไม่หยุดดำเนินการข้อมูลเมื่อมีการคัดค้าน ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของผู้ควบคุมข้อมูล ขอความยินยอมโดยการหลอกลวงหรือทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเข้าใจผิดในวัตถุประสงค์ การใช้ข้อมูลผิดวัตถุประสงค์ซึ่งมีการเก็บข้อมูลจากแหล่งอื่น ซึ่งได้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม การส่งหรือโอนข้อมูลในเครือกิจการเดียวกันหรือส่งต่อไปต่างประเทศไม่เป็นไปตามข้อกำหนด

3. ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทำการฝ่าฝืน รวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลอ่อนไหวโดยไม่ขออนุญาต ส่งต่อข้อมูลอ่อนไหวไปต่างประเทศไม่เป็นไปตามข้อกำหนด

4. ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ไม่แต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ไม่สนับสนุน หรืออำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลในการทำงาน หรือเลิกจ้างเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่

5. ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ทำตามข้อกำหนดของผู้ประมวลผลโดยไม่มีเหตุอันควร ส่ง หรือโอนข้อมูลไปต่างประเทศโดยไม่เป็นไปตามข้อกำหนด ไม่แต่งตั้งตัวแทนในกรณีดำเนินธุรกิจในประเทศ

6. ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ส่งต่อข้อมูลอ่อนไหวไม่เป็นไปตามข้อกำหนดไปยังต่างประเทศ

7. ตัวแทนผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือตัวแทนผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใด ไม่จัดทำบันทึกเพื่อการตรวจสอบ ไม่แต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

8. ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ไม่ส่งเอกสาร หรือข้อมูล หรือไม่มาชี้แจงตามที่คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญร้องขอ ไม่ส่งเอกสารหรือข้อมูลตามที่เจ้าหน้าที่พนักงานร้องขอ ไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ข้อมูลคอมพิวเตอร์ คือ ข้อความ คำสั่ง หรือสิ่งอื่นใดที่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งระบบคอมพิวเตอร์อาจประมวลผลได้ นอกจากนี้ให้หมายความรวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย

ระบบคอมพิวเตอร์ คือ องค์ประกอบของคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมการทำงานเข้าด้วยกัน โดยได้มีการกำหนดคำสั่ง และแนวทางปฏิบัติงานให้ทำหน้าที่ประมวลผลข้อมูลโดยอัตโนมัติ

การป้องกันการเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์และระบบคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ

การเข้าถึงข้อมูล (Data Accessibility) หรือการเข้าใช้งานโปรแกรม หรือระบบคอมพิวเตอร์ มักจะมีการกำหนดสิทธิตามระดับของผู้ใช้งาน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันการเข้าไปดำเนินการต่าง ๆ กับข้อมูลของผู้ใช้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องอันเป็นการรักษาความลับของข้อมูล เช่น กำหนดสิทธิในการบันทึก แก้ไข ปรับปรุง ลบ หรือทำลาย เป็นต้น การเข้าถึงข้อมูลที่จะถือว่าเป็นความผิด จะต้องเป็นการเข้าถึงโดยปราศจากสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือการเข้าถึงนั้นมิได้มีไว้สำหรับตน แต่ถ้กรณีเป็นผู้มีสิทธิในการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ตามกฎหมาย หรือได้รับอนุญาตจากเจ้าของระบบย่อมไม่มีความผิด เช่น การเข้าถึงเพื่อดูแลระบบคอมพิวเตอร์ของผู้ดูแลระบบ เป็นต้น อย่างไรก็ตามหากผู้ที่มีสิทธิในการเข้าถึง หรือได้รับอนุญาตให้ทำการเข้าถึง ได้ทำการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลเกินกว่าสิทธิที่ได้รับอนุญาตบุคคลนั้นก็ย่อมมีความผิด

การกำหนดมาตรการป้องกันการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์นั้น สามารถกำหนดวิธีการในการเข้าถึงได้หลากหลายวิธี เช่น การลงทะเบียน username และ password หรือการยืนยันด้วยอัตลักษณ์บุคคล หรือวิธีการอื่นใดที่จัดทำขึ้นเป็นการเฉพาะ ดังนั้นการที่ผู้ใดล่วงรู้มาตรการป้องกันการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ และมีการนำมาตรการดังกล่าวไปเปิดเผยโดยมิชอบในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น การกระทำของผู้นั้นย่อมมีความผิด และหากผู้ใดกระทำการในการเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงเป็นการเฉพาะโดยมิชอบ และมาตรการนั้นมิได้มีไว้สำหรับตนถือว่าเป็นความผิด

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามหลักความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กฎหมายละเมิดเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองเหยื่อในการเสียหายความเสียหายของผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดของบุคคลอื่น

ละเมิด คือ การกระทำใด ๆ ของบุคคล หรือการกระทำที่อยู่ในความรับผิดชอบของบุคคลอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น อาจเป็นการกระทำของตนเอง การกระทำของบุคคลอื่น หรือความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองดูแล ผู้ได้รับความเสียหายนั้นชอบที่จะได้รับการเยียวยา โดยการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน หรือเรียกร้องให้ผู้ละเมิดปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติในลักษณะอื่น ๆ แล้วแต่กรณี

องค์ประกอบของการกระทำที่เป็นละเมิด กล่าวคือ

1. **ตัวผู้กระทำ** การกระทำที่จะทำให้เกิดละเมิดบุคคลอื่นได้นั้น ผู้กระทำจะต้องกระทำโดยรู้สำนึกในการกระทำ และอยู่ภายใต้บังคับของจิตใจที่ผู้กระทำจะเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายของตน การคิดหรือเพียงแต่ตัดสินใจยังไม่ถือเป็นการกระทำ เพราะเป็นเรื่องที่อยู่ภายในจิตใจ การกระทำที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับจิตใจไม่อาจจะเรียกว่ามีการกระทำได้ เช่น การกระทำของเด็กทารก การเคลื่อนไหวร่างกายนั้นเกิดจากความไร้เดียงสาไม่อาจจะเรียกว่าเคลื่อนไหวร่างกายภายใต้บังคับของจิตใจ หรือเป็นการเคลื่อนไหวโดยเกิดจากการเจ็บป่วย ละเมอ ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวโดยไร้สติ แต่คนที่มีจิตบกพร่องโรคจิต หรือมีจิตฟั่นเฟือนแม้ในทางอาญาจะเป็นเหตุยกเว้นโทษ แต่ในทางแพ่งหากกระทำในขณะที่รู้สำนึกในการกระทำก็ต้องรับผิดชอบในการละเมิด

2. **กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ** ความรับผิดชอบแพ่งมีหลักว่า จะต้องมีความผิด (fault) โดยความผิดในที่นี้ พิจารณาจากการกระทำว่าเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ โดยการกระทำโดยจงใจคือการตั้งใจให้ผู้อื่นเสียหาย หรือรู้ว่าการกระทำของตนอาจทำให้ผู้อื่นเสียหายได้ โดยที่ผลของความเสียหายจะเกิดมากหรือน้อยไม่ใช่ข้อสำคัญ ส่วนการกระทำโดยประมาทนั้น หมายถึงการกระทำที่ไม่ใช้ความระมัดระวังให้เพียงพอ ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นอาจใช้ความระมัดระวังได้แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่ และจะต้องไม่ใช้การกระทำโดยตั้งใจหรือเล็งเห็นผล ซึ่งความรับผิดชอบที่เกิดจากการกระทำโดยประมาทนั้นกฎหมายไม่ได้บัญญัติระดับของความประมาทไว้ว่า เป็นประมาทเลินเล่อธรรมดา หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ดังนั้น ไม่ว่าจะมีความประมาทเลินเล่อในระดับใดก็เป็นการกระทำอันเป็นละเมิดได้ทั้งนั้น และในส่วนของการใช้ความระมัดระวังนั้นถือว่า

หากบุคคลใดมีอาชีพในการทำงานนั้นย่อมต้องใช้ความระมัดระวังอย่างผู้มีอาชีพ จะใช้ความระมัดระวังอย่างวิญญูชนทั่วไปที่ไม่ได้มีอาชีพอย่างตนเองไม่ได้

3. กระทำโดยผิดกฎหมาย ความหมายของการกระทำโดยผิดกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น มีความหมายเพียงแค่มิชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น แม้การกระทำนั้นไม่ถึงกับผิดกฎหมายโดยชัดแจ้ง แต่กระทำโดยไม่มีสิทธิหรือผิดหน้าที่ก็เป็น การกระทำโดยมิชอบตามความหมายของมาตราประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 แล้ว แต่หากการกระทำนั้นผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้ตามกฎหมาย แม้จะทำให้เกิดความเสียหายขึ้นกับบุคคลอื่นก็ไม่ต้องรับผิดในความเสียหายนั้น แต่ถ้าเป็นการใช้สิทธิที่มีแต่เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น แม้การกระทำดังกล่าวนั้นจะไม่ผิดกฎหมาย แต่ก็เป็นการละเมิดได้เช่นกัน เพราะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 421 บัญญัติไว้ว่า “การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เสียหายแก่บุคคลอื่นนั้น ท่านว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย”

4. การกระทำก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น และความเสียหายเป็นผลมาจากการกระทำดังกล่าวนั้น ความรับผิดในการละเมิดนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อขึ้นไปก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่นด้วย หากไม่เกิดความเสียหาย ความรับผิดในการละเมิดก็ไม่อาจมีได้ ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่นนั้นอาจเป็นชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่กฎหมายต้องการคุ้มครองให้กับบุคคลทุกคน ไม่ให้มีผู้ใดมาทำอันตราย และหากฝ่าฝืนจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539

พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว เป็นกฎหมายที่ออกมาใช้บังคับด้วยเหตุผลว่า การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มิได้เป็นไปเพื่อประโยชน์เฉพาะตัวในการดำเนินงานบางครั้งอาจเกิดความเสียหายขึ้นโดยความไม่ตั้งใจ และผิดพลาดเล็กน้อย แต่กลับต้องรับผิดเป็นการเฉพาะตัว และที่ผ่านมายังใช้หลักของลูกหนี้ร่วมทำให้เจ้าหน้าที่ต้องร่วมรับผิดในการกระทำของผู้อื่น ด้วยซึ่งเป็นระบบที่มุ่งจะให้ได้รับเงินชดใช้ค่าเสียหายอย่างครบถ้วนโดยไม่คำนึงถึงความเป็นธรรมที่จะมีต่อแต่ละคน จึงก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและยังเป็นการบั่นทอนขวัญกำลังใจของเจ้าหน้าที่ จนบางครั้งเป็นปัญหาในการบริหารงาน เพราะเจ้าหน้าที่ไม่กล้าตัดสินใจในการทำงานเท่าที่ควร ดังนั้น กฎหมายฉบับนี้จึงสมควรให้เจ้าหน้าที่รับผิดทางละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่เฉพาะเมื่อเป็นการจงใจให้เกิดความเสียหายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น และให้แบ่งแยกความรับผิดของแต่ละคน

การกระทำละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 เป็นไปตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีหลักการสำคัญอยู่ 2 ประการ ได้แก่

1. กำหนดความรับผิดของเจ้าหน้าที่หรือความรับผิดของหน่วยงานที่มีต่อผู้เสียหาย

กฎหมายนี้ได้กำหนดให้ความรับผิดเกิดขึ้นต่อเมื่อได้มีการทำละเมิดต่อผู้เสียหายโดยเจ้าหน้าที่ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ซึ่งผลของการละเมิดดังกล่าวเป็นผลให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดกับหน่วยงานของรัฐ มีความรับผิดในมูลละเมิดดังกล่าวแต่เงื่อนไขการใช้สิทธิในการฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องสินไหมทดแทนไว้ คือ หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ได้กระทำไปในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งผู้เสียหายสามารถฟ้องต่อหน่วยงานของเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดนั้นได้โดยตรงแต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ ถึงแม้ว่าจะฟ้องคดีละเมิดต่อเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดไม่ได้ แต่หน่วยงานของรัฐที่ร่วมรับผิดนั้นอาจใช้สิทธิขอให้ศาลที่พิจารณาคดีเรียกเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดนั้นมาเป็นคู่ความในคดีก็ได้ แต่ถ้าในการทำละเมิดดังกล่าวเกิดจากการปฏิบัติที่นอกเหนือจากการปฏิบัติหน้าที่ หรือกระทำการนอกเหนือกฎระเบียบทางราชการ ในกรณีเช่นนี้ผู้ที่ต้องรับผิดในมูลละเมิดนั้นคือเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดเท่านั้น เจ้าหน้าที่ที่ต้องรับผิดเป็นการเฉพาะตัว ผู้เสียหายจะฟ้องหน่วยงานของรัฐไม่ได้

ในกรณีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดจากการทำละเมิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ผู้เสียหายสามารถดำเนินการเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายดังกล่าวได้ 2 กรณี ได้แก่

1. ใช้สิทธิในการฟ้องคดีต่อศาล
2. เรียกร้องขอให้หน่วยงานของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แทนการฟ้องคดีต่อศาล โดยการยื่นคำร้องเป็นหนังสือต่อหน่วยงานของรัฐ โดยให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาคำขอให้แล้วเสร็จภายใน 180 วัน นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดเงื่อนไขการใช้สิทธิไล่เบียดระหว่างเจ้าหน้าที่กับหน่วยงานของรัฐ กรณีที่เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายไปแล้วด้วย

2. กำหนดความรับผิดของเจ้าหน้าที่ ที่มีต่อหน่วยงานของรัฐที่เสียหาย

กฎหมายนี้กำหนดเงื่อนไขของความรับผิดในมูลละเมิดของเจ้าหน้าที่ไว้อีกประการหนึ่งคือ เป็นการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ต่อหน่วยงานของรัฐ คือ รัฐเป็นผู้เสียหายจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ ซึ่งการทำละเมิดแบ่งได้เป็น 2 กรณี ได้แก่

2.1 กรณีการทำละเมิดเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อหน่วยงานของรัฐ กรณีเช่นนี้เป็นผลให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นต้องรับผิดชอบต่อหน่วยงานของรัฐ โดยหน่วยงานของรัฐมีอำนาจในการมีคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นชดเชยค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวนหรือบางส่วนก็ได้ โดยไม่ต้องฟ้องต่อศาล หากกรณีนี้ผู้ทำละเมิดร่วมกันหลายคนจะไม่มี การนำหลักเรื่องลูกหนี้ร่วมในมูลละเมิดมาใช้บังคับกับการเรียกให้เจ้าหน้าที่ทั้งหลายที่ทำการละเมิดชดเชยค่าเสียหาย

2.2 กรณีที่เป็นการทำละเมิดอันมิได้เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ หากเกิดกรณีเจ้าหน้าที่จงใจหรือประมาทเลินเล่อกระทำการใดที่ไม่ใช่เป็นการปฏิบัติหน้าที่เป็นเหตุให้หน่วยงานของรัฐได้รับความเสียหาย ถือว่าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นกระทำการละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหาย

จรรยาบรรณข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานทะเบียน

จรรยาข้าราชการตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องรักษาจรรยาข้าราชการตามที่ส่วนราชการกำหนดไว้โดยมุ่งประสงค์ให้เป็นข้าราชการที่ดี มีเกียรติและศักดิ์ศรีความเป็นข้าราชการ โดยเฉพาะในเรื่องดังต่อไปนี้

1. การยึดมั่นและยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง ปฏิบัติหน้าที่โดยยึดมั่นในความถูกต้องเที่ยงธรรม รักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติ หน่วยงาน และส่วนรวม มากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้ ความสามารถ และทักษะในการดำเนินงานด้วยความถูกต้องตามหลักกฎหมายระเบียบปฏิบัติ และยึดมั่นในหลักวิชาการและจริยธรรม ปฏิบัติหน้าที่โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน รวมทั้งละเว้นการแสวงหาประโยชน์อื่นใดโดยมิชอบ กระทำการใด ๆ โดยยึดประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ ประชาชน และหน่วยงาน มากกว่าประโยชน์ส่วนตน และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ใต้บังคับบัญชาในการยึดมั่นความถูกต้องเที่ยงธรรม และปกป้องผลประโยชน์ของชาติ

2. ความซื่อสัตย์สุจริตและความรับผิดชอบ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ พากเพียร และตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ ไม่มุ่งหวังและแสวงหาผลประโยชน์อันมิควรได้จากการปฏิบัติงาน ใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจด้วยความสุจริตตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ไม่ให้คำแนะนำใด ๆ เกี่ยวกับการดำเนินการอันเป็นการหลบเลี่ยงกฎหมาย รวมถึงการควบคุม กำกับ ดูแล ผู้ปฏิบัติงานในความรับผิดชอบของตนไม่ให้กระทำการหรือมีพฤติกรรมในทางมิชอบ

3. การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส พร้อมรับการตรวจสอบ เปิดเผยหลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการปฏิบัติงานให้ผู้รับบริการได้รับทราบ รวมถึงให้ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ร้องขอตามกรอบของระเบียบ กฎหมาย ที่ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ให้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการในทางที่เป็นประโยชน์ถูกต้องด้วยความระมัดระวังไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นความลับของทางราชการ

4. การปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม ปราศจากอคติ บนพื้นฐานของความเป็นกลาง และให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ไม่กระทำการใดอันเป็นการยุยงส่งเสริมให้เกิดข้อพิพาท

5. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ปฏิบัติหน้าที่เสร็จสมบูรณ์ภายในเวลาที่กำหนด ได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย คุ่มค่าด้วยวิธีการที่ถูกต้อง ชอบธรรม เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ ประชาชน และหน่วยงาน ปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่ มานะพยายามมุ่งมั่น และติดตามงานในความรับผิดชอบ ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายภายในเวลาที่กำหนด โดยวิธีการกระบวนกรที่ถูกต้อง ใช้ทักษะ ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ รอบคอบ ระมัดระวัง เพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมอย่างเต็มความสามารถ

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ยังบัญญัติให้ข้าราชการพลเรือนรักษาวินัย โดยกระทำการตามข้อปฏิบัติและไม่ฝ่าฝืนข้อห้ามตามที่กำหนดไว้เพื่อให้ข้าราชการพลเรือนเป็นคนดี เป็นที่ศรัทธาเชื่อถือของประชาชนและปฏิบัติราชการอย่างมีคุณภาพ และคุณธรรมให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐควมมีประสิทธิภาพ และความคุ้มค่า และการที่จะให้ข้าราชการพลเรือนรักษาวินัยโดยเคร่งครัดต้องมีกระบวนกรดำเนินการที่เหมาะสม ดังต่อไปนี้

1. การเสริมสร้างและพัฒนาให้ข้าราชการมีวินัย และป้องกันมิให้ข้าราชการกระทำผิดวินัย ได้แก่

1.1 เสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ข้าราชการพลเรือนสามัญเพื่อให้ข้าราชการพลเรือนสามัญมีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม คุณภาพชีวิต มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์

1.2 ผู้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติตนต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอย่างมีคุณธรรม และเที่ยงธรรม และเสริมสร้างแรงจูงใจให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาดำรงตนเป็นข้าราชการที่ดี

1.3 ให้ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่เสริมสร้างและพัฒนาให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีวินัย และป้องกันมิให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชากระทำผิดวินัย

2. การควบคุมให้ข้าราชการรักษาวินัย ได้แก่

2.1 ให้ข้าราชการพลเรือนรักษาวินัย โดยกระทำการตามข้อปฏิบัติและไม่ฝ่าฝืนข้อห้ามทางวินัย

2.2 ให้ลงโทษข้าราชการที่กระทำผิดวินัยตามสถานโทษที่กำหนด คือ ภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน ลดเงินเดือน ปลดออก ไล่ออก ตามควรแก่กรณี

2.3 ให้ผู้บังคับบัญชาที่มีหน้าที่รายงาน เมื่อมีการกล่าวหา หรือเป็นที่สงสัยว่าข้าราชการพลเรือนผู้ใดกระทำผิดวินัย หากผู้บังคับบัญชาผู้ใดละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวให้ถือว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัย

3. ปราบปรามข้าราชการที่กระทำผิดวินัย ได้แก่

3.1 เมื่อมีการกล่าวหา หรือมีกรณีเป็นที่สงสัยว่าข้าราชการพลเรือนผู้ใดกระทำผิดวินัย ให้ผู้บังคับบัญชารายงานให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจดำเนินการทางวินัยทราบโดยเร็ว

3.2 ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจดำเนินการทางวินัยดำเนินการหรือสั่งให้ดำเนินการสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้นว่า กรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าข้าราชการพลเรือนผู้ใดกระทำผิดวินัยหรือไม่ ถ้าเห็นว่ากรณีไม่มีมูลก็ให้ยุติเรื่องได้ ถ้าเห็นว่ากรณีมีมูลก็ให้ดำเนินการทางวินัย โดยต้องแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ พร้อมทั้งรับฟังคำชี้แจงของผู้ถูกกล่าวหาด้วย

3.3 เมื่อผลการสอบสวนพิจารณา ฟังได้ว่าข้าราชการพลเรือนผู้ใดกระทำผิดวินัย ให้ผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษตามควรแก่กรณี ซึ่งถ้าเป็นความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรงให้ลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดเงินเดือนตามความร้ายแรงแห่งกรณี ถ้าเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงให้ลงโทษปลดออกหรือไล่ออก

3.4 การลงโทษข้าราชการพลเรือน ต้องลงโทษให้เหมาะสมกับความผิดและต้องเป็นไปด้วยความยุติธรรมและโดยปราศจากอคติ

นอกจากข้าราชการพลเรือนสามัญต้องรักษาจรรยาข้าราชการและรักษาวินัยตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 แล้ว ยังต้องรักษาจรรยาบรรณในวิชาชีพที่แต่ละส่วนราชการได้กำหนดไว้

จรรยาบรรณข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานทะเบียน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทยที่ได้มีการบัญญัติเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมไว้ในฐานะที่เป็นเรื่องสำคัญ โดยมาตรา 77 กำหนดให้ “รัฐต้องจัดให้มีแผนพัฒนาการเมืองจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการและพนักงานหรือลูกจ้างอื่นของรัฐ เพื่อป้องกัน

การทุจริตและประพฤติมิชอบ และเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่” โดยกำหนด ค่านิยมสร้างสรรค์ 5 ประการ ได้แก่ การยึดมั่นและยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง ความซื่อสัตย์ สุจริตและความรับผิดชอบ การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ การปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม และการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว รวมทั้งเป็นการกำหนดแนวทางปฏิบัติ ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียนให้ปฏิบัติงานอย่างมีคุณธรรม และจริยธรรม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ ซื่อสัตย์สุจริต และเพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานทะเบียนให้มีจิตสำนึก ที่ถูกต้อง มีทัศนคติและค่านิยมในคุณค่าใหม่ของข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานของรัฐเพื่อให้ ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รักษามาตรฐานแห่งความดี ชำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรี เกียรติคุณ ความเลื่อมใสศรัทธา ได้ผลสัมฤทธิ์ของงานได้รับการยกย่อง และยอมรับจากบุคคลทั่วไป

กระทรวงมหาดไทยจึงได้ออกประกาศกระทรวงมหาดไทย กำหนดจรรยาบรรณ ข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานทะเบียน พ.ศ. 2545 เพื่อให้ข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานทะเบียน ถือเป็นแนวทางปฏิบัติ โดยแยกตามอำนาจหน้าที่ประกอบด้วย จรรยาบรรณผู้ปฏิบัติงาน ทะเบียน จรรยาบรรณผู้บริหารงานทะเบียน และจรรยาบรรณนายตรวจการทะเบียนโดยสรุป คือ ผู้ปฏิบัติงานทะเบียนต้องพึงปฏิบัติหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ ไม่แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบจากผู้มาขอรับบริการ ไม่ใช้ทรัพย์สินหรือข้อมูลข่าวสารของทางราชการ เพื่อหาประโยชน์หรือเอื้อประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือบุคคลอื่น
2. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ระมัดระวัง รอบคอบ โดยยึดระเบียบกฎหมาย เป็นหลักในการปฏิบัติงาน
3. มีความเอาใจใส่และรับผิดชอบ ตรวจสอบ แก้ไขปรับปรุงข้อมูลทางทะเบียน ให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ
4. มีจิตสำนึกในการให้บริการ และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้มาขอรับบริการ ด้วยความเต็มใจและอุตสาหะ หลีกเลี่ยงการใช้อารมณ์หรือโต้แย้งแสดงอาการฉุนเฉียว กับประชาชนที่ไม่รู้ หรือเข้าใจผิดเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานในเรื่อง ที่มาติดต่อกับ
5. ยึดมั่นในหลักการปฏิบัติงานให้ถูกต้องและเป็นธรรมแก่ประชาชน มีทัศนคติที่ดี มีกิริยาวาจาสุภาพ และให้บริการประชาชนอย่างเต็มกำลังความสามารถ เสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ

6. ชี้แจงหรือแจ้งให้ทราบล่วงหน้ากรณีมีเหตุขัดข้องแก่ผู้มาขอรับบริการ หรือแนะนำ และชี้แจงให้ผู้มาขอรับบริการทราบถึงแหล่งข้อมูลอื่นที่สามารถให้บริการแก่ผู้มาขอรับบริการ ได้ ในกรณีหน่วยงานไม่มีข้อมูลตามที่ต้องการ

7. ละเว้นจากการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานทะเบียนที่ตนไม่รู้จักจริง หรือไม่เข้าใจ อย่างถ่องแท้ และใส่ใจศึกษาหาความรู้และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันการก่อให้เกิดปัญหาหรือความเสียหายแก่ราชการ หรือประชาชนได้ภายหลัง

8. ใส่ใจและร่วมมือกันในการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อให้งานทะเบียนมีความถูกต้อง โปร่งใส และเกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติโดยรวม

9. เชิดชูไว้ซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงาน

10. พึงสำนึกและรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิแห่งวิชาชีพงานทะเบียน

สรุป

กฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลส่วนใหญ่ไม่ว่าในประเทศไทย หรือต่างประเทศ ทั้งในระดับรัฐธรรมนูญ หรือระดับพระราชบัญญัติต่างให้ความสำคัญกับหลักความยินยอม ของเจ้าของข้อมูล ทั้งในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การใช้ การเข้าถึง และการเปิดเผย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ มีความถูกต้อง เป็นธรรม และกระบวนการต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องเป็นไปในแนวทาง ที่กฎหมายได้กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด เริ่มตั้งแต่วิธีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล การเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล การตรวจสอบความถูกต้อง ของการเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผลข้อมูล และการรักษาความปลอดภัยแก่ข้อมูล อีกทั้งกฎหมายยังให้ความสำคัญกับหลักความรับผิดชอบของผู้ควบคุมข้อมูล หรือผู้ถือครอง ข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งบุคคลดังกล่าวจำเป็นต้องรักษาความลับและต้องไม่เปิดเผยข้อมูลเหล่านั้น ให้กับบุคคลภายนอกโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของข้อมูล

นอกจากนี้ กฎหมายยังให้ความสำคัญถึงสิทธิความเป็นส่วนตัวที่ย่อมได้รับความ คุ้มครองและปราศจากการรบกวนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในข้อมูล สิทธิในชีวิตร่างกาย สิทธิ ในอาณาเขต หรือสถานที่ของตนเอง ตลอดจนสิทธิในการติดต่อสื่อสาร และโดยเฉพาะการให้ ความคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวในข้อมูลส่วนบุคคลที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพื่อป้องกันการนำข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวไปแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ หรือนำไปใช้ ในทางทุจริต จนส่งผลทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้รับความเสียหายอันถือเป็นการละเมิด สิทธิความเป็นส่วนตัวและเป็นการก้าวล่วงในความเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่น โดยไม่คำนึงถึง สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และอาจส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมด้วย

หลักการที่ได้กล่าวมานี้ถือเป็นหลักการพื้นฐานในบทบัญญัติเนื้อหาของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อีกทั้งหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายใต้ปฎิญาญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนถือได้ว่าเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนากฎหมายภายในของประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลก ในการให้ความคุ้มครองความเป็นส่วนตัวและเพื่อเป็นส่งเสริมและคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนของประชาชนในประเทศ ตลอดจนรวมถึงรวมทั้งประเทศไทยด้วย ดังจะเห็นได้จากการตรากฎหมายทั้งกฎหมายในระดับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือการตรากฎหมายในระดับพระราชบัญญัติในหลาย ๆ ฉบับ ได้มีการนำหลักการภายใต้ปฎิญาญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาวางเป็นฐานไว้เสมอ นอกเหนือจากการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่กฎหมายได้บัญญัติและวางหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้เป็นการทั่วไปแล้ว ประเทศไทยยังมีกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่ได้ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้เป็นการเฉพาะเรื่องตามประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล ดังที่ผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาในบทต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร จากการเข้าถึงข้อมูลในระบบฐานข้อมูลทะเบียนกลางของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เป็นการศึกษา ค้นคว้าวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research studies) โดยศึกษากฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ เพื่อเสนอเป็นแนวทาง หรือมาตรการเสริมสร้างความปลอดภัย เสริมสร้างประสิทธิภาพ และสร้างความตระหนักรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

การดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาค้นคว้าวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษากฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร ผ่านทางข้อมูลเอกสาร ทางอิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ ตั๋วบทกฎหมาย หนังสือสั่งการ บทความ วารสาร เอกสาร ทางวิชาการ แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อเสนอเป็นแนวทาง หรือมาตรการเสริมสร้างความ ปลอดภัย เสริมสร้างประสิทธิภาพ และสร้างความตระหนักรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคล เช่น ความหมาย และประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บ ข้อมูลส่วนบุคคล ระบบฐานข้อมูล และความปลอดภัยของฐานข้อมูล และการให้ความคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น

2. ดำเนินการศึกษากฎหมาย ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ในการทะเบียนราษฎร ได้แก่ พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไข เพิ่มเติม ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการคุ้มครองและจัดการข้อมูลทะเบียนประวัติ ราษฎร พ.ศ. 2561 ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎรด้วยระบบ คอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2538 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม และหนังสือสั่งการ แนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง

ผ่านทางข้อมูลเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ ตั๋วบทกฎหมาย หนังสือ บทความ วารสาร เอกสารทางวิชาการ

3. ดำเนินการศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร

4. สรุปผลที่ได้จากการศึกษา และนำมาวิเคราะห์เพื่อเสนอเป็นแนวทาง หรือมาตรการ เสริมสร้างความปลอดภัย เสริมสร้างประสิทธิภาพ และสร้างความตระหนักรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ผลที่ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร จากหนังสือ และเอกสารงานวิชาการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นหนังสือ และสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ตั๋วบทกฎหมาย ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ วารสาร เอกสารทางวิชาการ ในการนี้ ผู้วิจัยจะเลือกเฉพาะในส่วนที่เชื่อมโยง หรือที่มีส่วนสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระ และกรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและจากการศึกษาข้อมูลเอกสาร และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

2. การสร้างบทสรุป เป็นการนำข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ (Document Research) มาวิเคราะห์และประมวลผลโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในแง่ต่าง ๆ ตามข้อเท็จจริงโดยเน้นความเชื่อมโยงเพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรม ทั้งในเชิงเหตุและผลซึ่งการวิเคราะห์จะออกมาในลักษณะของการพรรณนาเพื่อนำไปสู่คำตอบในการศึกษา

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทยนอกเหนือจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่มีบทบัญญัติในการวางหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนชาวไทย และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติฉบับต่าง ๆ ที่มีบทบัญญัติในการวางหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้เป็นการทั่วไปตามที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ประเทศไทยยังมีกฎหมายที่กำหนดให้มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้เป็นการเฉพาะเรื่องตามประเภทของข้อมูลนั้น โดยเฉพาะข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บไว้ในฐานข้อมูลทะเบียนกลาง กรมการปกครอง ซึ่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรในระบบฐานข้อมูลทะเบียนกลางถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งกำหนดให้ถือเป็นความลับ และให้นายทะเบียนเป็นผู้เก็บรักษาและใช้เพื่อการปฏิบัติหน้าที่หรือการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ประกอบกับระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการคุ้มครองและจัดการข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร พ.ศ. 2561 กำหนดให้ข้อมูลทะเบียนราษฎรและข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร ซึ่งจัดเก็บไว้ในฐานข้อมูลทะเบียนกลาง ไม่ว่าจะเป็นฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร ฐานข้อมูลทะเบียนครอบครัว ฐานข้อมูลทะเบียนชื่อบุคคล และฐานข้อมูลทะเบียนบัตรประจำตัวประชาชน เป็นข้อมูลส่วนบุคคลจะเปิดเผยได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนเจ้าของข้อมูล หรือเปิดเผยได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น ดังนั้น จึงต้องมีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลบนฐานข้อมูลทะเบียนกลางจากการเข้าถึง ใช้ หรือเปิดเผยจากบุคคลที่ไม่มีคำสั่ง หรืออำนาจ หน้าที่ เกี่ยวกับงานทะเบียน

ความเหมือนและความต่างของข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และข้อมูลส่วนบุคคล ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

“ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร” ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 ได้กำหนดคำนิยามคำว่าไว้ในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 ให้ความหมายไว้ว่า ข้อมูลตัวบุคคลเกี่ยวกับชื่อ ชื่อสกุล เพศ วัน เดือน ปีเกิด และตาย สัญชาติ ศาสนา ภูมิลำเนา สถานการณ์สมรส วุฒิการศึกษา ชื่อบิดามารดา หรือผู้รับ

บุตรบุญธรรม ชื่อคู่สมรส และชื่อบุตร และข้อมูลอื่นที่จำเป็น เพื่อดำเนินงานทะเบียนต่าง ๆ ในพระราชบัญญัตินี้

“ข้อมูลส่วนบุคคล” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรง หรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ เช่น ชื่อ-สกุล เพศ อายุ วัน เดือน ปีเกิด เลขประจำตัวประชาชน ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาสาระสำคัญของความหมายของ ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีข้อที่เหมือนกันนั่นคือ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่สามารถระบุถึงตัวตนของบุคคลได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่มีข้อที่แตกต่างกันคือ ข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม ดังนั้น จึงคุ้มครองเฉพาะข้อมูลผู้ที่มีชีวิตไม่คุ้มครองข้อมูลของผู้ที่ถึงแก่กรรม ซึ่งหากมีการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมโดยมิชอบ โดยประการที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตัวผู้ถึงแก่กรรม หรือทายาท พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในฐานะที่เป็นกฎหมายกลางก็ไม่ได้คุ้มครองไปถึง แต่ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 ระบุรวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมด้วย ดังนั้น จึงคุ้มครองข้อมูลของทั้งผู้ที่มีชีวิตและผู้ถึงแก่กรรม และเมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 ย่อมมีลักษณะเป็นข้อมูลส่วนบุคคล

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายใต้พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534

งานทะเบียนราษฎรถือเป็นงานสำคัญที่ส่งผลต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม และเป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศในภาพรวมทุก ๆ ด้าน เป็นฐานข้อมูลที่มีความสำคัญต่อบุคคล ชุมชน ท้องที่ และเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ งานทะเบียนราษฎรถือเป็นเอกสารทางทะเบียนตามกฎหมายในการรักษาสีทิวทัศน์และหน้าที่ของราษฎร หรือการบันทึกข้อมูลเพื่อนำมาประมวลผล วิเคราะห์ วิจัย หรือนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ ประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของชาติ เช่น ใช้เป็นหลักฐานในพิสูจน์ ตัวบุคคลระหว่างคนสัญชาติไทยกับคนต่างด้าว เป็นต้น นอกจากนี้ยังใช้เป็นหลักในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงเป็นเอกสารที่ก่อให้เกิดสิทธิแก่ประชาชนในหลากหลายประการ เช่น การสมรส การหย่า การรับรองบุตร การรับบุตรบุญธรรม การจดทะเบียน นิติกรรม หรือพินัยกรรม

เป็นต้น ประกอบกับในปัจจุบัน ข้อมูลทางด้านการทะเบียนยังได้รับความเชื่อถือและนำไปใช้ประโยชน์โดยองค์กรภาคเอกชนระดับสากล เช่น องค์กรยูนิเซฟ ซึ่งได้นำข้อมูลเกี่ยวกับสถิติจำนวนประชากรเด็ก ไปใช้ในการติดตามและดูแลเด็กในประเทศไทย เป็นต้น

ปัจจุบันมีสำนักทะเบียนที่ให้บริการงานทะเบียนทั่วประเทศ ประกอบด้วย สำนักทะเบียนอำเภอ จำนวน 878 แห่ง สำนักทะเบียนท้องถิ่น จำนวน 1575 แห่ง ศูนย์บริการอำเภอเยี่ยม (54 จังหวัด) จำนวน 67 แห่ง¹⁶ เพื่อให้ประชาชนทุกคนเข้าถึงบริการได้โดยสะดวกทั่วถึง นอกจากนี้กรมการปกครองยังได้ดำเนินการและพัฒนาระบบงานทะเบียนราษฎร งานทะเบียนบัตรประจำตัวประชาชน และงานทะเบียนอื่น รวมทั้งการบริหารจัดการฐานข้อมูลกลางเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน พัฒนาการให้บริการประชาชนจากการจัดทำด้วยระบบเอกสารมาเป็นแบบระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ระบบดิจิทัลสร้างความสะดวก รวดเร็ว และความพึงพอใจแก่ประชาชนผู้รับบริการ และจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวทำให้ระบบงานทะเบียนทั้งหมด ถูกออกแบบพัฒนาให้สามารถเรียกดู ตรวจสอบ หรือเปิดเผยข้อมูลได้อย่างสะดวก รวดเร็ว เพื่อรองรับการให้บริการแก่ประชาชน ซึ่งบางครั้งอาจสร้างผลกระทบต่อความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูล เกิดปัญหาการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ หรือเปิดเผย ทำให้เจ้าของข้อมูลได้รับความเสียหาย ไม่ปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ สิทธิในบุคคล จึงต้องมีการคุ้มครองข้อมูลดังกล่าว

1. พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534

กำหนดให้ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร เป็นข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งกฎหมายกำหนดให้ถือเป็นความลับ และให้ใช้เพื่อการปฏิบัติหน้าที่หรือการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น และได้กำหนดนิยามตามมาตรา 4 ในพระราชบัญญัติ ดังนี้

การทะเบียนราษฎร หมายความว่า งานทะเบียนต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งการจัดเก็บข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร

ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร หมายความว่า ข้อมูลตัวบุคคลเกี่ยวกับชื่อ ชื่อสกุล เพศ วัน เดือน ปีเกิด และตาย สัญชาติ ศาสนา ภูมิลำเนา สถานการณ์สมรส วุฒิการศึกษา ชื่อบิดามารดา หรือผู้รับบุตรบุญธรรม ชื่อคู่สมรส และชื่อบุตร และข้อมูลอื่นที่จำเป็นเพื่อการดำเนินงานทะเบียนต่าง ๆ ในพระราชบัญญัตินี้

¹⁶ สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, จำนวนสำนักทะเบียนทั่วประเทศ, สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, ค้นวันที่ 1 กันยายน 2565, จาก <https://www.bora.dopa.go.th/exec-stat/>.

สำนักทะเบียน และนายทะเบียน

พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้มีสำนักทะเบียน และนายทะเบียน ดังนี้

สำนักทะเบียนกลาง มีอธิบดีกรมการปกครองเป็นผู้อำนวยการทะเบียนกลาง มีอำนาจออกกระเบียน หลักเกณฑ์ วิธีปฏิบัติ รวมทั้งกำหนดแบบพิมพ์เกี่ยวกับงานทะเบียน รับผิดชอบและควบคุมการปฏิบัติงานการทะเบียนราษฎรทั่วราชอาณาจักรและแต่งตั้ง รองผู้อำนวยการทะเบียนกลาง และผู้ช่วยผู้อำนวยการทะเบียนกลาง

สำนักทะเบียนกรุงเทพมหานคร มีปลัดกรุงเทพมหานครเป็นนายทะเบียน กรุงเทพมหานคร มีหน้าที่รับผิดชอบและควบคุมการปฏิบัติงานการทะเบียนราษฎร ในเขตกรุงเทพมหานคร และให้มีอำนาจแต่งตั้งผู้ช่วยนายทะเบียนกรุงเทพมหานคร

สำนักทะเบียนจังหวัด ตั้งอยู่ที่ทำการปกครองจังหวัด ศาลากลางจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นนายทะเบียนจังหวัด มีหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงานการทะเบียนราษฎรในเขตจังหวัด และให้มีอำนาจแต่งตั้งผู้ช่วยนายทะเบียนจังหวัด

สำนักทะเบียนอำเภอ ตั้งอยู่ ณ ที่ว่าการอำเภอ/กิ่งอำเภอ มีนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เป็นนายทะเบียนอำเภอ มีหน้าที่รับผิดชอบ และควบคุมการปฏิบัติงานการทะเบียนราษฎรในเขตอำเภอ และให้มีอำนาจแต่งตั้งผู้ช่วย นายทะเบียนอำเภอ

สำนักทะเบียนท้องถิ่น ตั้งอยู่ ณ สำนักงานเขตต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร สำนักงานเทศบาล รวมทั้งเมืองพัทยา มีปลัดเทศบาล ผู้อำนวยการเขต และปลัดเมืองพัทยา หรือหัวหน้าผู้บริหารของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น แล้วแต่กรณีเป็นนายทะเบียนท้องถิ่น มีหน้าที่รับผิดชอบและควบคุมการปฏิบัติงานการทะเบียนราษฎรในเขตปกครองท้องถิ่นนั้น

นอกจากนี้ ในกรณีจำเป็นต้องมีสำนักทะเบียนสาขา หรือสำนักทะเบียนเฉพาะกิจ ในเขตท้องที่สำนักทะเบียนอำเภอ หรือสำนักทะเบียนท้องถิ่น แล้วแต่กรณี ให้ผู้อำนวยการทะเบียนกลางจัดตั้ง และกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบการปฏิบัติงานการทะเบียนราษฎร สำหรับสำนักทะเบียนสาขา หรือสำนักทะเบียนเฉพาะกิจในเขตท้องที่ของสำนักทะเบียนดังกล่าว และให้นายอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ ปลัดเทศบาล ผู้อำนวยการเขต ปลัดเมืองพัทยา หรือหัวหน้าผู้บริหารของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น แล้วแต่กรณี แต่งตั้งนายทะเบียนและผู้ช่วยนายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนดังกล่าวในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบ

การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

1. ผู้มีส่วนได้เสียสามารถขอตรวจ หรือคัดสำเนารายการ หรือให้นายทะเบียน คัดและรับรองซึ่งสำเนาทะเบียนบ้าน ทะเบียนคนเกิด หรือทะเบียนคนตาย ได้ที่สำนักทะเบียน ในวันเวลาราชการ

2. เจ้าของข้อมูลซึ่งปรากฏในข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร หรือผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาล หรือทายาทเจ้าของข้อมูล หรือผู้รับมอบอำนาจจากบุคคลดังกล่าวข้างต้น อาจขอให้นายทะเบียนดำเนินการคัดและรับรองเอกสารข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร แก้ไข เพิ่มเติม ลบ หรือทำให้ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรเกิดความถูกต้องตามความเป็นจริง ทั้งนี้ เงื่อนไขหลักเกณฑ์ และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติม ลบ หรือทำให้ข้อมูลใด ๆ ในข้อมูลทะเบียนประวัติ ราษฎรถูกต้องเป็นปัจจุบัน ต้องไปตามที่กฎหมายกำหนด เช่น กรณีการขอแก้ไขเปลี่ยนแปลง รายการชื่อบิดา หรือชื่อมารดาของเด็กในสูติบัตรเนื่องจากบิดาหรือมารดาได้เปลี่ยนชื่อตัว ภายหลังบุตรเกิด ตามหลักฐานใบสำคัญการเปลี่ยนชื่อ (แบบ ช.3) หรือการขอแก้ไขรายการ สัญชาติของบิดาหรือมารดาในสูติบัตร เนื่องจากบิดาหรือมารดาได้รับสัญชาติไทยภายหลัง บุตรเกิด เป็นต้น ซึ่งกรณีเช่นนี้ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากรายการในสูติบัตรดังกล่าว เป็นข้อมูลที่ เป็นข้อเท็จจริงในขณะที่เด็กเกิดซึ่งเป็นรายการที่ถูกต้องแล้ว ทั้งนี้ หากผู้ร้อง ประสงค์จะแก้ไขรายการ ให้ดำเนินการแก้ไขได้เฉพาะรายการในทะเบียนบ้านเท่านั้น

3. ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐอาจขอให้นายทะเบียนจัดส่งสำเนาเอกสาร ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรได้ ทั้งนี้ เพื่อจำเป็นแก่การปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการ หรือหน่วยงานของรัฐนั้น และหากส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐมีความประสงค์ จะเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลทะเบียนกลาง ผู้อำนวยการทะเบียน กลางอาจอนุญาตให้เชื่อมโยงได้เฉพาะข้อมูลที่จำเป็นแก่การปฏิบัติหน้าที่ ตามที่ปรากฏภายใน ทะเบียนบ้าน ทะเบียนคนเกิด ทะเบียนคนตาย หรือทะเบียนประวัติสำหรับคนซึ่งไม่มีสัญชาติ ไทยเท่านั้น หรือกรณีที่เป็นเพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดินในการให้บริการ ประชาชน หรือการรักษาความสงบเรียบร้อย หรือความมั่นคงในราชอาณาจักร รัฐมนตรี ว่าการกระทรวงมหาดไทยจะอนุมัติให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐเชื่อมโยงข้อมูลที่ ปรากฏในทะเบียนอื่น เฉพาะข้อมูลที่จำเป็นแก่การปฏิบัติหน้าที่ก็ได้ ทั้งนี้ ห้ามมิให้ส่วน ราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือพนักงานสอบสวนที่ได้ข้อมูลดังกล่าวนี้ นำไปใช้เพื่อประโยชน์ ในทางธุรกิจ หรือในเรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวกับหน้าที่ของทางราชการหรือตามวัตถุประสงค์ที่ร้องขอ

การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล

เพื่อประโยชน์ในการเก็บรักษาและควบคุมการทะเบียนราษฎร การตรวจสอบ พิสูจน์ตัวบุคคลและประมวลผลข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร ให้สำนักทะเบียนกลางดำเนินการ จัดเก็บข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรจากสถิติบัตร ทะเบียนคนเกิด มรณบัตร ทะเบียนคนตาย ทะเบียนบ้าน ทะเบียนบ้านกลาง ใบแจ้งการย้ายที่อยู่ ทะเบียนที่เกี่ยวข้องด้วยสถานภาพการสมรส ทะเบียนที่เกี่ยวข้องด้วยบุตร ทะเบียนที่เกี่ยวข้องด้วยชื่อบุคคล และเอกสารการทะเบียนอื่น ๆ ที่ยื่นไว้ ต่อนายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร หรือกฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัว ประชาชน และปรับปรุงข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรให้ตรงต่อความเป็นจริงอยู่เสมอ โดยการจัดเก็บข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรดังกล่าวข้างต้น ไม่รวมถึงการจัดเก็บข้อมูลของ บุคคล ได้แก่ รายได้ ประวัติอาชญากรรม การชำระหรือไม่ชำระภาษีอากร เป็นต้น

ทั้งนี้ การดำเนินการจัดเก็บข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรได้ดำเนินการตาม บทบัญญัติภายใต้พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจะเป็น การจัดเก็บข้อมูลโดยใช้เลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก ซึ่งไม่ซ้ำกันเป็นดัชนีในการจัดเก็บ ข้อมูล เพื่อให้บริการประชาชน ณ สำนักทะเบียนอำเภอ สำนักทะเบียนท้องถิ่น สำนักทะเบียน ไทยในต่างประเทศ และหน่วยบริการประชาชนอื่นที่ต้องมีงานบริการประชาชน เช่น หน่วย บริการเคลื่อนที่หน่วยบริการ “อำเภอ...ยิ้ม” และหน่วยบริการอื่น ๆ นอกจากการให้บริการ ประชาชนโดยตรงแล้ว ยังมีส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่เชื่อมโยงข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ จากฐานข้อมูลทะเบียนกลางในการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปบริการประชาชน หรือเพื่อการปฏิบัติงาน ตามหน้าที่ด้วย

การรักษาความปลอดภัยของข้อมูล

ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียน ราษฎร พ.ศ. 2534 ถือเป็นความลับ และให้นายทะเบียนเป็นผู้เก็บรักษาและใช้เพื่อการปฏิบัติ ตามที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้เท่านั้น ห้ามมิให้ผู้ใดเปิดเผยข้อความหรือตัวเลขนั้น แก่บุคคลใด ๆ ซึ่งไม่มีหน้าที่ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้หรือแก่สาธารณชน เว้นแต่ ผู้มีส่วนได้เสียขอทราบเกี่ยวกับสถานภาพทางครอบครัวของผู้ที่ตนจะมีนิติสัมพันธ์ด้วย หรือเมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การสถิติ หรือเพื่อประโยชน์แก่การรักษาความมั่นคง ของรัฐ หรือการดำเนินคดีและการพิจารณาคดี หรือการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย และไม่ว่า ในกรณีใดจะนำข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรไปใช้เป็นหลักฐานที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย แก่เจ้าของข้อมูลมิได้

2. ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการคุ้มครองและจัดการข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร พ.ศ. 2561

ด้วยพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มาตรา 15 วรรคสอง และวรรคสามที่กำหนดให้ผู้อำนวยความสะดวกทะเบียนกลางอาจอนุญาตให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรได้ ดังนั้น เพื่อให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปด้วยความถูกต้อง เหมาะสม และเกิดประสิทธิภาพสำนักทะเบียนกลางจึงได้ออกระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการคุ้มครองและจัดการข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร พ.ศ. 2561 เพื่อกำหนดการคุ้มครองและจัดการข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรขึ้น โดยระเบียบนี้มีผลใช้บังคับกับส่วนราชการตั้งแต่ระดับกรมหรือเทียบเท่า และหน่วยงานของรัฐอื่นที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามที่กฎหมายกำหนด และได้กำหนดค่านิยามเกี่ยวกับข้อมูลทะเบียนราษฎรไว้ ดังต่อไปนี้

“ข้อมูลทะเบียนราษฎร” หมายความว่า ข้อมูลของบุคคลที่แสดงออกในรูปของเอกสาร ภาพ หรือข้อมูลดิจิทัลโดยมีรายการตามที่ปรากฏในทะเบียนบ้าน เช่น ชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล วันเดือนปีเกิด เลขประจำตัวประชาชน สัญชาติ สถานะเจ้าบ้าน ชื่อบิดา ชื่อมารดา ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน เป็นต้น ทะเบียนการเกิด ทะเบียนการตาย รวมถึงทะเบียนประวัติของคนที่ไม่มีสัญชาติไทย

“ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร” หมายความว่า ข้อมูลของบุคคลที่แสดงออกในรูปของเอกสารภาพ หรือข้อมูลดิจิทัลโดยมีรายการตามที่ปรากฏในข้อมูลทะเบียนราษฎร และข้อมูลอื่นที่บ่งบอกถึงสถานภาพและตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของทะเบียนประวัติ เช่น ภาพใบหน้า ลายพิมพ์นิ้วมือ สถานภาพการสมรส ชื่อคู่สมรส ชื่อบุตร ชื่อบุตรบุญธรรม หรือผู้รับบุตรบุญธรรม ศาสนา วุฒิการศึกษา อาชีพภูมิฐานะตามทะเบียนบ้าน ผลการตรวจสารพันธุกรรม หรือดีเอ็นเอ เป็นต้น

“บุคคล” หมายความว่า บุคคลธรรมดา

“ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลธรรมดาที่ทำให้ระบุตัวเจ้าของข้อมูลได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งเป็นข้อมูลที่สามารถแยกแยะตัวเจ้าของข้อมูลออกจากบุคคลอื่น สามารถติดตามพฤติกรรมของเจ้าของข้อมูล หรือสามารถเชื่อมโยงกับชุดข้อมูลอื่นแล้ว ทำให้สามารถระบุตัวเจ้าของข้อมูลได้ ทั้งนี้ ให้รวมถึงข้อมูลทะเบียนราษฎร และข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรด้วย

“เจ้าของข้อมูล” หมายความว่า บุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนไปถึงได้

“ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า สำนักทะเบียนกลาง รวมถึงสำนักทะเบียนจังหวัด สำนักทะเบียนกรุงเทพมหานคร สำนักทะเบียนอำเภอ สำนักทะเบียนท้องถิ่น และส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งเป็นผู้จัดทำ เก็บรวบรวม และใช้ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล รวมถึงการใช้ข้อมูลทะเบียนราษฎรหรือข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรจากผู้ควบคุมข้อมูล และนำข้อมูลนั้นไปใช้ประโยชน์

“ฐานข้อมูลทะเบียนกลาง” หมายความว่า ฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร ฐานข้อมูลทะเบียนครอบครัว ฐานข้อมูลทะเบียนชื่อบุคคล และฐานข้อมูลทะเบียนบัตรประจำตัวประชาชน

“นายทะเบียน” หมายความว่า นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนกลาง นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนกรุงเทพมหานคร นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนจังหวัด นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนอำเภอ นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนท้องถิ่น นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียน สาขา นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนเฉพาะกิจ และนายทะเบียนผู้รับแจ้ง และให้หมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับมอบอำนาจจากนายทะเบียน หรือผู้ช่วยนายทะเบียน

หลักการสำคัญเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลทะเบียนราษฎร และข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร ตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการคุ้มครองและจัดการข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร พ.ศ. 2561 เป็นข้อมูลส่วนบุคคล จะเปิดเผยได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนเจ้าของข้อมูล หรือเปิดเผยได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น แต่การเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวจะทำให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนมิได้ การยินยอมให้เปิดเผยข้อมูลดังกล่าวจะเป็นหนังสือ หรือเป็นข้อความอยู่ในคำร้อง หรือคำขอ หรือแสดงออกในลักษณะอื่น เช่น ยินยอมมอบบัตรประจำตัวประชาชนให้แก่เจ้าพนักงาน หรือผู้มีหน้าที่ตามกฎหมาย เพื่อนำไปตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้ถือบัตรประจำตัวประชาชน นั้น เป็นต้น หรือกรณียินยอมให้เจ้าหน้าที่เข้าถึงข้อมูลในบัตรประจำตัวประชาชนแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Smart Card) ผ่านเครื่องอ่านบัตร หรือโดยวิธีอื่นใด ถือว่าเจ้าของบัตรยินยอมให้เจ้าหน้าที่เข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล

การใช้หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการคุ้มครองและจัดการข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร พ.ศ. 2561 สามารถเปิดเผยข้อมูลทะเบียนราษฎร หรือข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร โดยการขอตรวจคัด หรือคัดและรับรองสำเนาด้วยระบบคอมพิวเตอร์หรือระบบอื่นต่อบุคคล ดังต่อไปนี้

1. กรณีผู้ขอให้เปิดเผยโดยการขอตรวจคัด หรือคัดและรับรองสำเนาข้อมูลทะเบียนราษฎร เป็นเจ้าของข้อมูลหรือผู้ได้รับมอบอำนาจจากเจ้าของข้อมูล บุคคลอื่นใดที่กล่าวอ้างให้เชื่อได้ว่ามีส่วนได้เสียกับเจ้าของข้อมูลทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

2. กรณีผู้ขอให้เปิดเผยโดยการขอตรวจคัด หรือคัดและรับรองสำเนาข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร เป็นเจ้าของข้อมูลหรือผู้ได้รับมอบอำนาจจากเจ้าของข้อมูล ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ ทายาทของเจ้าของข้อมูล บุคคลอื่นใดที่กล่าวอ้างให้เชื่อได้ว่ามีส่วนได้เสียกับเจ้าของข้อมูลทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

นอกจากการเปิดเผยข้อมูลทะเบียนราษฎรหรือข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรแล้ว การเปิดเผยข้อมูลยังสามารถดำเนินการได้เท่าที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทน ดังต่อไปนี้

1. เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของนายทะเบียน เจ้าพนักงาน พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร กฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน กฎหมายว่าด้วยชื่อบุคคล กฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว กฎหมายว่าด้วยสัญชาติ และกฎหมายอื่น

2. เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่นเกี่ยวกับการให้บริการภาครัฐ การรักษาความสงบเรียบร้อย ความมั่นคงของชาติ การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดตามกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม

3. เพื่อการศึกษา วิจัย หรือเพื่อประโยชน์แก่การสถิติ

ทั้งนี้ หากการเปิดเผยข้อมูลทะเบียนราษฎรหรือข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรดังกล่าว ถ้าผู้ควบคุมข้อมูลหรือนายทะเบียนผู้มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎรเห็นว่าควรขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล ให้แจ้งผู้ขอข้อมูลดำเนินการขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อนจึงจะเปิดเผยได้ แต่การเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวต้องไม่เป็นการนำข้อมูลไปใช้ในทางธุรกิจหรือในเรื่องอื่นใดที่ไม่เกี่ยวกับหน้าที่ราชการหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูล

สิทธิของเจ้าของข้อมูล

เจ้าของข้อมูลหรือผู้ได้รับมอบหมายจากเจ้าของข้อมูลหรือบุคคลอื่นใดที่มีส่วนได้เสียกับเจ้าของข้อมูลทั้งโดยตรงและโดยอ้อม มีสิทธิในการขอให้เปิดเผยข้อมูลทะเบียนราษฎร โดยการขอตรวจ คัด หรือคัดและรับรองสำเนาข้อมูลทะเบียนราษฎรด้วยระบบคอมพิวเตอร์ หรือระบบอื่น และกรณีเจ้าของข้อมูลหรือผู้ได้รับมอบหมายจากเจ้าของข้อมูล หรือผู้แทน โดยชอบธรรมในกรณีเจ้าของข้อมูลเป็นผู้เยาว์ หรือผู้นุบาล หรือผู้พิทักษ์ตาม คำสั่งศาล ในกรณีเจ้าของข้อมูลเป็นใคร่ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ หรือทายาทเจ้าของข้อมูลกรณีเจ้าของข้อมูลเสียชีวิตหรือเป็นคนสาบสูญ หรือบุคคลอื่นใดที่มีส่วนได้เสียโดยตรง กับเจ้าของข้อมูล มีสิทธิในการขอให้เปิดเผยข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร โดยการขอตรวจคัด หรือคัดและรับรองสำเนาข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรด้วยระบบคอมพิวเตอร์หรือระบบอื่น

นอกจากนี้ เจ้าของข้อมูลสามารถยังร้องขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ดำเนินการตามสิทธิของเจ้าของข้อมูล ดังนี้

1. สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล

เจ้าของข้อมูลสามารถยื่นคำร้องขอเข้าถึงข้อมูล หรือชี้แจงถึงการได้มาของ ข้อมูลที่เจ้าของข้อมูลไม่ได้ให้ความยินยอม ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดหรือตาม คำสั่งศาล หรือการเข้าถึงข้อมูลอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิและเสรีภาพ

2. สิทธิในการขอตรวจสอบการเข้าถึง หรือการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล

เจ้าของข้อมูลสามารถขอตรวจสอบการเข้าถึง หรือการใช้ข้อมูล โดยสามารถยื่นคำร้องขอตรวจสอบการเข้าถึง หรือการใช้ข้อมูล ต่อสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง โดยระบุรายละเอียดตามแบบคำร้องขอตรวจสอบการเข้าถึงหรือการใช้ข้อมูล โดยมีรายละเอียดให้ครบถ้วน ประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล เลขประจำตัวประชาชนที่อยู่ในการติดต่อ/การส่งเอกสารผลการตรวจสอบ เบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ ไปรษณีย์ อีเล็กทรอนิกส์ หรือช่องทางสื่อสาร ความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือคาดว่าจะเกิดขึ้น ช่วงเวลาที่ขอ ตรวจสอบ ให้ระบุช่วงวันเดือนปี เริ่มตั้งแต่วันที่ของหนังสือคำร้อง นับย้อนหลังไปไม่เกิน 3 ปี และแนบเอกสารประกอบตามหนังสือคำร้อง ประกอบด้วย สำเนาหลักฐานการลงบันทึก ประจำวัน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ร้อง หรือกรณีมอบอำนาจต้องแนบหนังสือมอบ อำนาจ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้มอบอำนาจ และผู้รับมอบอำนาจ หรือกรณีแต่งตั้ง ทนายความ ต้องแนบสำเนาใบแต่งตั้งทนาย สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้แต่งตั้ง ทนายความ และทนายความ

3. สิทธิในการแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลให้ถูกต้อง

เจ้าของข้อมูลสามารถยื่นคำร้องขอแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลให้ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงเป็นปัจจุบัน ครบถ้วนสมบูรณ์ และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด โดยต้องนำหลักฐานหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องมาแสดง หากพบว่าการขอแก้ไขนั้นไม่มีเหตุผลเพียงพอหรือไม่สามารถแก้ไขได้ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลสามารถปฏิเสธคำร้องขอของเจ้าของข้อมูลและบันทึกเหตุในการปฏิเสธคำร้องขอไว้เป็นหลักฐาน เช่น การขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในสูติบัตร มรณบัตร ทะเบียนคนเกิด และทะเบียนคนตาย เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงรายการของบุคคลที่เกี่ยวข้องในเอกสารดังกล่าวซึ่งเกิดขึ้นภายหลังจากนายทะเบียนผู้รับแจ้งได้จัดทำเอกสารดังกล่าวแล้ว เช่น การขอแก้ไขรายการชื่อบิดา หรือชื่อมารดาของเด็กในสูติบัตรเนื่องจากบิดาหรือมารดา ได้เปลี่ยนชื่อตัวภายหลังบุตรเกิดตามหลักฐานใบสำคัญการเปลี่ยนชื่อ (แบบ ช.3) หรือการขอแก้ไขรายการสัญชาติของบิดา หรือมารดาในสูติบัตร เนื่องจากบิดาหรือมารดาได้รับสัญชาติไทยภายหลังบุตรเกิด เป็นต้น กรณีเช่นนี้ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากรายการในสูติบัตร มรณบัตร ทะเบียนคนเกิด และทะเบียนคนตายเป็นข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงในขณะที่เด็กเกิด หรือขณะที่บุคคลเสียชีวิต ซึ่งเป็นรายการที่ถูกต้องแล้ว ทั้งนี้ หากผู้ร้องประสงค์จะแก้ไขรายการ ให้ดำเนินการแก้ไขได้เฉพาะรายการในทะเบียนบ้าน

4. สิทธิในการลบ ทำลาย หรือทำให้ไม่สามารถระบุตัวเจ้าของข้อมูลได้

เจ้าของข้อมูลสามารถยื่นคำร้องขอลบ ทำลาย หรือทำให้ไม่สามารถระบุตัวตน เจ้าของข้อมูลได้ โดยจะดำเนินการตามคำร้องขอภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

4.1 หมดความจำเป็นในการเก็บรักษาข้อมูลตามวัตถุประสงค์

4.2 เจ้าของข้อมูลเพิกถอนความยินยอม และหน่วยงานไม่มีอำนาจตามกฎหมายในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูล

4.3 เจ้าของข้อมูลคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูล

4.4 ข้อมูลถูกเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผย โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ทั้งนี้ สิทธิในการลบ ทำลาย หรือทำให้ไม่สามารถระบุตัวเจ้าของข้อมูลได้ดังกล่าว มิให้นำมาใช้บังคับกับการเก็บรักษาไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การเก็บรักษาไว้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะ การศึกษาวิจัย หรือสถิติ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือเป็นการจำเป็นในการปฏิบัติตามกฎหมาย เป็นต้น และกรณีดังกล่าวได้จัดให้มีมาตรการป้องกันที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เช่น สำนักทะเบียนในฐานะผู้ควบคุมข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรเก็บรักษาไว้เพื่อประโยชน์ของเจ้าของข้อมูล

ในการดำเนินการตามนโยบายของรัฐได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคลในการขอรับสวัสดิการจากภาครัฐ เป็นต้น เจ้าของข้อมูลนั้นจึงไม่มีสิทธิขอลบหรือทำลายได้

5. สิทธิในการเพิกถอนความยินยอม

กรณีเจ้าของข้อมูลได้ให้ความยินยอมไว้กับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเจ้าของข้อมูลสามารถยื่นคำร้องขอเพิกถอนความยินยอมนั้นได้ แต่ไม่รวมถึงการดำเนินการอื่นใดที่ได้กระทำก่อนที่จะมีการใช้สิทธิเพิกถอนความยินยอม ทั้งนี้ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล มีสิทธิปฏิเสธคำร้องขอ หากมีข้อจำกัดสิทธิในการเพิกถอนความยินยอมโดยกฎหมาย

คุณภาพของข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บไว้ในฐานข้อมูลทะเบียนกลาง ให้สำนักทะเบียนกลางดำเนินการตรวจสอบและปรับปรุงข้อมูลในฐานข้อมูลทะเบียนกลางให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่เจ้าของข้อมูลมีอยู่แล้วส่วนหนึ่ง เช่น สำเนาทะเบียนบ้าน บัตรประจำตัวประชาชน ทะเบียนสมรส สูติบัตร เป็นต้น โดยข้อมูลส่วนบุคคลที่เจ้าของข้อมูลถืออยู่จะตรงกับข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บไว้ในฐานข้อมูลทะเบียนกลาง หากจะมีการแก้ไขข้อมูล เช่น การเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล การแจ้งการย้ายที่อยู่ ข้อมูลที่มีการแก้ไขนั้นจะถูกแก้ไขด้วยระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์แบบทันทีทันใด ประกอบกับข้อมูลส่วนบุคคลได้มีการเชื่อมโยงข้อมูลไปยังหลายหน่วยงานเพื่อบริการประชาชน ทำให้เกิดการตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่ง ข้อมูลจึงมีความถูกต้องและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ทั้งนี้ เพื่อให้การได้มาและการนำข้อมูลไปใช้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน รักษาความเป็นส่วนบุคคลและสามารถเชื่อมโยง แลกเปลี่ยน และบูรณาการระหว่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคงปลอดภัย

การรักษาความลับและความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล

การรักษาความลับและความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อป้องกันการสูญหาย การเข้าถึง การใช้ การเปลี่ยนแปลง การแก้ไข รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่มีสิทธิหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายด้วยการกำหนดมาตรการเชิงเทคนิค และเชิงบริหารจัดการ วิธีปฏิบัติ และสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดและ/หรือ สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยมีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้มีประสิทธิภาพและปลอดภัยตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด ดังนี้

1. ให้สำนักทะเบียนกลางจัดเก็บข้อมูลการเข้าตรวจหรือคัดข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนกลางของเจ้าหน้าที่ทุกคนที่ได้รับอนุญาตให้เข้าถึงข้อมูลดังกล่าว เพื่อให้สามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลาว่าใคร สังกัดส่วนราชการ หรือหน่วยงานใด เข้าไปตรวจหรือเปิดเผยข้อมูลของใคร เมื่อใดบ้าง เพื่อเป็นมาตรการคุ้มครองข้อมูลของบุคคลและตรวจสอบลงโทษ

ผู้กระทำละเมิดสิทธิส่วนบุคคลโดยให้จัดเก็บข้อมูลไว้ในระบบคอมพิวเตอร์ของสำนักทะเบียนกลางเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามปี จึงจะขออนุมัติลบข้อมูลดังกล่าวได้

2. ในการปฏิบัติงานทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชนด้วยระบบคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงกับฐานข้อมูลทะเบียนกลาง ให้นายทะเบียน พนักงานเจ้าหน้าที่ และเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชน จะต้องลงทะเบียนเพื่อกำหนดรหัสการใช้งานตามวิธีการที่สำนักทะเบียนกลางกำหนด และจะต้องเก็บรักษารหัสของตนให้เป็นความลับ หากมีการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือมีความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นอันเนื่องจากการใช้รหัสนั้น เจ้าของรหัสต้องรับผิดชอบทุกกรณี และให้หัวหน้าหน่วยงานที่ปฏิบัติงานทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชน อาทิ นายอำเภอ ผู้อำนวยการเขตควบคุมกำกับ ดูแลการเข้าถึง และใช้ประโยชน์ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนกลาง ให้เป็นไปเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยเคร่งครัดและจะต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบหากเกิดความเสียหายอันเกิดจากการปฏิบัติโดยมิชอบของบุคคลตามควรแก่กรณี

3. ให้สำนักทะเบียนกลางจัดเก็บเอกสารทะเบียนและเอกสารราชการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพิสูจน์ยืนยันตัวบุคคลที่อยู่ในความรับผิดชอบหรืออยู่ในการเก็บรักษาของสำนักทะเบียนไว้ในฐานข้อมูลทะเบียนกลางให้ครบถ้วน โดยใช้เลขประจำตัวประชาชนเป็นดัชนีในการจัดเก็บและค้นหาข้อมูล และเพื่อความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลบุคคลที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรและประโยชน์ในการปฏิบัติราชการและการให้บริการของภาครัฐ ผู้อำนวยการทะเบียนกลางอาจแจ้งส่วนราชการที่มีข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสารหรือข้อมูลดิจิทัลให้จัดส่งข้อมูลที่มีอยู่ให้สำนักทะเบียนกลาง

นอกจากนี้สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ได้มีประกาศกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้มีประสิทธิภาพและปลอดภัยตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนดตามนโยบายและแนวทางปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ดังนี้

1. เงื่อนไขในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล เช่น การกำหนดชั้นความลับ วิธีการเข้าถึงข้อมูล และการจำกัดการเข้าถึงข้อมูล เป็นต้น

2. กระบวนการรองรับการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลทางกายภาพจัดให้มีสถานที่ที่เหมาะสม และปลอดภัยในการจัดเก็บข้อมูลหรือเอกสารต่าง ๆ และกำหนดกระบวนการลบหรือทำลายข้อมูลและอุปกรณ์ เมื่อหมดความจำเป็นหรือได้รับการร้องขอจากเจ้าของข้อมูล

3. กระบวนการรองรับการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การแฝงข้อมูล (Pseudonymization) การจัดทำข้อมูลนิรนาม (Anonymization) และการเข้ารหัสข้อมูล (Encryption) เป็นต้น

4. กำหนดแผนการรับมือและแก้ไข กรณีการรั่วไหล หรือการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

5. มีมาตรการเชิงเทคนิคและเชิงบริหารจัดการ เพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัย ในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลให้เหมาะสมกับการบริหารความเสี่ยงตาม มาตรฐานสากล

บทกำหนดโทษ

พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 มาตรา 17 กำหนดให้ข้อมูล ทะเบียนประวัติราษฎร ต้องถือเป็นความลับ และให้นายทะเบียนเป็นผู้เก็บรักษาและใช้ เพื่อการปฏิบัติตามที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้เท่านั้น ห้ามมิให้ผู้ใดเปิดเผยข้อความ หรือตัวเลขนั้นแก่บุคคลใด ๆ ซึ่งไม่มีหน้าที่ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ หรือแก่สาธารณชน เว้นแต่ผู้มีส่วนได้เสียขอทราบเกี่ยวกับสถานภาพทางครอบครัวของผู้ที่ตนจะมีนิติสัมพันธ์ด้วย หรือเมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การสถิติ หรือเพื่อประโยชน์แก่การรักษาความมั่นคง ของรัฐ หรือการดำเนินคดี และการพิจารณาคดีหรือการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย และไม่ว่า ในกรณีใดจะนำข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรไปใช้เป็นหลักฐานที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย แก่เจ้าของข้อมูลมิได้ ประกอบกับระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการคุ้มครองและจัดการ ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร พ.ศ. 2561 กำหนดให้ข้อมูลทะเบียนราษฎรและข้อมูลทะเบียน ประวัติราษฎร ซึ่งจัดเก็บในฐานข้อมูลทะเบียนกลางเป็นความลับ การฝ่าฝืนโดยการเปิดเผย ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นซึ่งไม่ได้อยู่ในข้อยกเว้นข้างต้นมีความผิดตามกฎหมาย ต้องระวาง โทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

นอกจากนี้ การไม่ปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ของทางราชการ มติคณะรัฐมนตรี นโยบายของรัฐบาล และปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน ของทางราชการ ยังเป็นความผิดทางวินัยตามพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 และหากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบที่กำหนดไว้ หรือจงใจไม่ปฏิบัติจนเป็นเหตุ ให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง การกระทำของผู้นั้นถือเป็นการกระทำผิดวินัยอย่าง ร้ายแรงมีโทษถึงไล่ออกจากราชการ

3. การเข้าถึงและกำหนดสิทธิผู้ปฏิบัติงานทะเบียนราษฎรด้วยระบบ คอมพิวเตอร์

ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรเป็นข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งตามพระราชบัญญัติ การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 กำหนดให้ถือเป็นความลับ และให้ใช้เพื่อการปฏิบัติหน้าที่

หรือการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น การฝ่าฝืนมีโทษตามมาตรา 49 จำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ประกอบกับระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการคุ้มครองและจัดการข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร พ.ศ. 2561 กำหนดให้ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรซึ่งจัดเก็บในฐานข้อมูลทะเบียนกลาง ไม่ว่าจะเป็นฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร ฐานข้อมูลทะเบียนครอบครัว ฐานข้อมูลทะเบียนชื่อบุคคล และฐานข้อมูลทะเบียนบัตรประจำตัวประชาชนเป็นข้อมูลส่วนบุคคล

ดังนั้น เพื่อให้การเข้าถึงและใช้ประโยชน์ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนกลางเป็นไป ด้วยความเรียบร้อย และเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยเคร่งครัด สำนักทะเบียนกลางได้ กำหนดขั้นตอนการเข้าถึงและกำหนดสิทธิผู้ปฏิบัติงานทะเบียนราษฎรด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎรด้วยระบบคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2538 รวมฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2563 เพื่อให้การเข้าถึงและใช้ประโยชน์ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนกลางของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ดังนี้

การกำหนดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ของผู้ปฏิบัติงานทะเบียน ให้ดำเนินการ ดังนี้

1. การลงทะเบียนผู้ปฏิบัติงานทะเบียนด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ให้ใช้แบบ บท.1 แบบทำทะเบียนสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎรด้วยระบบคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2563
2. ให้สำนักทะเบียนบันทึกข้อมูลผู้ประสงค์จะปฏิบัติงานทะเบียนด้วยระบบแบบลงทะเบียนผู้ปฏิบัติงานทะเบียนด้วยระบบคอมพิวเตอร์ แล้วให้พิมพ์แบบลงทะเบียน (แบบ บท.1) เสนอนายทะเบียนอำเภอ นายทะเบียนท้องถิ่น หรือนายทะเบียนจังหวัด เพื่อพิจารณาแล้วแต่กรณี
3. เมื่อนายทะเบียนอำเภอ นายทะเบียนท้องถิ่น หรือนายทะเบียนจังหวัด แล้วแต่กรณีลงนามอนุมัติแล้ว ให้สำนักทะเบียนส่งข้อมูลผู้ลงทะเบียน พร้อมจัดเก็บเอกสารการจับภาพ (scan) แบบลงทะเบียน (แบบ บท.1) และคำสั่งแต่งตั้ง หรือคำสั่งมอบหมายงาน ซึ่งระบุหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการทะเบียนและบัตรประจำตัวให้สำนักทะเบียนกลาง ด้วยระบบคอมพิวเตอร์
4. เมื่อสำนักทะเบียนกลางโดยศูนย์บริหารการทะเบียนภาคสาขาจังหวัด ดำเนินการกำหนดสิทธิการใช้งาน และจัดเก็บข้อมูลผู้ปฏิบัติงานทะเบียนด้วยระบบ

คอมพิวเตอร์แล้ว ให้ผู้ได้รับสิทธิการใช้งานเก็บรักษารหัสผ่านของตนไว้เป็นความลับ และเปลี่ยนแปลงรหัสผ่านเป็นประจำเพื่อป้องกันบุคคลอื่นนำไปใช้

นายทะเบียนและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียนราษฎรเมื่อได้รับสิทธิการใช้งานแล้ว ต้องเก็บรักษารหัสผ่านของตนไว้เป็นความลับ หากมีการปฏิบัติโดยมิชอบหรือความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นอันเนื่องจากการใช้รหัสผ่าน เจ้าของรหัสผ่านนั้นต้องรับผิดชอบในทุกกรณี ในกรณีที่ลืมรหัสผ่าน ให้เจ้าของรหัสผ่านมีหนังสือแจ้งศูนย์บริหารการทะเบียนภาคทราบ เมื่อศูนย์บริหารการทะเบียนภาคกำหนดรหัสผ่านใหม่แล้ว ให้เจ้าของรหัสผ่านนั้นเปลี่ยนแปลงรหัสผ่านด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่งจึงจะใช้รหัสผ่านนั้นปฏิบัติงานได้ การเปลี่ยนแปลงรหัสผ่านให้เจ้าของรหัสผ่านเปลี่ยนแปลงได้ด้วยตนเอง

5. เมื่อนายทะเบียนหรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานพ้นจากหน้าที่รับผิดชอบให้นายทะเบียนยกเลิกสิทธิการใช้งาน โดยจะยกเลิกสิทธิผ่านระบบแบบลงทะเบียนผู้ปฏิบัติงานทะเบียนด้วยระบบคอมพิวเตอร์ หรือแจ้งศูนย์บริหารการทะเบียนภาคสาขาจังหวัดเพื่อดำเนินการ

6. สำหรับผู้ปฏิบัติงานทะเบียนใดประสงค์จะเปลี่ยนแปลงลายมือชื่อจากเดิมที่เคยจัดเก็บข้อมูลไว้ ให้สำนักทะเบียนดำเนินการเช่นเดียวกับการลงทะเบียนผู้ปฏิบัติงานทะเบียนใหม่

7. ข้อมูลการทะเบียนเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย การให้สิทธิบุคคลใดปฏิบัติงานทะเบียนด้วยระบบคอมพิวเตอร์แล้วภายหลังพบว่าบุคคลนั้นกระทำการเข้าถึงข้อมูลบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยมิชอบก่อให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูล สำนักทะเบียนกลางจะตัดสิทธิการเข้าใช้งานของบุคคลดังกล่าว

ทั้งนี้ ก่อนเริ่มปฏิบัติงานแต่ละวัน สำนักทะเบียนอำเภอและสำนักทะเบียนท้องถิ่นเมื่อทำการเปิดระบบคอมพิวเตอร์แล้ว ให้เจ้าหน้าที่พิมพ์รายงานผลการปฏิบัติงานประจำวันของวันที่ผ่านมาเสนอให้นายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่น หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเพื่อตรวจสอบรายละเอียดและความถูกต้องก่อนทุกครั้ง เมื่อตรวจสอบและเห็นว่าถูกต้องให้ผู้ตรวจสอบลงชื่อพร้อมทั้งวันเดือนปี รับรองการตรวจสอบในรายงานดังกล่าวแล้วให้เก็บรวบรวมไว้สำหรับใช้ตรวจสอบและเป็นหลักฐานอ้างอิงต่อไป การเก็บรักษารายงานดังกล่าวให้เก็บรักษาไว้เป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และให้ศูนย์บริหารการทะเบียนภาคเก็บรักษาข้อมูลการปฏิบัติงานด้วยระบบคอมพิวเตอร์ที่สำนักทะเบียนทุกแห่งในเขตรับผิดชอบได้ปฏิบัติตามระเบียบนี้ไว้เพื่อเป็นหลักฐานและสามารถตรวจสอบได้

นอกจากนี้ การกำหนดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ของผู้ปฏิบัติงานทะเบียนดังกล่าว สำนักงานทะเบียนกลางได้มีหนังสือสั่งการเพื่อกำชับการปฏิบัติในการขอกำหนดและใช้รหัสปฏิบัติงานทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชนโดยให้ถือปฏิบัติ ดังนี้

1. ในการขอกำหนดรหัสสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชนทุกตำแหน่ง ให้นายอำเภอ และปลัดเทศบาล พิจารณามอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่แต่ละคนให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถโดยพิจารณาปัจจัยเสี่ยงทางด้านพฤติกรรมและความประพฤติของเจ้าหน้าที่แต่ละคนประกอบด้วย และให้นายอำเภอ และปลัดเทศบาล อนุมัติและลงชื่อในแบบลงทะเบียนด้วยตนเอง

2. เมื่อจะมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ซึ่งไม่เคยปฏิบัติงานด้านทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชนมาก่อนให้ปฏิบัติงานทะเบียนและบัตรฯ เช่น เจ้าหน้าที่บรรจุใหม่ ลูกจ้างชั่วคราวที่ตกลงจ้างใหม่ สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น ให้นายอำเภอ และปลัดเทศบาล จัดให้มีการชี้แจงและอธิบายให้เห็นถึงความสำคัญเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในการใช้รหัสปฏิบัติงานทะเบียนและบัตรฯ และความผิดที่จะได้รับจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องให้ทราบก่อนเริ่มปฏิบัติหน้าที่ และให้มีมาตรการกำกับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานทุกคนเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ

3. เมื่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชนคนใดพ้นจากหน้าที่ไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้นายอำเภอ และปลัดเทศบาล แล้วแต่กรณี แจ้งหัวหน้าศูนย์บริหารการทะเบียนภาคสาขาจังหวัดในพื้นที่ ทางโทรศัพท์หรือโทรสารเพื่อยกเลิกรหัสผ่านของผู้นั้นทันทีเพื่อไม่ให้เข้าถึงฐานข้อมูลทะเบียนกลางได้อีกแล้วให้แจ้งยืนยันเป็นหนังสือ ภายใน 7 วัน

4. กรณีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชนคนใดถูกร้องเรียนหรือกล่าวโทษว่าปฏิบัติหน้าที่ทางด้านทะเบียนและบัตรฯ โดยมีชอบ หรือโดยทุจริต ให้นายอำเภอ และปลัดเทศบาลแล้วแต่กรณี แจ้งหัวหน้าศูนย์บริหารการทะเบียนภาคสาขาจังหวัด เพื่อขอระงับการเข้าถึงฐานข้อมูลทะเบียนกลางโดยรหัสใช้งานของบุคคลดังกล่าวไว้ก่อนจนกว่าผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงจะแล้วเสร็จ

5. เจ้าหน้าที่ทุกคนที่ได้รับการกำหนดรหัสเพื่อการใช้งานและเข้าถึงฐานข้อมูลทะเบียนกลาง ต้องเก็บรักษารหัสผ่านของตนไว้เป็นความลับ ห้ามมอบบัตรประจำตัวประชาชนรหัสประจำตัวและรหัสผ่านของตนให้บุคคลอื่น เพื่อเข้าถึงฐานข้อมูลทะเบียนกลางแทนตนเป็นอันขาด โดยเฉพาะบุคคลที่ไม่มีคำสั่งหรือหน้าที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชนหรืองานอื่นที่ต้องเข้าถึงฐานข้อมูลทะเบียนกลาง

ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎรภายใต้พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการคุ้มครองและจัดการข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร พ.ศ. 2561 ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎรด้วยระบบคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2538 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม และหนังสือสั่งการ แนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องได้มีการกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการเก็บรักษาและควบคุมข้อมูลในการทะเบียนราษฎร การใช้ การเข้าถึงหรือเปิดเผยข้อมูลทะเบียนราษฎร และข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร และการรักษาความปลอดภัยแก่ข้อมูลไว้แล้ว รวมทั้งยังกำหนดแนวทางขั้นตอนการเข้าถึงข้อมูลในฐานข้อมูลทะเบียนสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจรรยาบรรณในวิชาชีพที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องถือปฏิบัติและตระหนักรู้ ยึดถือในหลักความรับผิดชอบของผู้ถือครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่น อันถือเป็นหลักการที่มีความสำคัญที่ผู้ถือครองข้อมูลส่วนบุคคลจำเป็นต้องรักษาความลับ และต้องไม่เปิดเผยข้อมูลเหล่านั้นให้กับบุคคลภายนอกโดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าของข้อมูล แต่ยังไม่ปรากฏปัญหาเรื่องเกี่ยวกับการเข้าถึงหรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นในระบบฐานข้อมูลทะเบียนกลางโดยมิได้รับความยินยอมจากเจ้าของรายการ หรือเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับเจ้าของรายการผ่านช่องทางต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก สำนักทะเบียนกลางได้ตรวจสอบพบว่า ผู้เข้าถึงข้อมูลจำนวนหนึ่งมีการใช้รหัสของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของสำนักทะเบียนในการเข้าถึงหรือเปิดเผยข้อมูลทะเบียนของบุคคลอื่นโดยพลการ หรือด้วยวัตถุประสงค์อื่นใดที่ไม่ใช่เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ราชการตามอำนาจหน้าที่ ทั้งในลักษณะเป็นผู้กระทำ ผู้สนับสนุน หรือบางครั้งพบมีบุคคลอื่นที่ไม่มีคำสั่งให้รับผิดชอบงานทะเบียนและมิได้รับอนุญาตให้เข้าถึงข้อมูลรายการทะเบียนได้ใช้บัตรประจำตัวประชาชนและรหัสของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายเข้าถึงหรือเปิดเผยข้อมูลรายการทะเบียนของบุคคลอื่นโดยมิชอบ หรือกระทำการไปในทางทุจริตเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ หรือสิ่งตอบแทนอื่นใด การกระทำดังกล่าวถือเป็นการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ หนังสือสั่งการ ขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติ ในการเข้าถึงหรือเปิดเผยข้อมูลรายการทะเบียนในระบบฐานข้อมูลทะเบียนกลางที่กำหนดไว้¹⁷ นอกจากนี้การกระทำดังกล่าวยังเป็นการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว ในข้อมูลซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามกฎหมายของบุคคล และการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิส่งผลให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายชื่อเสียง หรือได้รับ

¹⁷ สำนักทะเบียนกลาง, กำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าถึงหรือเปิดเผยข้อมูลทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชน, ค้นวันที่ 3 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.bora.dopa.go.th/wpcontent/uploads/2022/01/mt0309v330.pdf>.

ผลกระทบจากการกระทำนั้นไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยเจตนาจงใจ หรือประมาทเลินเล่อก็ตาม ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบผู้ที่ตนกระทำละเมิดนั้น

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า ปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานที่ส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎร จำแนกเป็นประเด็นปัญหาซึ่งสรุปได้ ดังนี้

1. ประเด็นปัญหาข้อกฎหมาย

1.1 ปัญหาการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล หรือการปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูล จากการใช้ดุลพินิจในของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียนในการคัดและรับรองสำเนารายการทะเบียนราษฎรตามมาตรา 6 และการคัดข้อมูลรายการทะเบียนประวัติราษฎรตามมาตรา 14 และมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม ประกอบกับ ข้อ 5 และ 6 ของระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการคุ้มครองและจัดการข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร พ.ศ. 2561 ซึ่งบุคคลที่มีสิทธิขอให้เปิดเผยข้อมูลทะเบียนราษฎร ตามระเบียบฯ ข้อ 5 โดยการขอคัด หรือคัดและรับรองสำเนา ได้แก่ เจ้าของข้อมูลหรือผู้ได้รับมอบอำนาจ จากเจ้าของข้อมูล และบุคคลอื่นใดที่กล่าวอ้างให้เชื่อได้ว่ามีส่วนได้เสียกับเจ้าของข้อมูล ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม หรือกรณีการขอคัด หรือคัดและรับรองสำเนาข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร ตามระเบียบฯ ข้อ 6 ได้แก่ เจ้าของข้อมูลหรือผู้ได้รับมอบอำนาจจากเจ้าของข้อมูล ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ ทายาทของเจ้าของข้อมูล และบุคคลอื่นใดที่กล่าวอ้างให้เชื่อได้ว่ามีส่วนได้เสียกับเจ้าของข้อมูลทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งการขอคัดสำเนา รายการทะเบียนราษฎร การขอคัดสำเนาทะเบียนบ้าน ทะเบียนคนเกิด ทะเบียนคนตาย โดยผู้ที่สามารถขอคัดข้อมูลดังกล่าวจะต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับข้อมูลนั้นไม่ว่าโดยตรง หรือโดยอ้อม ส่วนการขอคัดข้อมูลรายการทะเบียนประวัติราษฎร เช่น ทะเบียนการย้ายที่อยู่ การเปลี่ยนชื่อตัวหรือชื่อสกุล ทะเบียนครอบครัว โดยผู้ที่สามารถขอคัดข้อมูลดังกล่าวจะต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง อาทิ เจ้าของรายการบุคคลที่ได้รับมอบอำนาจจากเจ้าของรายการ ผู้ปกครอง หรือผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์ของเจ้าของรายการตามคำสั่งศาล เป็นต้น โดยการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียนในการเข้าถึงหรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล หรือการปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลตามความประสงค์ของผู้ร้อง มักจะเจอปัญหาในการพิจารณาตีความคำว่าผู้มีส่วนได้เสียกับเจ้าของข้อมูลไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม หรือกรณีที่ผู้ยื่นคำร้องขอคัดสำเนารายการทะเบียนราษฎรเป็นทนายความ ในบางครั้งไม่สามารถแสดงหลักฐานความเป็นผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ใบแต่งตั้งทนาย หรือหนังสือมอบอำนาจจากคู่ความซึ่งอาจเป็นโจทก์ หรือจำเลย เนื่องจากคำสั่งหาข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาในเบื้องต้น

ในการดำเนินธุรกิจ แต่ได้ยืนยันอ้างความเป็นผู้มีส่วนได้เสียในคดีนั้นจริง กรณีดังกล่าว ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียน ต้องใช้ดุลพินิจของในการพิจารณา

กรณีการขอคัดข้อมูลหรือขอสำเนารายการทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรเป็นจำนวนมาก เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านขอคัดรายการตามทะเบียนบ้านของราษฎรทั้งหมดในหมู่บ้าน หรือสำนักงานสถิติ ขอคัดรายการของราษฎรทั้งหมดในพื้นที่อำเภอ โดยแยกเป็นรายหมู่บ้าน เป็นต้น กรณีดังกล่าวเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องพิจารณาว่าผู้ขอเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับเรื่อง หรือประเด็นที่แจ้งว่าจะนำข้อมูลไปใช้หรือไม่ หรือหน่วยงานที่ขอเป็นส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือไม่ และมีหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องหรือประเด็นที่จะนำข้อมูลไปใช้หรือไม่ ดังนั้น หากการใช้ดุลพินิจหรือการพิจารณาดังกล่าวขาดหลักเกณฑ์ แนวทางในการอ้างอิงดีความ ส่งผลทำให้การใช้ดุลพินิจในการพิจารณาของเจ้าหน้าที่แต่ละคน แต่ละพื้นที่แตกต่างกันไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน บางครั้งการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่อาจจะไปรุกรานสิทธิความเป็นส่วนตัวในข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของมนุษย์โดยไม่สมควร ซึ่งอาจเกิดปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล ปัญหาเรื่องเรียนเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติ หรือการสร้างภาระให้ประชาชนตามมาภายหลังได้ บางกรณีผู้ที่กล่าวอ้างได้ว่ามีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องกับข้อมูลต้องยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเพื่อให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น

ตัวอย่างเช่น กรณีคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้มีคำสั่งคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารพิจารณาอุทธรณ์ให้สำนักทะเบียนกลางเปิดเผยข้อมูล เหตุจากนายเชื้อใจได้คบหากับนางบี เพราะนางบีบอกว่าแยกทางกับสามี และเลี้ยงลูกเองคนเดียว ลักระยะหนึ่งเมื่อไปกันไม่ได้นายเชื้อใจก็จะเลิกคบ นางบีจึงร้องเรียนต่อหน่วยงานของนายเชื้อใจทุกระดับชั้น จนถูกตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง นายเชื้อใจจึงมีหนังสือถึงสำนักทะเบียนกลางขอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานภาพการสมรสของนางบีว่ายังมีทะเบียนสมรส หรือได้จดทะเบียนหย่าแล้วหรือไม่ และขอสำเนาเอกสารหลักฐานทะเบียนการหย่า เพื่อใช้ชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง แต่สำนักทะเบียนกลางมีหนังสือแจ้งปฏิเสธว่า ข้อมูลดังกล่าวประกอบไปด้วยข้อมูลตัวบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรห้ามเปิดเผย และนายเชื้อใจไม่ได้เป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องกับข้อมูล จึงเปิดเผยให้ไม่ได้นายเชื้อใจจึงมีหนังสืออุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ซึ่งคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารพิจารณาประเด็นว่า นายเชื้อใจมีเหตุผลเพียงพอที่จะเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้หรือไม่รับ

ฟังได้ว่านายเชื้อใจต้องการใช้ข้อมูลเพื่อชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาตามที่ถูกร้องเรียนต่อ คณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง ด้วยเหตุที่ว่าไปมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง พิจารณาจากประโยชน์ได้เสียของนายเชื้อใจและความสัมพันธ์ระหว่างนายเชื้อใจกับนางบี เห็นว่ามีเหตุผลเพียงพอที่จะเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของนางบีได้ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร จึงไม่เป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลของบุคคลอื่นโดยไม่สมควรแต่อย่างใด จึงวินิจฉัยให้สำนักทะเบียนกลางเปิดเผยข้อมูลข่าวสารการจดทะเบียนสมรสของนางบีให้นายเชื้อใจทราบได้พร้อม ทั้งให้สำเนาที่มีคำรับรองถูกต้อง โดยกำหนดเงื่อนไขให้ใช้เฉพาะในการชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อ คณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงเท่านั้น¹⁸

1.2 ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดโทษตามมาตรา 49 ของพระราชบัญญัติ การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 กรณีผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียน ราษฎร พ.ศ. 2534 ที่กำหนดให้ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรต้องถือเป็นความลับ และให้ นายทะเบียนเป็นผู้เก็บรักษาและใช้เพื่อการปฏิบัติตามที่ได้อนุญาตไว้ในพระราชบัญญัตินี้เท่านั้น ห้ามมิให้ผู้ใดเปิดเผยข้อความหรือตัวเลขนั้นแก่บุคคลใด ๆ ซึ่งไม่มีหน้าที่ปฏิบัติตาม พระราชบัญญัตินี้ หรือแก่สาธารณชน เว้นแต่ผู้มีส่วนได้เสียขอทราบเกี่ยวกับสถานภาพ ทางครอบครัวของผู้ที่ตนจะมีนิติสัมพันธ์ด้วย หรือเมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การสถิติ หรือเพื่อประโยชน์แก่การรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือการดำเนินคดี และการพิจารณาคดี หรือการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย และไม่ว่าในกรณีใดจะนำข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรไปใช้ เป็นหลักฐานที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลมิได้ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาโทษตาม มาตรา 49 ที่กำหนดไว้สำหรับผู้ฝ่าฝืน คือ ระวังโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน สองหมื่นบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ โดยเป็นบทกำหนดโทษที่มีลักษณะทั่วไป และมีอัตราโทษ ที่น้อยเกินไป

อีกทั้งเมื่อพิจารณาถึงการฝ่าฝืนกฎหมายกำหนดไว้เพียงว่าห้ามนำไปเปิดเผย เว้นแต่ตามที่กฎหมายกำหนด โดยมีได้กำหนดถึงความสำคัญของข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกนำไป เปิดเผย รวมถึงผลกระทบหากกรณีข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกนำไปเปิดเผยส่งผลกระทบต่อสิทธิ ความเป็นส่วนตัวในร่างกาย เสรีภาพ อนามัย และเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่เจ้าของ ข้อมูลส่วนบุคคลนั้น

¹⁸ วีระเชษฐ์ จรรยากุล, **แค่ไหน ถึงจะมีส่วนได้เสีย**, สำนักงานคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร, ค้นวันที่ 3 ตุลาคม 2565, จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER47/DRAWER022/GENERAL/DATA0000/00000105.PDF>

2. ประเด็นปัญหาข้อเท็จจริง

2.1 ปัญหาข้อจำกัดด้านอัตราค่าจ้างโดยกรอบอัตราค่าจ้างไม่เพียงพอต่อปริมาณงานที่หลากหลายและไม่ตรงตามกรอบอัตราค่าจ้างที่โครงสร้างกำหนดไว้ เช่น กรณีมีการโยกย้ายปลัดอำเภอไปช่วยราชการที่จังหวัด หรือช่วยราชการที่ส่วนกลาง โดยไม่มีอัตราทดแทน เป็นต้น ส่งผลให้สำนักทะเบียนอำเภอมีข้อจำกัดด้านอัตราค่าจ้างของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียน ปลัดอำเภอที่รับผิดชอบงานทะเบียนจะมีคำสั่งให้รับผิดชอบงานทะเบียนทั้งหมด อันประกอบไปด้วยงานทะเบียนราษฎร งานทะเบียนบัตรประจำตัวประชาชน งานทะเบียนทั่วไป ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานทะเบียนทั้งหมดด้วยตัวเอง จึงต้องมีคำสั่งมอบหมายให้ลูกจ้างชั่วคราว และสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลืองานทะเบียน โดยให้สามารถเข้าถึงฐานข้อมูลทะเบียนกลางภายใต้สิทธิของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียนได้ ส่งผลทำให้การปฏิบัติงานบางครั้งมีความเสี่ยงที่จะเกิดข้อผิดพลาด เกิดการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล เกิดการทุจริตทางการทะเบียนขึ้นได้ หากไม่มีการกำกับดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบกฎหมาย ตลอดทั้ง มีการโยกย้าย สับเปลี่ยนงาน และเปลี่ยนแปลงตัวเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบอยู่บ่อยครั้ง ทำให้การปฏิบัติงานขาดความต่อเนื่อง ขาดความรู้ ความเข้าใจ ในระเบียบกฎหมายด้านงานทะเบียน และทักษะในการแก้ไขปัญหา รวมถึงการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ที่ไม่เคยปฏิบัติงานทะเบียนมาก่อน เช่น ปลัดอำเภอบรรจุใหม่ ซึ่งไม่มีที่เสี่ยงในการให้คำแนะนำที่ถูกต้อง หรือปลัดอำเภอเปลี่ยนสายงานที่ไม่เคยมีประสบการณ์ปฏิบัติงานด้านทะเบียนมาก่อน ขาดความรู้ในระเบียบกฎหมายด้านการทะเบียน หรือบางครั้งเป็นปลัดอำเภอที่รอการเกษียณอายุ จึงทำให้ขาดการพัฒนาองค์ความรู้ในด้านงานทะเบียนอย่างต่อเนื่องบางครั้งทำให้ไม่เข้าใจในผลกระทบที่จะเกิดขึ้น หากปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามระเบียบกฎหมาย ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วมักจะปฏิบัติไม่ถูกต้อง โดยยึดตามที่เคยปฏิบัติกันมา ประกอบกับไม่ได้รับการอบรมชี้แจงแนวทางปฏิบัติที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด ผู้ปฏิบัติงานจริงไม่ได้รับการอบรม ผู้เข้ารับการอบรมมิได้เป็นผู้ปฏิบัติงาน

2.2 สืบเนื่องจากปัญหาข้อจำกัดด้านอัตราค่าจ้างของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียน ส่งผลทำให้เกิดปัญหาการไม่ปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมายที่กำหนดขึ้น พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรเป็นข้อมูลส่วนบุคคล กำหนดให้ถือเป็นความลับ และให้ใช้เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ หรือการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น การฝ่าฝืนมีโทษตามมาตรา 49 จำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ประกอบกับระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วย

การคุ้มครองและจัดการข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร พ.ศ. 2561 กำหนดให้ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรซึ่งจัดเก็บในฐานะข้อมูลทะเบียนกลาง ไม่ว่าจะพื้นฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรพื้นฐานข้อมูลทะเบียนครอบครัว พื้นฐานข้อมูลทะเบียนชื่อบุคคล และพื้นฐานข้อมูลทะเบียนบัตรประจำตัวประชาชนเป็นข้อมูลส่วนบุคคล และเพื่อให้การเข้าถึงและใช้ประโยชน์ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนกลางของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงได้กำหนดขั้นตอนการเข้าถึงและกำหนดสิทธิผู้ปฏิบัติงานทะเบียนราษฎรด้วยระบบคอมพิวเตอร์ไว้ตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎรด้วยระบบคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2538 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม และตามข้อ 5/3 วรรคหนึ่ง ยังกำหนดเอาไว้ว่า... “นายทะเบียนและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียนราษฎร ทุกคนต้องเก็บรักษารหัสผ่านของตนไว้เป็นความลับ หากมีการปฏิบัติโดยมิชอบหรือความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นอันเนื่องจากการใช้รหัสผ่าน เจ้าของรหัสนั้นต้องรับผิดชอบในทุกกรณี...” กรณี จึงเรียกได้ว่าระเบียบสำนักทะเบียนกลางดังกล่าวกำหนดเป็นหลักกฎหมายปิดปาก (Estoppel) เอาไว้แล้วว่าถ้ามีการปฏิบัติโดยมิชอบหรือความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นอันเนื่องจากการใช้รหัสผ่าน เจ้าของรหัสนั้นต้องรับผิดชอบในทุกกรณี เพราะกฎหมายให้ถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการทำให้เกิดความเสียหายแก่ระบบทะเบียน และเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศชาติ ซึ่งกรณีดังกล่าวได้มีการลงโทษทางวินัยมาแล้ว

ตัวอย่าง กรณีอันเป็นการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบของทางราชการ เหตุจากการที่เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชน ณ ศูนย์บริการรวมเคาน์เตอร์บริการประชาชนจังหวัดกาญจนบุรี ได้มอบบัตรประจำตัวประชาชน พร้อมรหัสผ่าน (Password) เข้าทำงานของตนเองให้แก่ พนักงานราชการและลูกจ้างชั่วคราวไว้ใช้ในการปฏิบัติงาน แล้วลูกจ้างชั่วคราวได้นำรหัสผ่านของเจ้าพนักงานปกครองชำนาญการผู้นี้ไปใช้แก้ไขรายการวัน เดือน ปีเกิดของบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน จำนวน 9 ราย โดยมิชอบจนเป็นเหตุให้บุคคลผู้แอบอ้างนำรายการข้อมูลของบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ไปติดต่อขอทำบัตรประจำตัว อันเป็นการไม่ปฏิบัติตามระเบียบและหนังสือสั่งการของสำนักทะเบียนกลางที่กำหนดให้ต้องเก็บรักษารหัสผ่านไว้เป็นความลับ แต่จากการสอบสวนไม่ปรากฏพยานหลักฐานยืนยันได้ว่า เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการผู้นี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกรกระทำการทุจริตดังกล่าว แต่กรณีดังกล่าวถือเป็น

การกระทำผิดวินัยฐานไม่ปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ ลงโทษ ตัดเงินเดือนในอัตราร้อยละ 4 เป็นเวลา 1 เดือน¹⁹

กรณีปลัดอำเภอซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ตามกฎหมาย ปฏิบัติหน้าที่โดยฝ่าฝืน ต่อระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎรด้วยระบบคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2538 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 5/3 วรรคหนึ่ง เป็นเหตุให้บุคคลไม่ทราบชื่อ และสัญชาติกระทำการทุจริตสวมรายการบุคคลสัญชาติไทย และจัดทำบัตรประจำตัว ประชาชนแสดงตนเป็นคนไทย ผลการสอบสวนทางวินัยสรุปว่าปลัดอำเภอนั้นกระทำความผิดวินัย ร้ายแรงฐานปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยทุจริตและจงใจไม่ปฏิบัติตาม กฎหมายเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง จนท้ายที่สุดมีคำสั่งลงโทษทางวินัย ไล่ออกจากราชการ ซึ่งปลัดอำเภอนั้นได้อุทธรณ์คำสั่งและขอให้ศาลปกครองเพิกถอนคำสั่ง ไล่ออกจากราชการโดยศาลปกครองสูงสุดได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและมีคำวินิจฉัยตาม คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ พ. 17/2560 สรุปได้ว่า การที่เจ้าหน้าที่อาศัยโอกาสที่ตน มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบหรือปฏิบัติหน้าที่โดยฝ่าฝืนต่อกฎหมาย และระเบียบที่กำหนดเพื่อให้ตนเองหรือบุคคลอื่นได้ซึ่งประโยชน์ที่มิควรได้ ถือเป็นกระทำความผิดวินัยที่ข้อโต้แย้งที่ว่าผู้ถูกลงโทษใช้รหัสคอมพิวเตอร์ของตน โดยยอมรับว่าได้เคยบอกรหัส ของตนเองให้ผู้อื่นใช้งานนั้น จึงย่อมต้องรับผิดชอบในกรณีที่มีการนำรหัสไปใช้โดยไม่ชอบ กรณีจึงไม่มีน้ำหนักรับฟังได้²⁰

2.3 ปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลอื่นในฐานข้อมูลทะเบียนกลาง ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน โดยอาศัยอำนาจ หน้าที่ และสิทธิในการเข้าถึงฐานข้อมูลทะเบียน กลาง กระทำการเข้าถึงหรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลจากฐานข้อมูลทะเบียนกลาง โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของรายการ หรือไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน หรือกระทำการ ไปในทางทุจริตเพื่อแสวงหาผลประโยชน์หรือสิ่งตอบแทนอื่นใด การกระทำความดังกล่าวถือเป็น การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ หนังสือสั่งการและแนวทางปฏิบัติที่กำหนดไว้สำนัก ทะเบียนกลาง กรมการปกครอง ได้มีหนังสือเน้นย้ำกำชับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงาน และขอความร่วมมือหน่วยงานที่ขอเชื่อมโยงข้อมูลทะเบียนราษฎรจากฐานข้อมูล ทะเบียนกลางด้วยระบบคอมพิวเตอร์ของกรมการปกครอง เพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ในการให้บริการภาครัฐ หรือการรักษาความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของชาติการป้องกัน

¹⁹ สำนักมาตรฐานวินัย, แนวทางการลงโทษข้าราชการพลเรือนตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ พลเรือน พ.ศ. 2551, (นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2562), หน้า 3.

²⁰ สำนักวิจัยและวิชาการ, รวมบทความอุทธรณ์จากคดีปกครองเรื่องคดีพิพาทเกี่ยวกับวินัยข้าราชการ: พฤติการณ์ การกระทำผิดวินัย, (กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลปกครอง, 2563), หน้า 9-14.

และปราบปรามการกระทำผิดตามกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ให้ถือปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบและเงื่อนไขที่สำนักงานทะเบียนกลาง กรมการปกครอง กำหนดอยู่อย่างต่อเนื่อง²¹ ปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ผู้ปฏิบัติงานขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องระเบียบ กฎหมาย ด้านงานทะเบียน ขาดความตระหนักรู้ถึงสิทธิความเป็นส่วนตัวในข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงเป็นการไม่ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามมาตรฐานทางคุณธรรม และจริยธรรมของจรรยาบรรณผู้ปฏิบัติงานทะเบียน ซึ่งการกระทำดังกล่าวยังถือเป็นการไม่รักษาจรรยาบรรณวิชาชีพในฐานะผู้ปฏิบัติงานทะเบียนด้วย หากแต่ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง จรรยาบรรณข้าราชการ และผู้ปฏิบัติงานทะเบียน พ.ศ. 2545 ไม่ปรากฏแนวทางการลงโทษ กรณีหากมีการฝ่าฝืนมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของจรรยาบรรณผู้ปฏิบัติงานทะเบียนดังกล่าวไว้

ตัวอย่าง กรณีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลจากฐานข้อมูลทะเบียนกลางของผู้อื่น และนำไปแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ เหตุจากศูนย์ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้รับเรื่องร้องเรียนว่ามีผู้ใช้แอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก (Facebook) ชื่อ “รับเช็คทะเบียนรถยนต์ออนไลน์เช็คค้ายัด รวดเร็ว 24 ชม.” มีการรับจ้างตรวจสอบข้อมูล และประวัติบุคคลผ่านออนไลน์ ซึ่งเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ โดยตรวจสอบประวัติบุคคลและตรวจเช็คประวัติบุคคลได้ทั้งหมด โดยคิดค่าบริการ 1,000 บาท แต่ถ้าต้องการตรวจสอบว่ามีรถยนต์ที่คันหรือเคยจดทะเบียนสมรสหรือไม่ จะต้องจ่ายเพิ่มอีก 1,000 บาท โดยให้โอนเงินเข้าบัญชี หลังโอนเงินไม่นาน จากนั้นผู้ใช้แอปพลิเคชันไลน์ “ตรวจสอบสถานะรถยนต์” จะส่งภาพข้อมูลบุคคลจากการตรวจสอบในระบบฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรมาให้ผู้ใช้บริการ ซึ่งถือเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 มาตรา 17 ที่กำหนดให้ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรต้องถือเป็นความลับ และให้นายทะเบียนเป็นผู้เก็บรักษาและใช้เพื่อการปฏิบัติตามที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้เท่านั้น ห้ามมิให้ผู้ใดเปิดเผยข้อความหรือตัวเลขนั้นแก่บุคคลใด ๆ ซึ่งไม่มีหน้าที่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือแก่สาธารณชนเว้นแต่ผู้มีส่วนได้เสียขอทราบเกี่ยวกับสถานภาพทางครอบครัวของผู้ที่ตนจะมีนิติสัมพันธ์ด้วยหรือเมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การสถิติ หรือเพื่อประโยชน์แก่การรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือการดำเนินคดี และการพิจารณาคดีหรือการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและไม่ว่าในกรณีใดจะนำข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรไปใช้เป็นหลักฐานที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลมิได้ หรือกรณีเปิดเผยข้อมูล²²

²¹ สำนักงานทะเบียนกลาง, การเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลทะเบียนกลางกรมการปกครอง, ค้นวันที่ 3 ตุลาคม 2565, จาก https://www.bora.dopa.go.th/wp-content/uploads/2022/06/mt030910_v45.pdf.

²² Springnews, **ถึงเป็นตำรวจทำผิดก็ต้องโดนจับ!**, รวบสารวัตรเปิดเพจรับจ้างเช็คทะเบียนราษฎร, ค้นวันที่ 20 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.springnews.co.th/news/397608>.

กรณี การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลจากฐานข้อมูลทะเบียนกลางของผู้อื่นและนำไปเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งการกระทำนั้นส่งผลทำให้เจ้าของข้อมูลได้รับความเสียหายจากการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าว ซึ่งผู้เสียหายเปิดเผยว่า ช่วงที่ตนมีข่าวเรื่องหวย 30 ล้านบาท มีการนำข้อมูลทะเบียนราษฎรมาลงในข่าวสำนักหนึ่ง ผู้เสียหายจึงเกิดความสงสัยว่า ผู้ใดหรือหน่วยงานใดเป็นคนเข้าถึงข้อมูลและส่งข้อมูลของตนเผยแพร่ในสื่อออนไลน์ เมื่อได้ดำเนินการร้องขอให้สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง ตรวจสอบการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าว พบว่ามีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เข้าตรวจสอบข้อมูลกว่า 40 หน่วยงาน โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีการค้นข้อมูลมากกว่า 400 ครั้ง และช่วงที่ค้นหาข้อมูลจะเป็นช่วงเดือนมกราคมที่ผ่านมา ส่วนระยะเวลาการค้นหาก็คงจะมีแทบตลอดทั้งวัน รวมถึงบางช่วงซึ่งไม่ใช่เวลาราชการ ทั้งนี้ เมื่อมีการนำข้อมูลทะเบียนราษฎรของตนไปเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ตามเพจอวดตาส่งผลทำให้ผู้เสียหายได้รับผลกระทบและได้รับความเดือดร้อนจากการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลจากฐานข้อมูลทะเบียนกลาง²³

จะเห็นได้ว่า การที่ระบบงานทะเบียนราษฎรถูกออกแบบพัฒนาให้สามารถเรียกดู ตรวจสอบ หรือเปิดเผยข้อมูลได้อย่างสะดวก รวดเร็ว เพื่อรองรับการให้บริการแก่ประชาชน แต่หากเจ้าหน้าที่ผู้มีสิทธิเข้าถึงข้อมูลดังกล่าว ไม่ปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน หรือกระทำการไปในทางทุจริตเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ หรือสิ่งตอบแทนอื่นใด การกระทำดังกล่าวเป็นการสร้างผลกระทบต่อความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูล เกิดปัญหาการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้หรือเปิดเผยทำให้เจ้าของข้อมูลได้รับความเสียหาย เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย รวมถึงถูกกล่าวหาในสิทธิและเสรีภาพ

²³ Amarintv, **ผีนิกพลัง หาตัวมือดีล้วงทะเบียนราษฎรส่งเพจอวดตาส่ง** ดร.อั้งเป็นแฟนคลับ (คลิป), ฟ้ำ-ประธานบอย, ค้นวันที่ 20 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.amarintv.com/news/detail/11333>.

บทที่ 5

บทสรุป

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ข้อมูลทะเบียนราษฎร และข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการคุ้มครองและจัดการข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร พ.ศ. 2561 ที่จัดเก็บไว้ในฐานข้อมูลทะเบียนกลางเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่กฎหมายกำหนดให้ถือเป็นความลับ และเป็นสิ่งที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายในฐานะที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยมุ่งคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะเจาะจง และให้สิทธิเจ้าของข้อมูลในการเข้าถึง เข้าใช้ ตรวจสอบ เปลี่ยนแปลง แก้ไข ลบ ทำลาย หรือสิทธิในการเพิกถอนความยินยอม กรณีเจ้าของข้อมูลได้ให้ความยินยอมไว้ด้วย เนื่องจากข้อมูลส่วนบุคคลถือเป็นข้อมูลประเภทหนึ่งที่สามารถใช้เชื่อมหรือการยืนยันไปสู่บุคคลซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลนั้นได้ และหากข้อมูลนั้น เป็นข้อมูลที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกหรือความอ่อนไหวต่อความรู้สึก เมื่อมีการเปิดเผย หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวออกไปแล้ว ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลโดยตรง ด้วยเหตุนี้ ข้อมูลทะเบียนราษฎร และข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรจึงเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเท่าที่จำเป็นและอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและระเบียบที่กำหนดไว้เพื่อประโยชน์ต่อการบริการประชาชนด้านการทะเบียน และการเข้าถึงหรือเปิดเผย หรือการคัดและรับรองสำเนาข้อมูลรายการทะเบียนราษฎรกำหนดให้กระทำได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนเจ้าของข้อมูล หรือผู้มีส่วนได้เสียกับเจ้าของข้อมูลไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมหรือเปิดเผยได้เท่าที่กฎหมายยกเว้นไว้ จะเห็นได้ว่าข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎรดังกล่าว กฎหมายให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับหลักความยินยอมของเจ้าของข้อมูลทั้งในการจัดเก็บข้อมูล การใช้ การเข้าถึงและการเปิดเผยข้อมูล แต่จากการศึกษาวิจัยพบปัญหาในการใช้ดุลพินิจพิจารณาตีความคำว่า ผู้มีส่วนได้เสียกับเจ้าของข้อมูลไม่ว่าทั้งทางตรงและทางอ้อมในการคัดและรับรองสำเนาข้อมูลรายการทะเบียนของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดคำนิยามคำว่าผู้มีส่วนได้เสียที่ชัดเจนไว้ ทำให้การใช้ดุลพินิจพิจารณาตีความของเจ้าหน้าที่แต่ละคน แต่ละพื้นที่ แตกต่างกันไปเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

นอกจากนี้ กฎหมายยังให้ความสำคัญกับผู้ถือครองข้อมูล เนื่องจากถือเป็นผู้ที่มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลของบุคคลอื่นได้ง่าย โดยได้กำหนดเงื่อนไขในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล เช่น การกำหนดชั้นความลับ วิธีการเข้าถึงข้อมูล และการจำกัดการเข้าถึงข้อมูล เป็นต้น และในการปฏิบัติงานทะเบียนด้วยระบบคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงกับฐานข้อมูลทะเบียนกลาง ผู้ลงทะเบียนต้องมีคำสั่งแต่งตั้งหรือคำสั่งมอบหมายงานซึ่งระบุหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานทะเบียนให้ชัดเจน โดยลงทะเบียนระบุตัวตนและกำหนดรหัสการใช้งานตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎรด้วยระบบคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2538 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมกำหนด และต้องเก็บรักษารหัสของตนไว้เป็นความลับห้ามมอบบัตรประจำตัวประชาชน และรหัสของตนให้บุคคลอื่นเพื่อเข้าถึงฐานข้อมูลทะเบียนกลาง แทนตนเป็นอันขาด โดยเฉพาะบุคคลที่ไม่มีคำสั่งหรือหน้าที่รับผิดชอบปฏิบัติงานทะเบียน แต่จากการศึกษายังพบมีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานบางส่วนละเลย ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมายที่กำหนดไว้ อันเนื่องมาจากการขาดความรู้ ความเข้าใจในระเบียบ กฎหมายด้านงานทะเบียน ส่งผลทำให้เกิดการใช้อำนาจหน้าที่ในการเข้าถึง หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นให้กับบุคคลภายนอกโดยมิชอบ หรือบางครั้งมิได้คำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามระเบียบ กฎหมาย และจากการที่ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานซึ่งมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลของบุคคลอื่น เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการ และการบริการประชาชน กลับใช้อำนาจหน้าที่หรือสิทธิที่ได้รับอนุญาตให้เข้าถึงระบบฐานข้อมูลทะเบียนกลาง ดำเนินการตรวจ คัด หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลอื่น โดยพลการ หรือวัตถุประสงค์อื่นที่ไม่ใช่เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ราชการตามอำนาจหน้าที่ของตน ถือเป็นกระทำความผิดที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 ที่กำหนดให้ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรเป็นข้อมูลส่วนบุคคลต้องถือเป็นความลับ และให้ใช้เพื่อการปฏิบัติหน้าที่หรือการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนด การฝ่าฝืนมีโทษตามมาตรา 49 และการที่ผู้ใดล่วงรู้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ ถ้าผู้นั้นนำไปเปิดเผยยังเป็นความผิดตามมาตรา 80 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 อีกทั้งยังถือเป็นฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ผิดจรรยาบรรณของการเป็นข้าราชการที่ดี ไม่รักษาจรรยาบรรณวิชาชีพผู้ปฏิบัติงานทะเบียน

จะเห็นได้ว่าข้อมูลส่วนบุคคล เป็นข้อมูลประเภทหนึ่งที่สามารถใช้เชื่อมโยง หรือการยืนยัน ไปสู่บุคคลซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลนั้นได้ และเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหวต่อความรู้สึก เนื่องจากเมื่อมีการเปิดเผยหรือนำไปเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวออกไปแล้วย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลโดยตรง ด้วยเหตุผลนี้ข้อมูลส่วนบุคคล

จึงเป็นสิ่งที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายในฐานะที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน จึงมีการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั้งในระดับสากลและระดับประเทศซึ่งให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับหลักความยินยอมของเจ้าของข้อมูล ทั้งในการจัดเก็บข้อมูล การใช้ และการเปิดเผยข้อมูล โดยจะต้องได้รับการอนุญาตจากเจ้าของข้อมูลก่อนไม่ว่าในรูปแบบของ ลายลักษณ์อักษร หรือไม่เป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม นอกจากนี้ หลักความรับผิดชอบของผู้ถือครอง ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นก็เป็นหลักการที่มีความสำคัญเช่นกัน ที่ผู้ถือครองข้อมูลส่วนบุคคล จำเป็นต้องรักษาความลับ และต้องไม่เปิดเผยข้อมูลเหล่านั้นให้กับบุคคลภายนอก รวมทั้งเรื่อง ของกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องมีประสิทธิภาพ มีความเป็นธรรมและชอบด้วย กฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหวต่อความรู้สึกของบุคคลมาก

ดังนั้น การสร้างความรู้ ความเข้าใจ เสริมความตระหนักรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน การมีเครื่องมือที่ช่วยเสริม การทำงานให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นผู้ถือข้อมูลส่วนบุคคลของ ประชาชน โดยเฉพาะในหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจหลักโดยตรงกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนบุคคล และถือเป็นการสร้างวัฒนธรรมภายในองค์กรให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิ ในข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่น เปรียบเสมือนเดียวกับเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง นับเป็นการสร้าง พื้นฐานระบบคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ดี เพราะระบบการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ดี เป็นทั้งการรักษาความปลอดภัยในเชิงระบบและเชิงเทคนิค รวมถึงการสร้างระบบคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคลที่ดี หน่วยงานจะต้องเตรียมคนให้พร้อม มีความรู้ ความเข้าใจ เพราะระบบที่ดี เกิดได้จากการมีบุคลากรที่พร้อม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เร่งรัดการถ่ายโอนงานทะเบียนราษฎรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีคุณสมบัติ และความพร้อมครบตามหลักเกณฑ์การจัดตั้งยุบควมรวบรวมสำนักทะเบียนอำเภอ หรือสำนัก ทะเบียนท้องถิ่นตามประกาศสำนักทะเบียนกลางเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะงานและปริมาณ งาน และเพื่อเป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปราชการบริหารแผ่นดิน และตามหลักการกระจาย อำนาจในมิติของการถ่ายโอนมอบหมายภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อแบ่งเบา ภาระงาน โดยกรมการปกครองจะเป็น “ผู้กำกับดูแล” โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล เป็นผู้ดำเนินการ อีกทั้งยังเป็น การยกระดับการพัฒนามาตรฐานการให้บริการประชาชนของหน่วยงานภาครัฐ

2. กำหนดโครงสร้างอัตราค่าจ้าง และกำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักทะเบียนจังหวัดให้ชัดเจน เพื่อเพิ่มศักยภาพและสามารถเป็นพี่เลี้ยงให้กับสำนักทะเบียนอำเภอ สำนักทะเบียนท้องถิ่นในพื้นที่ รวมถึงสำนักทะเบียนท้องถิ่นที่อาจได้รับการถ่ายโอนงานทะเบียนราษฎรในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของสำนักทะเบียนกลางได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ให้สำนักทะเบียนแต่ละแห่ง จัดทำคำสั่งมอบหมาย หน้าที่ ความรับผิดชอบ งานทะเบียนเป็นการเฉพาะ โดยระบุตำแหน่งของผู้ปฏิบัติงานให้ชัดเจนตรงกับสถานภาพแท้จริง เช่น ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างชั่วคราว สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน เพื่อที่จะลงทะเบียนผู้ปฏิบัติงานในระบบคอมพิวเตอร์ได้อย่างถูกต้อง ตามขอบเขตหน้าที่ ความรับผิดชอบ รวมไปถึงการกำหนดขอบเขตในการปฏิบัติงาน และนายอำเภอในฐานะนายทะเบียนอำเภอจะต้องเอาใจใส่ดูแลให้ความสำคัญกับสำนักทะเบียนอำเภอ เนื่องจาก การให้ความสำคัญกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียนในสภาวะที่บุคลากรมีอยู่อย่างจำกัด จะเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่ เกิดขวัญกำลังใจในการทำงาน นำไปสู่ การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การลดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ หนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน ลดการกระทำผิดซ้ำซ้อน ลดปัญหาเรื่องร้องเรียน ควรจัดการพัฒนาองค์ความรู้ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียน โดยจัดประชุมชี้แจง แนวทางการปฏิบัติด้านการทะเบียนเพื่อมอบนโยบายและแนวทางการปฏิบัติงานให้แก่ สำนักทะเบียน จัดการฝึกอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียน ที่ปฏิบัติงานจริง รวมถึงการจัดตั้งทีมเคลื่อนที่เร็วเพื่อเป็นพี่เลี้ยงให้ความรู้และคำปรึกษา แนะนำการปฏิบัติงาน ณ สำนักทะเบียนแต่ละพื้นที่ ซึ่งการส่งเสริมกระตุ้นการเรียนรู้ให้กับ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานอยู่เสมอย่อมส่งผลให้เจ้าหน้าที่มีศักยภาพเพิ่มขึ้น สามารถปฏิบัติตาม ระเบียบ กฎหมายที่วางไว้อย่างเคร่งครัด ประชาชนเองก็ได้รับความสะดวกและมีความพึงพอใจ เชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ท้ายที่สุดแล้วจะส่งผลให้องค์การ มีศักยภาพที่สูงขึ้นตามไปด้วย

3. ปัญหาการใช้ดุลพินิจในการเข้าถึงหรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล หรือการปฏิเสธ การเปิดเผยข้อมูลของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียน เห็นควร

3.1 ให้สำนักทะเบียนกลางร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย กรมการปกครอง กำหนดหลักเกณฑ์แนวทางในการพิจารณาตีความ กรณี ที่มีบุคคลกล่าวอ้างให้เชื่อว่ามีส่วนได้

เสี่ยงกับเจ้าของข้อมูล ทั้งผู้มีส่วนได้เสียทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทะเบียนเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งประเทศ หรือจัดทำคู่มือยกตัวอย่างประเด็นศึกษากรณีการใช้ดุลพินิจที่เกี่ยวกับการเข้าถึงหรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่แต่ละพื้นที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์

3.2 เพิ่มเติมคำนิยามของคำว่า “ผู้มีส่วนได้เสียกับเจ้าของข้อมูล ทางตรงและทางอ้อม” ในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และในข้อ 3 ของระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการคุ้มครอง และจัดการข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร พ.ศ. 2561 เพื่อให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รวมถึงส่วนราชการและหน่วยงานที่ขอเชื่อมโยงข้อมูลทะเบียนราษฎรจากฐานข้อมูลทะเบียนกลางด้วยระบบคอมพิวเตอร์ของกรมการปกครองเป็นไปในทางเดียวกัน

4. เห็นควรกำหนดโทษเพิ่มเติมในมาตรา 49 ของพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 กรณีผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 เป็นเหตุให้เจ้าของข้อมูลเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสามปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เพื่อให้เจ้าของข้อมูลได้รับการคุ้มครองจากรัฐเพิ่มขึ้น รวมถึงกำหนดมาตรการในการชดเชยเยียวยาความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่สมควรได้รับจากความเสียหายหรือจากการถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลทั้งในด้านตัวเงิน และในด้านการเยียวยาจิตใจ

5. กำหนดมาตรการปกป้องปรามภายใน โดยนำมาตรฐานทางจริยธรรมบุคคลตามประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน ออกตามความบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 76 และพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 มาปรับใช้กับการบริหารทรัพยากรบุคคลโดยการนำผลการปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรม และจรรยาบรรณของผู้ปฏิบัติงานทะเบียน มาใช้ประกอบผลการพิจารณาเพื่อประเมินผลการปฏิบัติราชการ รวมถึงการแต่งตั้ง โยกย้าย โอน หรือเลื่อนระดับ เป็นต้น เพื่อเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมให้ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างต้องตระหนักถึงความสำคัญ และยึดถือปฏิบัติให้เป็นไปตามจรรยาวิชาชีพอของผู้ปฏิบัติงานทะเบียน เคารพซึ่งสิทธิในบุคคลซึ่งถือเป็นสิทธิประการหนึ่งที่ได้รับการคุ้มครองในฐานะที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกฎหมายอื่น ๆ ตระหนักถึงบทบาทในฐานะผู้ถือครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ต้องเก็บรักษาและให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน สร้างความโปร่งใสให้กับประชาชน และเพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

กับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลต่าง ๆ ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน และถือเป็นการเตรียมพร้อมรองรับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่จะออกมาบังคับใช้ในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎรจากการเข้าถึงข้อมูลในระบบฐานข้อมูลทะเบียนกลางเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน โดยกำหนดพื้นที่ในการศึกษาร่วมกับการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของพื้นที่นั้น ๆ

2. ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎรของหน่วยงานที่ขอเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลทะเบียนกลางกรมการปกครอง

บรรณานุกรม

- กองบรรณาธิการ สำนักกฎหมาย. หลักสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย "แนวความคิดและภาคปฏิบัติ". **จตุรนิติ**, 1(8), หน้า 4-10.
- คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยพะเยา. **ความปลอดภัยของฐานข้อมูล**. สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2565, จาก <https://www.ict.up.ac.th/worrakits/Database.files/charpter10.pdf>.
- คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยพะเยา. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับฐานข้อมูล**. สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2565, จาก <https://www.ict.up.ac.th/worrakits/Database.files/charpter1.pdf>.
- จันทร์ทิพย์ แสงแปง. **ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลศึกษากรณีการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลในหน่วยงานเอกชน**. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2559), หน้า 33-34.
- นคร เสรีรักษ์. **มาตรฐานสากลในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล: ผลกระทบต่อประเทศไทย**, สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2565, จาก <https://www.fpps.or.th/news.php?detail=n1588215051.news>.
- วีระเชษฐ จรรยากุล. **แค่ไหน ถึงจะมีส่วนได้ส่วนเสีย**. สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2565, จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER47/DRAWERO22/GENERAL/DATA0000/00000105.PDF>.
- สำนักทะเบียนกลาง. **กำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าถึงหรือเปิดเผยข้อมูลทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชน**. สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2565, จาก https://www.bora.dopa.go.th/wp-content/uploads/2022/01/mt0309_v330.pdf.
- สำนักทะเบียนกลาง. **การเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลทะเบียนกลางกรมการปกครอง**. สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2565, จาก https://www.bora.dopa.go.th/wp-content/uploads/2022/06/mt030910_v45.pdf.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. **จำนวนสำนักทะเบียนทั่วประเทศ**. สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2565, จาก <https://www.bora.dopa.go.th/exec-stat/>.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. **หน่วยงานที่เชื่อมโยงข้อมูลกับกรมการปกครอง**. สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2566, จาก <https://www.bora.dopa.go.th/mou/>

สำนักมาตรฐานวินัย. **แนวทางการลงโทษข้าราชการพลเรือนตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

สำนักวิจัยและวิชาการ. **รวมบทความอุทธรณ์จากคดีปกครองเรื่องคดีพิพาทเกี่ยวกับวินัยข้าราชการ: พุทธิดารณการกระทำผิดวินัย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สำนักงานศาลปกครอง.

อชิพร สิทธิธรรมรัตน์. **ปัญหากฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในบริบทอิเล็กทรอนิกส์**. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), หน้า 16.

เอกฉันท สุชาติพันธุ์. **การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กรณีศึกษาการโอนข้อมูลข้ามพรมแดนธุรกิจธนาคาร**. (สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2561), หน้า 8-9.

Amarintv, **ผีนกปลั่ง หาตัวมีอดีลวงทะเลเบียนราษฎรส่งเพจจวตาร อึ้ง ตร.อ้างเป็นแฟนคลับ (คลิป)**, สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.amarintv.com/news/detail/11333>.

OECD Guidelines. Part one General Definitions. **“Personal data” means any information relating to an identified or identifiable individual (data subject)**, สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2565, จาก https://www-oecd--library-org.translate.google/science-and-technology/oecd-guidelines-on-the-protection-of-privacy-and-transborder-flows-of-personal-data_9789264196391-en?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=th&_x_tr_hl=th&_x_tr_pto=sc&fbclid=IwAR0rdHbbEVPXsiBJqyduGO5UfVyD328gAP2Y1Hir8Uire6YpBxImi_zDer8

Springnews, **ถึงเป็นตำรวจทำผิดก็ต้องโดนจับ!**, รวบสารวัตรเปิดเพจรับจ้างเช็คทะเบียนราษฎร, ค้นวันที่ 20 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.springnews.co.th/news/397608>.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	สร้อยสุนีย์ นามจิต
วัน เดือน ปี เกิด	31 สิงหาคม 2528
สถานที่เกิด	พะเยา
วุฒิการศึกษา	น.บ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพฯ
ที่อยู่ปัจจุบัน	230 หมู่ 9 ตำบลจำป่าหวาย อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
ผลงานตีพิมพ์	ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สร้อยสุนีย์ นามจิต (ผู้บรรยาย). (25 มกราคม 2566). ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทะเบียนราษฎรจากการเข้าถึงข้อมูลในระบบฐานข้อมูลทะเบียนกลางของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน. ในการประชุมวิชาการระดับชาติ "พะเยาวิจัย" ครั้งที่ 12. พะเยา: กองบริหารงานวิจัยมหาวิทยาลัยพะเยา.
รางวัลที่ได้รับ	-

